BRABANT STRIP

magazine 143

Verschijnt maandelijks, behalve in juli en augustus - 10/2006 - Afgiftekantoor, 1800 Vilvoorde 1 - P308727
Afzender : Brabant Strip vzw, De Wandelaerstr. 8, 1930 Zaventem

DE BESSY STUDIO

deel 2

met o.a. Edouard De Rop, Karel Biddeloo ...

en... Frank Sels!

Hommage aan Frank Sels

BRABANT STRIP MAGAZINE

Gratis voor leden van *Brabant Strip vzw*, vereniging van stripliefhebbers van 9 tot 99, en van *de Reclamestripclub*.
Wordt niet los verkocht.

Redactie en medewerkers :
Willem Gay, J.P. Legein, Jean Smits, Yves Kerremans, de familie Lezy, Joop Schreurs, Philippe Mouvet, Felix De Keye, Léon den Hartog, Bertrand Van Herp, Kurt Morissens, Stefan Geysen, Etienne Hauwaerts

Layout:
Patrick Vranken&Jeroen Denters

Eindredactie :
Patrick Vranken

Logo's:
Dirk Stallaert, Jef Nys, W. Vandersteen

Cover :
© Frank Sels

INHOUD

Bessy studio 2 4
Frank Sels 12
Reclamerubriek 40
Verschenen 42

Overname van artikels of illustraties, zelfs gedeeltelijk, is niet toegelaten zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever. Copyright van afbeeldingen en foto's berust bij de diverse auteurs en uitgeverijen.
Alle Kuifjeafbeeldingen :
© Hergé/Moulinsart 2006

Lidgeld 2006-2007 B&NL :20 euro
(B):**001-2980926-95**
(Nl) : Giro **7616528**

Verantwoordelijke uitgever :
Berreweide 34, 1840 Londerzeel.
tel :(0032)(0)52 / 31.23.46

E-mail en internetadres :
brabant.strip@worldonline.be
www.brabantstrip.be

nr.10 van 31/12/2006
1.300 exemplaren

Onze liefhebberij is van een vreemde aard. In België en veel daaromliggende landen zijn we opgegroeid met strips van jongsafaan. Iedereen heeft daar wel herinneringen aan en velen koesteren die. Niet iedereen gaat naarstig graven in het verleden, in de hoop die prille gevoelens terug te vinden. Wij wel. Op zoek naar een verklaring, waarom we zo getroffen zijn door ogenschijnlijk simpele getekende strookjes. Daarom willen we alles weten over de geschiedenis van studio Vandersteen en studio Bessy. En daarom willen we graag hommage brengen aan Frank Sels. De redactie out zich zonder blozen als grote fans van Sels. Te lang is meewarig gedaan over zijn Zilverpijl. Toegegeven, de oververhitte productie heeft de kwaliteit niet altijd goed gedaan, maar wie echt goed kijkt, ontdekt ware parels. We hadden er in Vlaanderen één die kon vertellen. Welnu, gelukkig was er alvast ook één die kon tekenen.

In dit nummer brengen we, na het tweede deel van de Bessystudio, bij wijze van aperitief, het onuitgegeven en spijtig genoeg laatste interview met Frank Sels, afgenomen in november 1986 kort voor zijn vroegtijdig heengaan. Ook zijn scenarist en vriend Hugo Renaerts schreef voor ons een tekst en tenslotte laten we ook zijn zoon, Erwin, beter bekend als de tekenaar Ersel, aan het woord. Als eerbetoon bovendien de in memoriam-tekst van zijn ondertussen eveneens overleden collega Karel Biddeloo. Ga vooral rustig zitten, zet de telefoon uit en doe de deur op slot.

De redactie

AGENDA Stripevenementen

28 november 2006 tot 18 maart 2007 **Brussel**
Tentoonstelling *De wereld volgens Merho*, Kiekeboe verstripping van het dagelijkse leven in het Belgisch centrum van het Beeldverhaal. Info : Willem De Graeve Tel. : +32/2 210 04 33 of Fax : +32/2 219 23 76

7 januari 2007 **Aarschot**
Strip-platen-cd-DVD-beurs in Stadsfeestzaal, Demervallei 14
Info : (+32)(0)16-569709 of www.stripskoper.be

13 januari 2007 **Ronse**
De Bib stript. Signeersessie van Steven Dupré.
Info : www.kluisbergen.be

25 tot 28 januari 2007 **Angoulème**
34ste editie van Festival International de la BD .
Info : www.bdangouleme.com

28 januari 2007 **Putte**
2de strip-platen-CD-DVD-beurs in Gemeenschapscentrum "Klein Boom", Mechelbaan 604 van 10u00 tot 18u00. Signeersessie Steven De Rie, Luxe-uitgave *Het plezante cirkus.*
Info : Chris 0495/12.03.72 of stroobants.lens@telenet.be

3 februari 2007 **Oudenaarde**
De Bib stript. Signeersessie van Delitte
Info : www.kluisbergen.be

11 februari 2007 **Maasmechelen**
Maasland Strip met signeersessies van Batem, Jan Bosschaert, Ersel, Eddy Paape, Paul Geerts, Jean-Pol
In Kunstacademie, Zetellaan 50 van 10u00 tot 17u00
Info : http://www.maasland-strip.be/

18 februari 2007 **Lichtervelde**

BRABANT STRIP LEDENDAG!
in zaal Lichtenhove ,Torhoutstraat 36 C , vanaf 13u.
Leden krijgen gratis een ruilstand.
's middags zijn er broodjes en soep te verkrijgen .
Geïnteresseerden nemen best vooraf contact op met Filip Vanderper,051/724136 (na 19h) of
e-mail : filip.vanderper@skynet.be
Kom albums afhalen!

17 en 18 februari 2007 **Godsheide**
Stripbeurs In de polyvalente zaal van 10u00 tot 18u00. Inkom 3 euro, veiling op zondag om 14u00. Organisatie : studentenvereniging Commeatus uit Diepenbeek

24 en 25 februari 2007 **Rijswijk**
Stripboekenbeurs in Evenementenhal Rijswijk van 10u00 tot 17u00 met signeersessies van Jan Bosschaert, Kim, Marc Verhaegen, Eric Heuvel, Eric Loutte, Daan Jippes, Romano, Minck Oosterveer, Igor Kordey,... Info : stripbeurs.com
Finale Nederlands Kampioenschap striptekenen voor de jeugd In de Evenementenhal
Info : nkstriptekenen.nl/ of info@nkstriptekenen.nl

mét BRABANT STRIP BOEKENSTAND :
kom albums afhalen!

25 februari 2007 **Opwijk**
Stripbeurs In Doorstraat 4 (nieuwe locatie !!) van 10u00 tot 18u00. Met signeersessies van Simon Spruyt, Steven Dupré, Shellac, Conz, Wim Swerts, Roger Meert,...
Info : nijdrop.be/stripotheek_beurs.php

28 februari tot 4 maart 2007 **Brussel**
Foire du livre de Bruxelles in Tour en Taxis. Met tal van signeersessies.In Kunstacademie, Zetellaan 50 van 10u00 tot 17u00 Info : foiredulivredebruxelles.be

3 en 4 maart 2007 **Bastogne**
1ste Festival du Livre et de la BD in Salle vitrée du Séminaire van 10u00 tot 18u00. Met signeersessies van Jan Bosschaert, Batem, René Hausman, Vittorio Leonardo, Félix Molinari, François Walthéry,...
Info : fabienne.walraet@tiscali.be of 0032(0)61.26.78.88

10 en 11 maart 2007 **Wilrijk**
19de Wilrijkse Stripdagen in Valaarhof, Letterkundestraat 135 van 10u00 tot 17u00. Met tal van signeersessies
Info : vlaamsstripcentrum.be

10 en 11 maart 2007 **Val-St-Lambert**
13de Fête du livre in l'Abbeye de Val-St-Lambert (Seraing) van 10u00 tot 18u00. Met signeersessies van Stéphane Colman, Marc-Renier, Alain Peral, Stédo, Hermann...
Info : users.swing.be/fetelivreas/

20 maart tot 24 juni 2007 **Brussel**
Retrospectieve Greg in Belgisch Centrum van het Beeldhaal, Zandstraat 20. Info : stripmuseum.be

24 en 25 maart 2007 **Hornu**
7ste Festival Philabédélique in Lycee R. Stiévenart van 10u00 tot 18u00. Info : philabedelie.be

25 maart 2007 **Kessel-Lo**
Stripbeurs Tafel Rond in zaal Het Bad, martelarenlaan (achterkant Leuven-station) van 10u00 tot 17u00
Info : hendrickxjeanpierre@skynet.be

Organisatoren sturen alle info naar :
johan.van.ransbeeck@pandora.be
met als onderwerp : Brabant Strip Agenda

De agenda wordt afgesloten op de 1ste van iedere maand. De aangekondigde informatie valt onder de verantwoordelijkheid van de organisatoren.

MARK CAYOON ONDERVOND ZOVEEL TEGENSLAG IN HET LEVEN, DAT HIJ BESLOOT EUROPA VAARWEL TE ZEGGEN. SAMEN MET ZIJN VROUW JENNY EN HUN ZOON ANDY ZOCHT HIJ IN CANADA EEN NIEUW BESTAAN.
IN DE WOESTE STREKEN, WAAR ZE TOEN TERECHT KWAMEN, HIELD ALLEEN BESSY, EEN SCHOTSE HERDERSHOND, HET GEZIN GEZELSCHAP.

Deel 2 : DE CHAOS NA WIREL...

In deel 1 van onze reeks over de Bessystudio (BSM 136) behandelden we de periode van 1952 tot 1964, het jaar waarin Karel Verschuere voor een tijd uit circulatie verdwijnt. Vandersteen doet dan beroep op Edouard De Rop om het werk van Verschuere over te nemen.

DOOR **JEAN SMITS**

In interviews spreekt Vandersteen over zijn "trouwe inktzetter Edouard De Rop". Een titel die om enige verduidelijking vraagt en die alles te maken heeft met Vandersteens werkmethode. Vandersteen schreef niet alleen alle scenario's maar maakte tegelijkertijd ook potloodschetsen. De mate waarin deze potloodschetsen door hem zelf werden uitgewerkt, hing af van zijn persoonlijke betrokkenheid (die meestal zeer groot was bij het opstarten van nieuwe reeksen) en de nood aan grafische ondersteuning bij zijn medewerkers. Aan de hand van de compositie valt af en toe uit te maken hoe groot die inbreng van Vandersteen wel was maar het blijft moeilijk zo niet onmogelijk om uit te maken in welke mate de uiteindelijke geïnkte tekening gebaseerd is op het potlood van Vandersteen. Wie het alleszins al vrij vlug zonder deze grafische ondersteuning kon, was Karel Verschuere. Tot verhaal 60, *De zwarte scalp,* kunnen we grafisch spreken van een één-mansstudio of beter nog van de *Verschuereperiode*. Daarna breken er, mede door ontwikkelingen in Duitsland, ingewikkelde tijden aan...

Boven :
Schets van Vandersteen voor de cover van Rode ridder nr 73 De moloch (1/8/1976), getrouw in inkt nagetekend door Karel Biddeloo. Willy Vandersteen bleef schetsen maken en covers ontwerpen, ook voor reeksen die hij al volledig uit handen gaf.

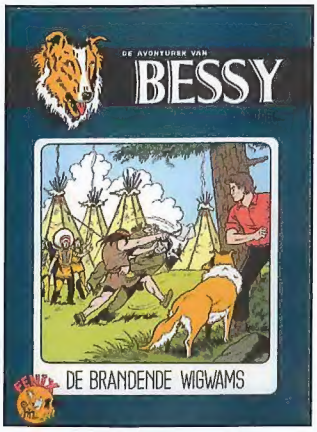

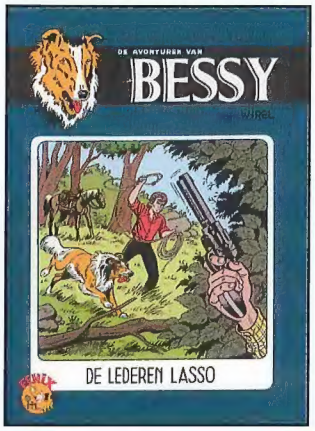

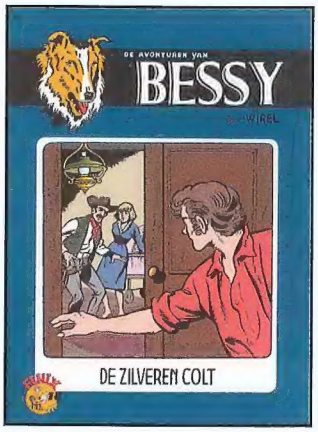

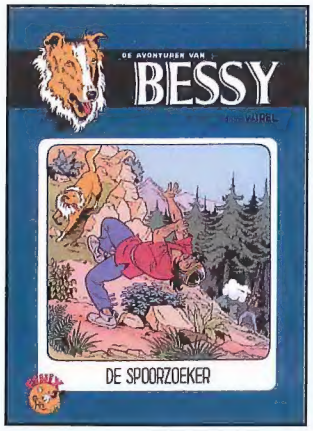

BESSY VEROVERT DUITSLAND

Vanaf augustus 1958 verschijnt Bessy ook in Duitsland. Uitgeverij Bastei brengt drie verhalen als vervolgverhaal in het tijdschrift *Pony* (in nrs 1-45: *Het geheim van Rainy Lake, De laatste diligence, De spookhengst*) en daarna 44 verhalen in *Felix* (in nrs 135-331: 44 van de eerste 53 verhalen in willekeurige volgorde). Door het alsmaar groeiende succes start Bessy op 15 februari 1965 als onafhankelijke maandelijkse uitgave met een oplage van meer dan 200.000 stuks! Vanaf nummer 6 wordt het blad veertiendaags en in de loop van 1966 komt de vraag van de Duitse uitgever naar één Bessyverhaal per week. Pas vanaf 3 juli 1967 zal Vandersteen aan deze vraag kunnen voldoen. Ter vergelijking: in de Belgische kranten verscheen toen slechts één verhaal per 10 weken! Daarenboven waren bijna alle verhalen die tot dan toe in België verschenen, ondertussen vertaald. Vandersteen moest zijn Bessyproductie dus grondig reorganiseren en richtte daarom de Bessystudio op. De Duitse productie werd belangrijker dan de Bessy's in de Belgische kranten en de Belgische albumproductie werd in die jaren zelfs tijdelijk stopgezet.

HET EINDE VAN DE KLASSIEKE BESSY-ALBUMS

Deze geschiedenis is ingewikkeld. Laten we uitgaan van de informatie die algemeen bekend was. Op 1 december 1966 verschijnt *De duivenjagers* als album 68. Deel 69, *De brandende wigwams*, wordt aangekondigd maar zal nooit verschijnen in de Standaardreeks. De reeks valt stil, onaangekondigd. Ondertussen loopt de publicatie van nieuwe verhalen in de Belgische kranten (*La libre Belgique* en *De gazet van Antwerpen*) wel door. Maar ook in de krant is er iets veranderd, want vanaf juli 1966 worden er soms andere verhalen in het Frans gepubliceerd dan in het Nederlands, achtereenvolgens: *De lederen lasso, Le colt d'argent, Le pisteur, Het graf in de prairie, De laatste bron, Het heilige paard...*

Op 1 juli 1968 verschijnen eindelijk twee nieuwe albums: nr 70 *Het heilige paard* en 71 *De verdwijning van Edelhert*. De verrassing is groot want niet alleen verschijnen de albums "in vier kleuren" - zoals de eerder vernieuwde Jerom-reeks - *Het heilige paard* is bovendien al het 75ste verhaal dat in de krant verscheen en *De verdwijning van Edelhert* is zelfs nooit in een Belgische krant verschenen. Op 1 oktober 1968 liggen album 69 *Ponca Ponca de hondengod* en album 72 *De grote trek* in de winkel, opnieuw twee verhalen die niet in de krant hadden gestaan. De drie in België onbekende verhalen zijn eerder in Duitsland verschenen. De verklaring voor het mysterie van de verdwenen en onbekende verhalen is dan ook in het Oosten te zoeken. Vanaf het midden van 1967 was de Bessystudio namelijk op het Duitse ritme geraakt en werd er wekelijks een nieuw verhaal gemaakt. Dat was ook hoognodig want op 3 juli 1967 was het verschijningsritme in Duitsland verhoogd van tweewekelijks naar wekelijks. Er werden dus volop nieuwe tekenaars aangetrokken maar - belangrijker nog - ook een scenarist, Daniël Jansens. Vandaar de duidelijk merkbare breuk na *De laatste bron*: Vandersteen was gestopt met de scenario's voor Bessy. Tussen verhaal 68, *De duivenjagers* (dat liep tot 5 maart 1966) en verhaal 75, *Het heilige paard* (dat in *La libre Belgique* begon op 10 april 1967 en verscheen als album 70), werden zes verhalen getekend naar een scenario van Vandersteen. Het zijn deze zes verhalen die wij brengen in onze collectie Fenix, als niet te missen aanvulling van de klassieke Bessy-albums. De eerste vier zijn nu verschenen. We verwijzen graag naar de reeks artikelen in deze albums, die onder de titel *De verdwenen Bessy's* meer duidelijkheid proberen te brengen in de Bessypublicaties tijdens deze op het eerste zicht chaotische overgang van de Belgische naar de Duitse periode.

WHODUNIT?

De stijl van de protagonisten uit de Bessystudio...

Van links naar rechts :
-voorbeeld van alsmaar terugkerend Andyhoofd met Bessy uit Duitse Bessy 43 Der verstossene Bruder alias De spoorzoeker (Fenix album 34, alias Bessy nr 72)
-Frank Sels uit DB 78 van november 1967 (album 72)
-Eugeen Goossens uit DB 79, november 1967
-Eduard De Rop uit DB 122 van september 1968 (album 82)
-Karel Verschuere uit DB 137 van december 1968 (album 78)
-Jeff Broeckx uit DB 183 van november 1969 (album 84)

HET ONTSTAAN VAN DE BESSYSTUDIO

We nemen de draad van deel 1 (BSM 136) terug op in 1964, toen De Rop op vraag van Vandersteen het tekenen van Bessy had overgenomen, na het vertrek van Verschuere. Wie kunnen we hierover beter eerst aan het woord laten dan Vandersteen zelf? *"Op dat ogenblik hadden wij - tenminste de uitgeverij had dat gedaan, dat wordt allemaal in mijn schoenen geschoven maar in feite heb Ik daar niet zo heel veel mee te maken- Bessy verkocht aan een kinderblad in Duitsland: Felix. Daar stonden de Bessy' s die wij jaren tevoren getekend hadden met 2 à 3 bladzijden per week in. Het bleek zo'n enorm succes te zijn dat men ons vroeg een boek per maand te maken. Dat was natuurlijk een hele opgave want Ik had er de mensen niet voor... Samen met Edouard de Rop ben ik dan op zoek gegaan naar jong talent. Ik heb aankondigingen geplaatst enz. en heel wat mensen zijn daar op afgekomen. Links en rechts hebben we er dan enkelen uitgepikt, hen wat opgeleid, hen Bessy leren tekenen, de verhoudingen, de anatomie van een hond enz. enz. Uiteindelijk zijn we er toch in geslaagd een aantal mensen bij elkaar te brengen die een boek per maand konden maken. In die tijd schreef ik de scenario's nog zelf. Spoedig kwam de vraag er twee per maand te maken en we kregen weinig keus. Het was te nemen of te laten. Zij hadden andere mogelijkheden enz. Men mag immers niet vergeten dat wij betrekkelijk duur waren voor die mensen. Wij moesten de tekeningen allemaal zelf maken en er mensen voor betalen. Zij waren gewoon te werken met strips die ze afkochten van agentschappen. In die periode, toen we medewerkers zochten, kwam Verschuere weer opdagen. Zijn moeilijkheden waren achter de rug".*

Verschuere keert in 1965 terug en begint opnieuw, zij het zeer sporadisch, met De Rop mee te tekenen aan Bessy.

Het is hoofdzakelijk De Rop die tot begin 1966 de laatste klassieke albums tekent want Vandersteen had Verschuere bij zijn terugkeer een nieuwe reeks gegeven : op 12 april 1965 verscheen de eerste aflevering van *Biggles* in de krant, in de plaats van *Karl May*, die naar de bijlage Pats verhuisde. Toen Bessy vanaf 5 juli 1965 veertiendaags ging verschijnen in Duitsland, zag Vandersteen het einde van zijn Belgische voorraad Bessy's aankomen. Uit noodzaak wordt Bessy in het voorjaar van 1966 een puur studio-product en de eerste nieuwe medewerkers komen in dienst.

De typische layout van de Bessy's bij Bastei Verlag. Verzamelband waarin 3 nummers gebundeld werden.

DE EERSTE STUDIO-BESSY'S VANAF BEGIN 1966

Deze periode in de Bessyproductie is duidelijk te herkennen aan de terugkerende Andyhoofden. Vanaf *De brandende wigwams* ziet de aandachtige lezer af en toe hetzelfde Andyhoofd terugkomen. Vandersteen (of zijn uitgever?) vond waarschijnlijk dat Andy in de laatste verhalen nogal veel van gezicht veranderde, omdat de tekeningen gemaakt werden door verschillende mensen (De Rop, Sels en Verschuere). Door de verdere uitbouw van de studio met nieuwe mensen zou dit er zeker niet op verbeteren. Om de herkenbaarheid te bewaren en om sneller te werken, worden een aantal Andyhoofden getekend om bij de volgende Bessy's te gebruiken. Dit systeem wordt vanaf 'de verdwenen Bessy's' toegepast en zal pas in het najaar van 1967 compleet verdwijnen. Ondertussen geraakte men in Duitsland stilaan door de voorraad oude verhalen heen en met de zes verdwenen Bessy's erbij, was eind 1966 de Belgische productie zo goed als opgebruikt.

Hun paarden galoperen in mijn eerste kans!
Het kruit van enkele huizen in een zakje en voorzien van een lont...
...zal wel het gewenste resultaat geven!
DE SCHERPE KNAL DOET DE PAARDEN VERSCHRIKT UIT ELKAAR STUIVEN.
Nauw! Onze paarden slaan op hol!
DE WACHTER WAST WINNETOU. LAAT ZICH ECHTER NIET MISLEIDEN.
INSTINCTMATIG KEERT DE WACHTER ZICH OM DOCH DE VEREREN WIJST VAN DE TRAPPER SNAAT TOE
De brave Manitou zij dank! Wij mogen weg! Bloody Fox werd verjoond en.

Die Pferde! Das ist vielleicht eine Möglichkeit! Ja!
Bessy, du mußt mir helfen! Lauf zu den Pferden! Zu den Pferden, hörst du's!
Beißen und Beißen, Bessy! Mach's gut!
Bessy führt Andys Befehl getreulich aus. Als sie schnappend und knurrend unter die Pferde springt, stieben sie erschreckt auseinander.
Uff! Fangt sie wieder ein!
Ganz ist Andys List nicht geglückt, denn ein Wächter bleibt bei Schnellem Hirsch zurück.
Doch mit einem Satz...
...ist Andy bei ihm. Bevor er sich zur Wehr setzen kann, schlägt Andy mit eisener Faust zu.
Mein Bruder kommt zur rechten Zeit. Wir müssen zur Oase!

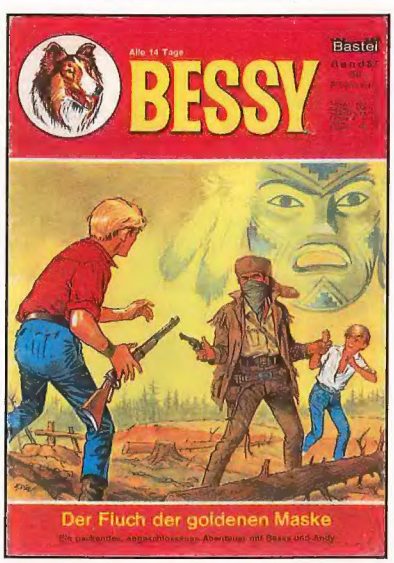

Vandersteen kwam in de loop van 1966 op het idee om ook de beschikbare Karl May's (16 op dat moment) om te vormen tot Bessy's, o.a. met behulp van deze Andyhoofden. Karl May werd Andy en Winnetou werd het nieuwe personage Edelhert. Zo kon de levering weer voor een half jaar gegarandeerd worden en was er tijd om een voorraad nieuwe verhalen op te bouwen. Maar er was duidelijk een tekort aan talent of inzet en de productie van nieuwe verhalen haalde lang niet het door Duitsland gevraagde tempo.

Bij gebrek aan voldoende verhalen, worden de bestaande Karl May's omgevormd tot Bessy's

▲ *boven :*
De zilveren buks (Frank Sels, KM 14 uit Pats nr 152) wordt herwerkt tot Die Zauberbüchse (DB 53)

▶
Het masker KM17 wordt DB57 Der Fluch der goldenen Maske (covers rechts)

◀
Llano Estacado KM6 wordt Auf den Spuren der Stakemen (DB 55) waarin Bessy de rol van ontploffend buskruid speelt.

◀
Machteloos moet de weerloze Old Shatterhand toezien hoe hij in Duitsland vervangen wordt door Andy...
(De Zilveren buks)

STUDIO VERSCHUERE VANAF BEGIN 1967

Nieuwe tekenaars waren nodig om het tekenwerk meer en meer over te nemen van het duo De Rop-Verschuere en Vandersteen kreeg hulp van zijn uitgeverij: *"Toen* (begin 1967 -red.) *kreeg ik van de Standaard een gebouw in de Gretrystraat, groot genoeg om een achttal jongens in onder te brengen... Ik kon niet alle dagen op en af rijden om de controle te doen en toen heb ik aan Verschuere de kans van zijn leven gegeven. Ik gaf hem de leiding van die Studio in Antwerpen. Hij moest niet zozeer zelf tekenen dan wel de andere jongens opleiden".*

Eén van de 'nieuwe jongens', zoals Vandersteen ze noemt, was niemand minder dan Karel Biddeloo. Hij was in 1966 in contact gekomen met Willy Vandersteen en vervoegt begin 1967 de Bessystudio in de Gretrystraat. Karel Biddeloo herinnert zich zijn debuut in de Bessystudio als volgt: *"Hiervoor was de volgende ploeg samengesteld: scenarioschrijver Daniel Jansens, Karel Verschuere, die de schetsen moest maken voor drie potloodtekenaars onder wie ikzelf, en vier inktsters".*

Eén van de drie potloodtekenaars van het eerste uur was alleszins Edgard Gastmans, die er naar eigen zeggen een goeie maand eerder was dan Karel Biddeloo en die op de 'derde stoel' nog heel wat minder getalenteerde tekenaars had zien komen en gaan. Bij de vier inksters waren enkele meisjes van het St-Maria instituut, die De Rop in het begin had aangetrokken.

Volgens Biddeloo verliep de samenwerking niet van een leien dakje: *"Vanaf het begin liep de productie echter volledig spaak, mensen werkten langs elkaar heen en na enkele maanden verscheen Frank Sels op het toneel".* Frank Sels was allesbehalve een onbekende voor Vandersteen: sinds 1962 werkte hij voor studio Vandersteen, maar die had hij in 1966 verlaten om een eigen carrière te beginnen. Daarom nam Verschuere in 1966 *Karl May* van hem over en De Rop *De rode ridder*. Net in de periode dat de Bessy-productie al in problemen zat, was het vertrek van Sels ongetwijfeld een serieuze streep door de rekening.

Maar Vandersteen slaagt er in rond eind april 1967 Frank Sels te recupereren om het Bessyteam te versterken : *"Sels had al eerder voor mij Bessy's geïnkt, toen ik nog in Brussel woonde. Edouard De Rop kon het werk niet alleen aan"* Uit deel 1 herinneren we ons inderdaad dat Sels een handje toestak, o.a. in *De zwarte scalp*, *(zie BSM 136, pag.9)*.

Dankzij de terugkeer van Sels meent Vandersteen eindelijk te kunnen ingaan op de al maanden gevraagde overstap van tweewekelijks naar wekelijks. Op Duitse Bessy nr. 58 van 3 juli 1967 staat op de cover 'Jetzt jede Woche Neu' in de plaats van 'Alle 14 Tage'. Sels tekent vanaf mei mee aan *Het heilige paard*, voor La libre Belgique. In de Duitse Bessy herkennen we de stijl van Frank Sels vanaf nr 62 (31 juli 67). Nummer 65 wordt de eerste aflevering die nooit in België zal verschijnen. Bessy is van nationaliteit veranderd.

Maar ondanks de inbreng van Frank Sels, loopt het in de zomer van 1967 toch nog grondig fout in de studio en Vandersteen grijpt in: *"... Verschuere,die iets infantiels in zijn karakter heeft, heeft van die Studio een echte kermis gemaakt. Hij stelde zich aan als een kind, er werd niet gewerkt en op een schone dag zijn al zijn medewerkers, waaronder Karel Biddeloo, Frank Sels, Eugeen Goossens* [1] *en nog een vriend van Sels, Edgard (Gastmans -red.) bij mij gekomen zonder dat Verschuere het wist en hebben hun beklag gedaan. Zij voelden dat de Studio op die manier geleid, hen geen waarborgen voor de toekomst bieden kon. Dan heb ik dat een beetje gecontroleerd en er een einde aan gemaakt. Zo is Verschuere voor ons verdwenen".*

Een exclusieve foto van de studio uit midden 1967, volgens Vandersteen te bestempelen als een echte kermisperiode. We herkennen op de laatste rij uiterst links Karel Verschuere en uiterst rechts Karel Biddeloo. Vooraan van links naar rechts: Frank Sels, 'meisjes' van het St Mariainstituut en Edgard Gastmans.

Verschuere heeft ook zijn versie van het gebeuren: *"Andere moeilijkheden, interne moeilijkheden bij de Studio met de andere medewerkers, zijn er gekomen toen de Duitse Bessyreeks alle weken moest verschijnen. Van toen af werd er een hele ploeg gevormd en werd er in feite een nieuwe Studio opgebouwd. Willy had me nodig om de nieuwe mensen op te leiden. Twee jaar (1950 -1951) had ik bij Vandersteen in de Studio te Brussel gewerkt. Later werkte ik zelfstandig thuis, zonder tijdverlies. Maar nu was ik weer verplicht om dagelijks naar de Studio in Antwerpen te gaan. Ik heb dat twee jaar volgehouden. Maar er waren mensen bij die dachten dat ze beter konden tekenen dan ik, en daar zijn er beginnen 'foefelen' en zo. Kleine dingen stapelen zich dan dagelijks op tot het vat overloopt. Toen heb ik de pijp aan Maarten gegeven".*

Als Verschuere het heeft over twee jaar, dan ziet hij het ruimer dan zijn verantwoordelijkheid over de Bessystudio en gaat het over de ganse periode na zijn privé-problemen: vanaf zijn terugkeer in het voorjaar van 1965, het begin van Biggles, tot de zomer van 1967 wanneer hij de Bessystudio verlaat. In de eerste maanden van 1967, toen hij de leiding kreeg over de Bessystudio, was hij op initiatief van Vandersteen ook al gestopt met het tekenen van Karl May en Biggles. Karl May, dat Verschuere overgenomen had van Sels, werd vanaf verhaal 17, *De gestolen lading* in beeld gebracht door Eugeen Goossens en Karel Biddeloo. Biggles kwam tijdelijk bij De Rop terecht. Biddeloo zal ongeveer een jaar later, in de eerste maanden van 1968, zowel Biggles als De rode ridder van De Rop overnemen. Karel Verschuere van zijn kant tekent voor eigen rekening vier verhalen van *Buffalo Bill*, die nog in 1967 rechtstreeks in album verschijnen bij uitgeverij De goudvink.

DE GEZAMENLIJKE DANS-BEWEGINGEN VAN DE INDIANEN STELLEN DE TREK DER BUFFELS VOOR. EERST KOMT HET OPTREDEN VAN INDIANEN... DIE ATTRIBUTEN VAN DE BUFFEL DRAGEN. DAARNA EEN PAAR DANSERS DIE DE MACHT VOOR-STELLEN. HUN LICHAMEN ZIJN ZWART GEVERFD MET KLEINE WITTE VLEKKEN
Ist nu op, holtje! Die mannen met een pels om stellen grizzlyberen voor!

De terugkeer van Frank Sels is duidelijk te merken in album 70, Het heilige paard. Deze aflevering verscheen oorspronkelijk in de krant van 5 mei 1967.

STUDIO SELS VANAF NAJAAR 1967

Na het vertrek van Verschuere gaat Vandersteen in op een aanlokkelijk voorstel: *"Daarna is Frank Sels de hoofdtekenaar van die Studio geworden. Sels en zijn vriend Edgard konden geweldig vlug tekenen. De kwaliteit leed er wel een beetje onder, maar het ging enorm vlug. Uiteindelijk konden ze het vrijwel zonder de hulp van anderen alleen afwerken. ..dus, ge kunt denken hoe vlug dat wel ging bij die twee. Maar het werk zag er niet formidabel uit en er kwamen reclamaties uit Duitsland".*

Vandersteen mag gerust stellen dat het enorm vlug ging want terwijl de Bessystudio onder Verschuere met al zijn tekenaars zelfs geen nieuw verhaal om de veertien dagen kom afleveren, slaagde het duo Sels-Gastmans er in om maar liefst één nieuw verhaal per week op papier te zetten!

Karel Biddeloo schrijft over de keerzijde van de medaille: *"Er werden mensen ontslagen, ikzelf werd overgeplaatst naar Studio Vandersteen in Heide Kalmthout, terwijl Frank samen met Gastmans de vier Bessyverhalen zou afleveren. Dat deden ze ook ,in een hels tempo dat ook nachtwerk vereiste".*

Dankzij Sels en Gastmans kon Vandersteen eindelijk de door Duitsland gevraagde productie leveren en garanderen. We herkennen de stijl van Frank Sels vanaf nr 62 (31 juli 67) . Pas vanaf Duitse Bessy nummer 73 (16 oktober 1967) wordt Bessy hoofdzakelijk een studio Sels -product want daarvoor herkennen we nog de stijl van anderen, zelfs af en toe die van Verschuere.

Heel sporadisch duikt er nog een bekend Andyhoofd op. Eugeen Goossens herinnert zich van zijn bezoe-ken aan de Bessystudio in de Gretrystraat nog duidelijk dit Andyhoofden-procédé: *"Om het tekenen vooruit te laten gaan, had men kopies gemaakt van Andyhoofden en Bessy's, die werden dan eerst op het tekenpapier geplakt. Daarna werd de rest ruwweg in blauw potlood geschetst. Iemand anders werkte het verder af en vervolgens werd dat door nog anderen in inkt gezet. Dat werd dan per verhaal naar Duitsland gestuurd. Maar af en toe kwam van dat plakwerk van alles los en kwam het als een puzzel in Duitsland aan... De Duitsers hebben dan op de duur geëist dat alles origineel getekend werd".*

Ook na nummer 73 verschenen er -zij het hoogst uitzonderlijk- nog Bessy's van andere tekenaars dan het duo Sels-Gastmans. Zelfs Eugeen Goossens stak een handje toe. Zo is zijn stijl her en der terug te vinden in Duitse Bessy's 79, 91 en 94.

DE LOKROEP VAN DE DUITSE MARK

Maar ook met het duo Sels-Gastmans heeft Vandersteen geen geluk: *"Dan hebben die twee jongens achter mijn rug om getracht Bessy over te nemen bij mijn cliënt. Zij werkten snel en goedkoop. Toen dat zaakje met Bessy niet lukte, hebben ze daar toch een andere reeks losgemaakt en lieten zij mij van de ene op de andere week gewoon vallen. In Duitsland heb ik er een heleboel herrie om gemaakt, maar die uitgever had er een goede zaak aan gedaan, hij had goedkope tekeningen en er was niets aan te doen. Die reeks die de jongens hebben losgemaakt loopt nu* (in 1976 -red.) *trouwens nog. Alleen zijn de twee vrienden uit elkaar gegaan, hebben mekaar de duivel aangedaan. Maar Sels heeft het volgehouden. Zijn reeks Zilverpijl verschijnt nu ook regelmatig in Ohee. Sels was een strever, een man die vooruit wilde. Ik voelde wel dat ik die man nooit lang bij me zou kunnen houden. Het is alleen spijtig dat ie de tweede keer op die manier is weggegaan !"*

Eind 1968 is Frank Sels er in geslaagd om een contract af te sluiten bij Bastei-Verlag. Hij was samen met Edgard Gastmans naar de uitgever getrokken waar hun voorstel, om heel alleen met zijn tweeën in te staan voor een reeks, eerst op ongeloof onthaald werd. Edgard Gastmans vertelt hierover: *"Ze konden niet geloven dat wij met ons tweeën alleen instonden voor de ganse Bessyproductie. Vandersteen had hen ooit een foto bezorgd van de voltallige studio met maar liefst 24 mensen. Daar stonden dan wel ook kuisvrouwen en echtgenotes op. Maar zelfs na onze uitleg van wie allemaal op de foto stond, die niks met Bessy te maken had, konden ze ons nog niet geloven. Dan hebben we gezegd dat we er gingen voor zorgen dat ze de volgende weken geen Bessy's meer gingen krijgen. Dat ze zoveel mochten reclameren als ze wilden maar dat Vandersteen niks ging kunnen leveren of nog hooguit ene en dat ze het maar met de bestaande voorsprong gingen moeten doen. We hebben ons dan ziek gemeld bij Vandersteen en waren ondertussen niet te bereiken. We hebben toen wel voortgetekend en een voorsprong opgebouwd, die ons achteraf*

goed van pas is gekomen. Daarna hebben ze ons geloofd en zijn we met Zilverpijl kunnen beginnen. We hebben onze opzeg gegeven bij Vandersteen, die het niet begreep, omdat hij vond dat we zo goed betaald werden. Hij wist niks van onze plannen tot de eerste aflevering verscheen. Hij was in alle staten maar er was niks meer aan te doen. We hebben onze opzeg uitgedaan en een aantal maanden zowel Bessy als Zilverpijl getekend, dag en nacht. Toen we met Bessy konden stoppen, had Vandersteen al andere tekenaars gevonden".
Uiteindelijk maakte het duo Sels-Gastmans ongeveer twee jaar lang(!) trouw bijna alle Duitse Bessy's. Vanaf nr 73 (16 oktober 67) tot nr 158 (2 juni 69) leveren ze het tekenwerk van de Duitse Bessy's grotendeels met hun beiden.

VERSCHUERE KEERT VOOR DE TWEEDE KEER TERUG

Voor de Belgische kranten en zeker voor de albums werden de beste verhalen geselecteerd maar de verkoop ging samen met de kwaliteit achteruit. Vandersteen deed opnieuw beroep op Verschuere, na diens Buffalo Bill-reeks: *"Nadien heeft Willy mij nog gevraagd of ik bereid was de Bessyalbums te verzorgen die hier in België verschenen. De Duitse Bessy's, die wekelijks verschenen, waren namelijk niet goed genoeg voor de Belgische albumuitgaven. Die gewone Bessyreeks werd hier steeds voortgezet, maar de verkoop van de Bessy's zakte en er moest iets gebeuren. Zo heb ik dan toch nog een stuk of tien Bessy' s gemaakt".* Van Verschuere verschijnen vanaf 22 juli 1968 tot 29 november 69 opnieuw zeven verhalen in de krant. Het zijn de albums 73, 76, 77, 78, 79, 80 en 81. Het eerste verhaal *De muiters* was echter al eerder in Duitsland verschenen als nr 107, op 10 juni 1968. De stijl van De Rop herkennen we in albums 74 en 82 (vanaf str 24, daarvoor Eugeen Goossens). Albums 71, 72 en 75 zijn Sels. 69 en 70 zijn nog uit de studio Verschuere -periode. Het wordt er niet eenvoudiger op als we bijvoorbeeld album 94 openslaan en merken dat het eerste deel van De Rop is en dat Karel Verschuere het overneemt vanaf strook 49. Het gaat hier om de meer dan twee jaar eerder getekende Duitse Bessy nr 141 van 3 februari 1969. Uiteindelijk kunnen we concluderen dat Vandersteen midden 1968 naast het duo Sels-Gastmans opnieuw de hulp inroept van Verschuere en af en toe De Rop om de kwaliteit in België te verzekeren. Al hun verhalen verschenen sowieso in Duitsland maar niet alles werd onmiddelijk goed genoeg bevonden voor de Belgische markt. Een juiste chronologie van de verhalen brengen we later in onze nog te verschijnen Bessy-albums.

DE ONDERGANG VAN KAREL VERSCHUERE

Na Sels en Gastmans keert ook Karel Verschuere in de zomer van 1969 Vandersteen definitief de rug toe want ook hij heeft bij een Duitse uitgever een contract kunnen afsluiten. Hij is er in geslaagd om bij Pabel Verlag de humoristische western-reeks *Tom Berry* over te nemen. Verschuere weet zich voor deze wekelijkse uitgave te omringen met een aantal mede-werkers. Ook Eugeen Goossens werd gecontacteerd: *"Karel Verschuere had Edouard De Rop en mezelf over zijn plannen in Duitsland verteld en hij had ons voorgesteld om voor hem te gaan tekenen als hij het contract zou kunnen afsluiten. We hadden met drie bij mij thuis afgesproken. Maar uiteindelijk beslisten Edouard en ik om toch niet mee te doen. Op de bewuste avond van de afspraak liet Edouard het afweten en moest ik alleen aan Verschuere vertellen dat we niet meededen. Hij was allesbehalve tevreden. Iets later heeft Edouard De Rop toch meegedaan met als gevolg dat ik er al zijn werk bij Vandersteen moest bijnemen. Gelukkig is hij vrij vlug teruggekeerd".*
En Vandersteen bleek niet rancuneus: *"Edouard De Rop stond hier na een week* (volgens Eugeen Goossens pas na ongeveer twee maanden -red.) *al terug bij mij. Die jongen had geen slechte bedoelingen. Hij geloofde echt dat hij bij Verschuere een kans zou krijgen. Zij waren ook goede vrienden. Omdat De Rop een hele oude medewerker van mij was en omdat iedereen wel eens een fout kan maken, heb ik hem toen direct terug in dienst genomen".*

ARENDSKLAUW
PLOTSELING VALT DE SLUIMERAAR...
THACK
HOE IS HET GEVAAR NIET OPGEMERKT ? MET EEN VERVAARLIJK GEGROM GRAAT EEN BEER TOT DE AANVAL OVER.
©Erich-Pabel-Verlag, Rastatt
Tekst en tekeningen : K. VERSCHUERE
ONTWAPEND STAAT DE HEROÏNARISTOOM VOOR HET MONSTER.
MAAR TOCH ZAL DE STOUT DE STRIJD NIET OPGEVEN.
EEN EERSTE SLAG VAN DE GEWAANZINNIGE NAGELS MAAKT TEKENDSOORN TECHNIVIL-NER, MAAR DAN STRUIKELT.
...HIJ OVERWEEGT KORTEL EN HET EEN BOOSAARDIG GEGROM STOMT DE BEER ZICH OP ZIJN WEERLOOS SLACHTOFFER
PANG

▲ *Arendsklauw, nog prachtig later werk van Verschuere in Bessystijl.*

Voor Verschuere werd het een pijnlijke herinnering: *"Het zag er allemaal heel rooskleurig uit en o.a. Edouard de Rop is een tijdje bij mij komen werken en is bij W. Vandersteen weggegaan. We vormden een ploeg van vier man en leverden wekelijks een volledig Tom Berry-verhaal af .. Maar plots bleven al mijn helpers weg.* (volgens Vandersteen -bevestigd door Eugeen Goossens- omdat Verschuere zijn medewerkers niet betaalde -red.). *Na een weekend kwamen ze plots de maandag niet meer opdagen... en zoals ik achteraf heb vernomen, zijn ze terug bij de Studio Vandersteen gaan werken. Het grote drama voor mij was dat ik een contract in Duitsland had getekend, maar zelf mijn helpers nog niet wettelijk had gecontracteerd. Ik moest dus helemaal alleen de overeenkomsten naleven en ik moest alle weken helemaal alleen een Tom Berry-verhaal afleveren. Anders kon ik in nog grotere moeilijkheden geraken. Toen heb ik een beetje te veel van mezelf gevergd en het uiteindelijke resultaat was dat ik ermee moest ophouden. Op een gegeven ogenblik kon ik geen lijn meer op papier zetten. Ik zat totaal in de put, was volledig uitgeknepen als een citroen. Het was afgelopen. Praktisch een heel jaar heb ik daarna niets meer kunnen uitrichten en ik bedoel echt NIETS meer. Ik ben ook bij een psychiater in behandeling geweest".*
Gelukkig was de Duitse uitgever begripvol en Karel Verschuere mocht nog een tijdje aan een veel lager tempo de realistische western *Adlerfeder* tekenen (die ook in de Tom Berry -blaadjes verschijnt). In 1972 brengt hij nog twee verhalen van *Miguel* in *De Post* en de avonturen van *Sam Howard* in *Het laatste nieuws*. In die krant was vanaf 3 augustus 71 ook al *Arends-klauw* verschenen, een Vlaamse versie van Adlerfeder. Maar door blijvende financiële moeilijkheden gaat Karel Verschuere uit noodzaak in loondienst. Vrij vlug daarna moet hij wegens tijdsgebrek een punt zetten achter zijn stripcarrière. Karel verschuere overleed op 10 augustus 1980. Hij werd slechts 55 jaar.

Pipers Pferd!
Dann kann er nicht weit sein!
Da jagt Bessy plötzlich los.
Der Hund! Ich muß weg!
In seiner Angst achtet Piper nicht auf den Weg und...
HELP!
Die Zauberdecke! Sie wird mir helfen!
Verzweifelt klammert sich Piper an diese Hoffnung. Doch der Morast zieht ihn ins Bodenlose, bevor man ihm helfen kann.
Die Decke... war eine Lüge! Aaaah!
Ein schreckliches Ende!
Die Zauberdecke bewahrt nur den vor dem Sterben, dem sie die Götter anvertrauten. Manitu hat den Hevel des Bleichgesichts gerächt!
ENDE
„Wenn Ponca-Ponca ruft" heißt das neue, packende Bessy-Abenteuer. Schon in einer Woche bekommst Du das nächste Heft bei Deinem Zeitschriftenhändler.
Und nicht vergessen: Jede Woche neu – Spaß muß sein mit Felix, dem lustigsten Kater der Welt, und seinen fröhlichen Freunden!
BESSY

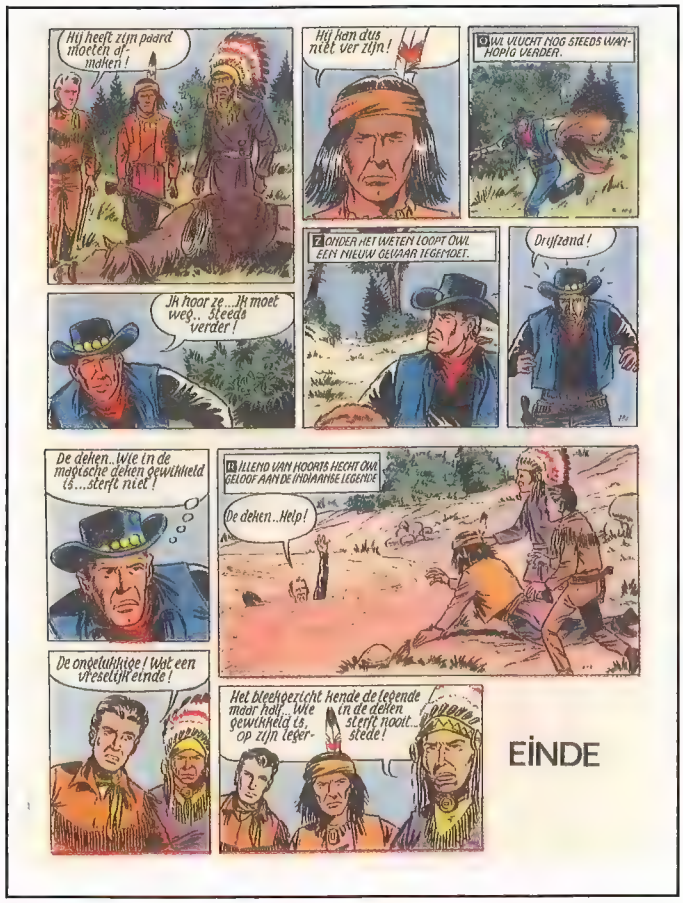
Hij heeft zijn paard moeten afmaken!
Hij kan dus niet ver zijn!
OWL VLUCHT NOG STEEDS WANHOPIG VERDER.
Ik hoor ze... Ik moet weg... steeds verder!
ONDER HET WETEN LOOPT OWL EEN NIEUW GEVAAR TEGEMOET.
Drijfzand!
De deken.. Wie in de magische deken gewikkeld is... sterft niet!
ILLEND VAN HOORTS HECHT OWL GELOOF AAN DE INDIAANSE LEGENDE
De deken... Help!
De ongelukkige! Wat een vreselijk einde!
Het bleekgezicht kende de legende maar half... Wie gewikkeld is, op zijn leger- stede!
EINDE

▲ *Van Bessy naar Karl May : de cirkel is rond wanneer van Duitse Bessy's Vlaamse Karl May's gemaakt worden. Bessy nr 71 Gefangen in Sumpf des Todes van 2 oktober 1967 (links)... wordt Karl May 21 De deken van de medicijnman in Pats, rechts (van 06.05.68 tot 12.08.68). In het eerste plaatje komt Andy plots op bezoek bij Karl May... vergetelheid of werd slechte lijm gebruikt?*

STUDIO BROECKX VANAF MIDDEN 1969

Na het vertrek van Sels, Gastmans en Verschuere zat Vandersteen echter niet lang in nesten want al gauw vond hij een nieuw hoofd voor zijn Bessystudio. Het werd de spreekwoordelijke derde keer, goede keer: *"Na Sels kwam J. Broeckx. Die jongen werkte op de Standaard uitgeverij. Hij had al wat tekeningen voor Ohee gemaakt en dat werk leek mij best. Ook de proef van Bessy viel geweldig mee. Hij heeft nu nog de leiding over die studio en hij maakt er al jaren schitterend routinewerk van. Broeckx leidt de studio met een man of acht. Er is nu* (in 1976 -red) *geen speciale productie voor de Belgische Bessy's meer... Voor de Belgische albumuitgaven worden uiteraard de beste verhalen uit de Duitse productie genomen en licht aangepast".*

Onder de leiding van Jeff Broeckx werden er naar verluidt door tientallen medewerkers honderden Bessy's geproduceerd. Maar het verloop was zeer groot want er zijn nooit meer dan acht Bessymedewerkers tegelijkertijd in dienst geweest. Slechts een klein deel van deze immense productie verscheen in België als Bessy-album. Nog opmerken dat alle 68 Karl May-albums vanaf nr 20 ook - meestal door Karel Biddeloo - herwerkte Duitse Bessy's zijn! Hetzelfde geldt voor KM45, *De doodsvijanden*, dat alleen in Pats verschenen is.

WORDT VERVOLGD...

Voor onze derde aflevering van de Bessystudio ligt al een speciaal voor BSM geschreven artikel klaar van de Duitse uitgever Ulrich Wick. Door zijn jarenlang onderzoek in Duitsland en België is hij ongetwijfeld de grootste specialist op het vlak van de Duitse Bessyproductie. Ook Hugo Renaerts, Bessy-scenarist in de Broeckxperiode, heeft voor aflevering 3 zijn samenwerking met Vandersteen op papier gezet.

Noot

(1) *Volgens Eugeen Goossens was hij er niet bij, want hij heeft nooit op de Gretrystraat gezeten. Hij kwam in 1965 in loondienst bij Vandersteen en uiteindelijk terecht in de studio te Kalmthout. Hij tekende er samen met Edouard De Rop de Jerom's, ook voor Duitsland. In de jaren zeventig heeft hij wel Bessy's getekend voor de Duitse pocketreeks.*

Bronnen

De eerste interviews over studio Vandersteen uit de jaren zeventig (m.a.w. nog geen 10 jaar na de feiten) met Vandersteen, Verschuere en Biddeloo door Jan Smet in Stripgids nrs 8-11-14 en een tekst die Karel Biddeloo eind jaren negentig schreef voor een nooit verschenen boek over Frank Sels.

Ik had ook een kort telefoongesprek met Edgard Gastmans en een aangenaam gesprek met Eugeen Goossens. Maar uitsluitend afgaan op getuigenissen en herinneringen is een risicovolle methode. De tijdsituëringen in dit artikel zijn daarom gebaseerd op stijlvergelijking van de tekeningen en de eerste publicatiedatums van de strips (Karl May, De rode ridder, Biggles, Bessy en de Duitse Bessy's). Wetende dat er tijd ligt tussen het tekenen en de eerste publicatie, durven we toch te stellen dat de dateringen in dit artikel kloppen daar het gezien de hoge werkdruk in de periode 65-67 ongetwijfeld onmogelijk was om maanden of soms zelfs maar enkele weken op voorhand te werken.

Met dank aan Etienne Hauwaerts, Jack Moonen en Ulrich Wick.

Twintig jaar geleden

Frank Sels (3 december 1942 - 14 december 1986) is niet zo bekend bij het Vlaamse publiek, en dat is vokomen onterecht. Als we vijf grote tekentalenten moeten noemen, dan is Frank Sels daar zeker bij. Al jaren puzzelen wij geduldig een overzicht bij elkaar van de carrière van één van de grote talenten uit de Vandersteen studio, in de hoop daarover ooit een degelijk dossier te kunnen brengen. Niet eenvoudig, want zijn eigen productie overtreft wat hij voor Vandersteen gedaan heeft. Erwin Sels heeft ons voor dit alles met raad en daad bijgestaan, waarvoor dank. Uiteindelijk heeft het lang geduurd - héél lang zelfs, zullen sommige medewerkers zuchten - maar onze beste dossiers laten we nu eenmaal een paar jaar rijpen. Om de herdenking van Frank Sels tot zijn recht te laten komen, brengen we deze maand tegelijk een album uit van Zilverpijl . Geniet mee van het prachtige werk van een tekenaar, die altijd zeer veel en zeer snel getekend heeft.

DOOR **JEAN SMITS**

HET DEBUUT BIJ STUDIO VANDERSTEEN

Frank Sels begint op twintigjarige leeftijd zijn tekencarrière bij Willy Vandersteen. Begin 1963 neemt hij eerst *Karl May* en daarna ook *De rode ridder* over van Karel Verschuere. Frank Sels is echter niet zo'n trouwe medewerker als Verschuere want vanaf midden 1964 tekent hij ook voor uitgeverij Het volk. Op 15 augustus 64 verschijnt *De zeearend*, een vikingverhaal, in *Ohee* nr 70. Er volgt nog een tweede aflevering van De zeearend: *De stormloop*, in Ohee nr 99 (6 maart 65). Ondertussen is ook het weekblad *Ons land* geïnteresseerd en Sels publiceert vanaf nr 7 (13 februari 1965) tot nr 18 (1 mei 1965) wekelijks en in kleur een pagina van *De kleine antilope* op scenario van zijn jeugdvriend Hugo Renaerts. Het blijft echter bij 12 pagina's. Maar er volgt nog een tweede verhaal, *De avonturen van Jimmy Kent* van nr 41 (9 oktober 65) tot nr 52 (25 december 65), opnieuw 12 pagina's. Het Volk blijkt ondertussen gretige afnemer van het werk van Sels want vanaf nr 114 (19 juni 65) verschijnt er gemiddeld één verhaal van Sels om de vier weken. Sels wil duidelijk naam verwerven en vooral zijn eigen ding doen, wat bij Vandersteen onmogelijk was. Wanneer we de eerste 7 platen van *De opgejaagden* (*Ohee* nr 114) vergelijken met de rest van het verhaal dan zien we een serieus kwaliteitsverschil en de aandachtige kijker herkent in deze platen duidelijk het begin van een *Karl May* -verhaal. Het hoofdpersonage, Dan Adlin, lijkt op de eerste pagina sprekend op Karl May. Een plausibele uitleg is dat Frank Sels de reeks volledig zelf wou maken, scenario incluis, en dat Vandersteen hem heeft teruggefloten. De meester maakte er een erezaak van dat hij en hij alleen aan de basis lag van het werk dat onder zijn naam verscheen.

SELS GAAT ZIJN EIGEN WEG

Maar Sels wou dus al vrij vlug uit de schaduw van Vandersteen treden en zelf naambekendheid verwerven. Sels zette daarom zijn naam op bijna al de pagina's van zijn eigen werk. Bij Studio Vandersteen rustte een zwaar taboe op het vermelden van de namen van medewerkers : alleen Vandersteen stond in het zonlicht. Dat strookte niet met de persoonlijkheid van Frank Sels, en Vandersteen besefte dat, toen hij stelde: *"Sels was een strever, een man die vooruit wilde. Ik voelde wel dat ik die man nooit lang bij me zou kunnen houden".*

In het midden van 1966 zal Sels dan Vandersteen effectief verlaten. Hij had toen in de periode midden 1965 (*Ohee* 114) tot midden 1966 (*Ohee* 158) onder eigen naam 13 strips

overleed Frank Sels...

▲ *Frank Sels aan het werk in de jaren zestig.*

gepubliceerd in *Ohee*. In die productie vinden we een aantal personages met duidelijk potentieel voor een eigen reeks. Maar Vandersteen achterlaten, dat had vreemde gevolgen. Eenmaal Frank Sels op eigen benen stond, bleek geen enkele uitgeverij nog geïnteresseerd. Erger nog: ook bij *Ohee* was er plotseling geen plaats meer. Het leek of de duivel er mee gemoeid was. De familie Sels herinnert zich nog dat ze het in die periode financieel moeilijk hadden. Uiteindelijk gaat Frank Sels rond eind april 1967 in op een voorstel van Willy Vandersteen om de Bessystudio te vervoegen, die maar niet het gewenste tempo haalt.

Merkwaardig is, dat Sels vanaf dan opnieuw eigen werk kan publiceren. In *'t Kapoentje* begint vanaf 21 juni 1967 de publicatie van *Bongo tegen de Kux Klan* (tot 13 december 1967). Later wordt dat verhaal gevolgd door Arkulleke, vanaf 7 februari 1968 tot 28 augustus 1968. Ook in *Ons land* verschijnt opnieuw een verhaal van De zeearend door Frank Sels: *De wolven van Scaggar* vanaf nr 21 van 27 mei 67. Deze strip loopt na 16 platen ten einde in nr 38 van 30 juli 67 [1].

Walewyn grijpt een boodschap op zijn schild!
Lancelot gevangen. Daag Kerwyn uit. Verraad. Sla toe bij nacht.
Walewyn, trouw tot in de dood. Gevallen voor het ideaal van de ridders van de Ronde Tafel! Je offer zal niet tevergeefs geweest zijn!
JOHAN BEGRAAFT ZIJN OVERLEDEN VRIEND EN GAAT VERDER. IN HET BARRE LANDSCHAP DAAGT DE SOMBERE BURCHT VAN KERWYN VOOR HEM OP.
Een openlijke uitdaging zal hij met verraad beantwoorden! Ik zal vannacht proberen binnen te geraken.
TOEN DE DUISTERNIS GEVALLEN IS, SLUIPT DE RODE RIDDER NAAR DE BURCHT.
56.
EERUIME TIJD BESPIEDT DE RODE RIDDER HET MACHTIGE SLOT OM EEN OPENING TE VINDEN.
Ik moet deze muur beklimmen! Het is een waagstuk, maar er zit niets anders op!
MET ZIJN GORDEL VOL STENEN, DIE HIJ TUSSEN DE VOEGEN STEEKT, BEGINT HIJ...
.. DE GEVAARLIJKE BEKLIMMING.
Het is mij gelukt! Nog even en ik ben op de wallen!
MAAR PLOTS DREUNT DE STAP VAN EEN NADERENDE SCHILDWACHT OP DE KANTELEEN.
57.

Met alle respect voor de tekenaars voor hem en na hem, de beste Rode Ridder-periode blijft in ons boekje voor eeuwig die waarin hoofdzakelijk Frank Sels het tekenwerk verzorgde. Het graf van Ronjar, De ring van Merlijn, Kerwyn de magier... met kop en schouders steekt dit werk boven de rest van de albums uit.

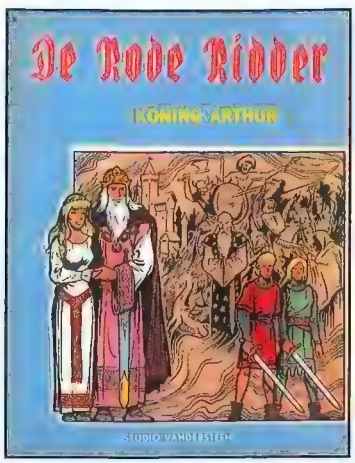

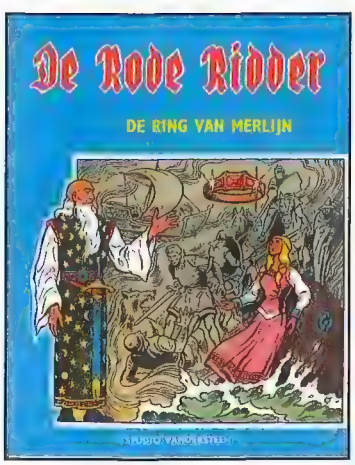

Nooit gebruikt coverontwerp voor De zeearend, een zeer "Eric de Noorman" aandoende strip, die Het Volk niet in album wou brengen. Nochtans een reeks met potentieel.

Anek en Arlan uit De Zeearend en Johan en Lancelot. Tweemaal Sels in dezelfde periode...

Dit is ongeveer het ogenblik wanneer Sels, na het vertrek van Verschuere, het vertrouwen van Vandersteen krijgt (waarschijnlijk vastgelegd in een overeenkomst) om met Edgard Gastmans in te staan voor de Duitse productie. Ze engageren zich dus om wekelijks een Bessy-album af te leveren. Niettegenstaande dat zware engagement wordt de anonimiteit Frank Sels opnieuw te machtig en vanaf eind 1967 presteert hij het om maandelijks met een eigen strip in *Ohee* te verschijnen.

SILBERPFEIL

Eind 1968 komt Frank Sels in contact met uitgeverij Bastei. Of het een rol heeft gespeeld, heb ik niet kunnen achterhalen maar een merkwaardig feit is dat Bastei Verlag de *Buffalo Bill* strips van Karel Verschuere, die ondertussen terug aan Bessy werkte, had aangekocht. De vier afleveringen getekend door Verschuere verschenen in de periode juli-november 1968. Maar de tekeningen van vier Buffalo Bill afleveringen die in de periode februari-juli 1969 verschenen [2], zijn van Frank Sels. Misschien werden die nog in 1968 getekend voor de uitgever bij wijze van test? Die was dan alleszins succesvol want uiteindelijk slaagt Frank Sels er in om een contract voor een eigen reeks af te sluiten met Bastei-Verlag. In het weekblad *Felix* nr 534 van 6 januari 1969 verschijnt *Silberpfeil, der junge Häuptling*. Het is de Duitse vertaling van *Kleine Antilope* uit *Ons land*. De twee verhalen waren ook samen in Ohee nr 154 verschenen en om tot 30 pagina's te komen had Sels achteraan enkele platen toegevoegd. Deze extra platen werden voor Duitsland hertekend. De pijl van *Kleine Antilope* doorboort niet meer de arm van het Crow-opperhoofd, het blijft voor de Duitse lezertjes bij een schampschot. Het verhaal krijgt ook een ander einde en wordt de aanzet van een langlopende reeks. Nieuwe verhalen zullen volgen aan een tempo van een half verhaal per nummer. Na acht verhalen wordt Zilverpijl plotseling heel wat ouder en krijgt de reeks zijn definitieve vorm. Ondertussen blijft wekelijks ook een Bessy van 'studio Sels' verschijnen en dit tot en met nummer 158, gedateerd 2 juni 1969. Een logische conclusie lijkt dat Frank Sels zijn overeenkomst met Vandersteen trouw is nagekomen en gedurende een half jaar heeft ingestaan voor een stripproductie die weinigen hem kunnen nadoen.

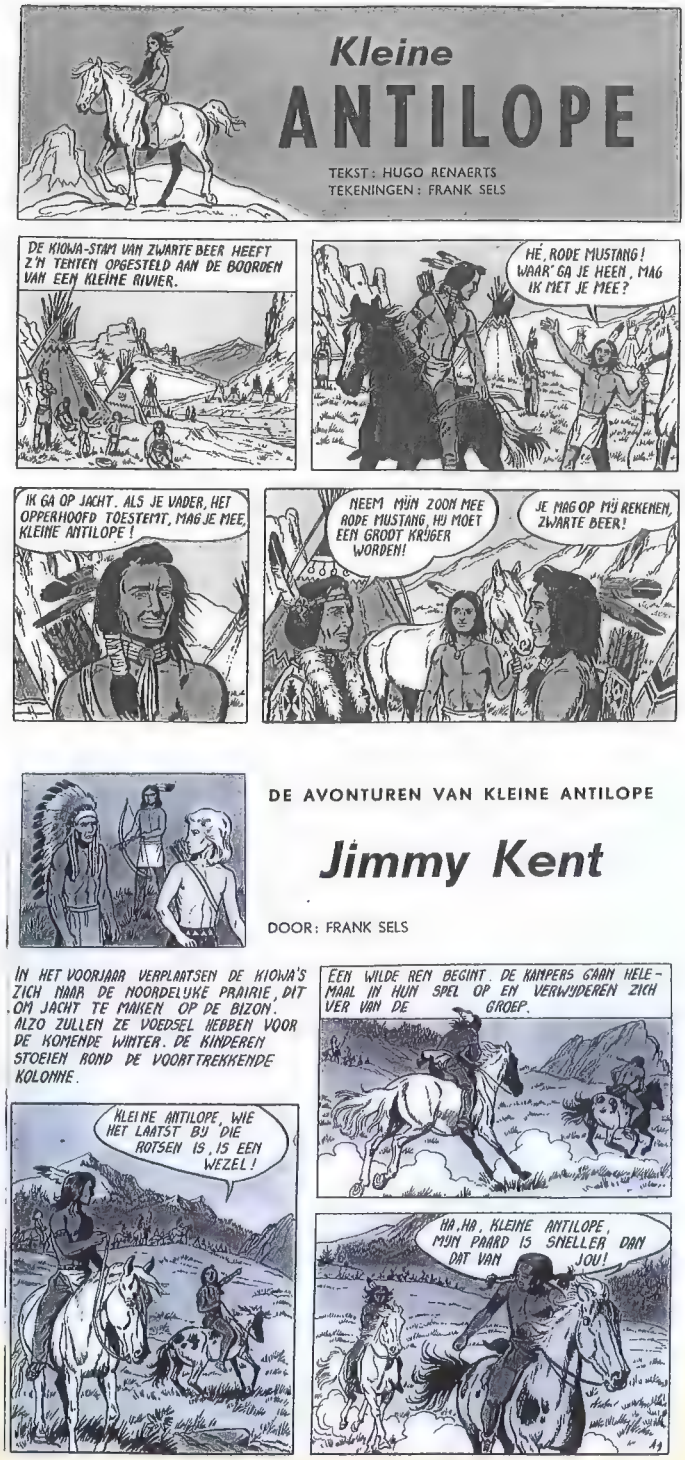
Kleine
ANTILOPE
TEKST: HUGO RENAERTS
TEKENINGEN: FRANK SELS
DE KIOWA-STAM VAN ZWARTE BEER HEEFT Z'N TENTEN OPGESTELD AAN DE BOORDEN VAN EEN KLEINE RIVIER.
HÉ, RODE MUSTANG! WAAR GA JE HEEN, MAG IK MET JE MEE?
IK GA OP JACHT. ALS JE VADER, HET OPPERHOOFD TOESTEMT, MAG JE MEE, KLEINE ANTILOPE!
NEEM MIJN ZOON MEE RODE MUSTANG, HIJ MOET EEN GROOT KRIJGER WORDEN!
JE MAG OP MIJ REKENEN, ZWARTE BEER!
DE AVONTUREN VAN KLEINE ANTILOPE
Jimmy Kent
DOOR: FRANK SELS
IN HET VOORJAAR VERPLAATSEN DE KIOWA'S ZICH NAAR DE NOORDELIJKE PRAIRIE, DIT OM JACHT TE MAKEN OP DE BIZON. ALZO ZULLEN ZE VOEDSEL HEBBEN VOOR DE KOMENDE WINTER. DE KINDEREN STOEIEN ROND DE VOORTTREKKENDE KOLONNE.
KLEINE ANTILOPE, WIE HET LAATST BIJ DIE ROTSEN IS, IS EEN WEZEL!
EEN WILDE REN BEGINT. DE KAMPERS GAAN HELEMAAL IN HUN SPEL OP EN VERWIJDEREN ZICH VER VAN DE GROEP.
HA, HA, KLEINE ANTILOPE, MIJN PAARD IS SNELLER DAN DAT VAN JOU!

De start van Kleine Antilope en daaronder het begin van verhaal 2

Covers van Sels voor De Zeearend, in Ohee en Samedi Jeunesse. De covers van SJ werden in die tijd geschilderd.

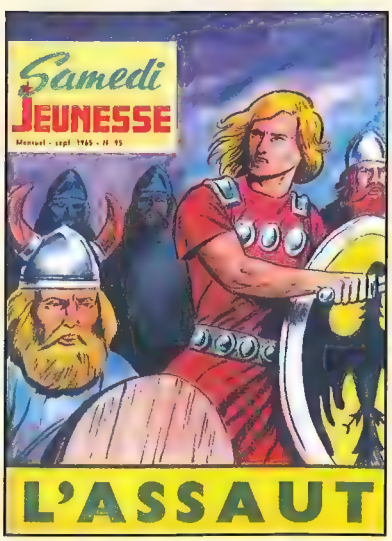

Kleine Antilope in Ohee!
Prachtige Selscover, enigszins verwijzend naar Cuvelier

Kleine Antilope, hier nog pril getekend, zou later opgroeien tot Zilverpijl. De pijl door de arm was te gewelddadig en werd in Duitsland gecensureerd (hertekende strook onderaan)

WEK MIJ DAN MAAR OM MIDDERNACHT, DAN NEEM IK DE WACHT VAN JE OVER
MAAR ZELFS DE SCHILDWACHTEN KUNNEN HET VERBITTERDE OPPERHOOFD NIET WEERHOUDEN.
GEWAPEND MET EEN STENEN MES RUIMT HIJ EEN DER WACHTERS UIT DE WEG...
...OM ZICH SNEL NAAR DE WAGEN TE BEGEVEN WAARONDER DE TWEE KINDEREN SLAPEN.
DOCH KLEINE ANTILOPE WAAKT EN ZIET DE SLUIPMOORDENAAR NADEREN...
PLOTS
DAAR, LAFFE MOORDENAAR!

Titelpagina in Ohee!

Plaat uit griezelverhaal voor Bastei Verlag

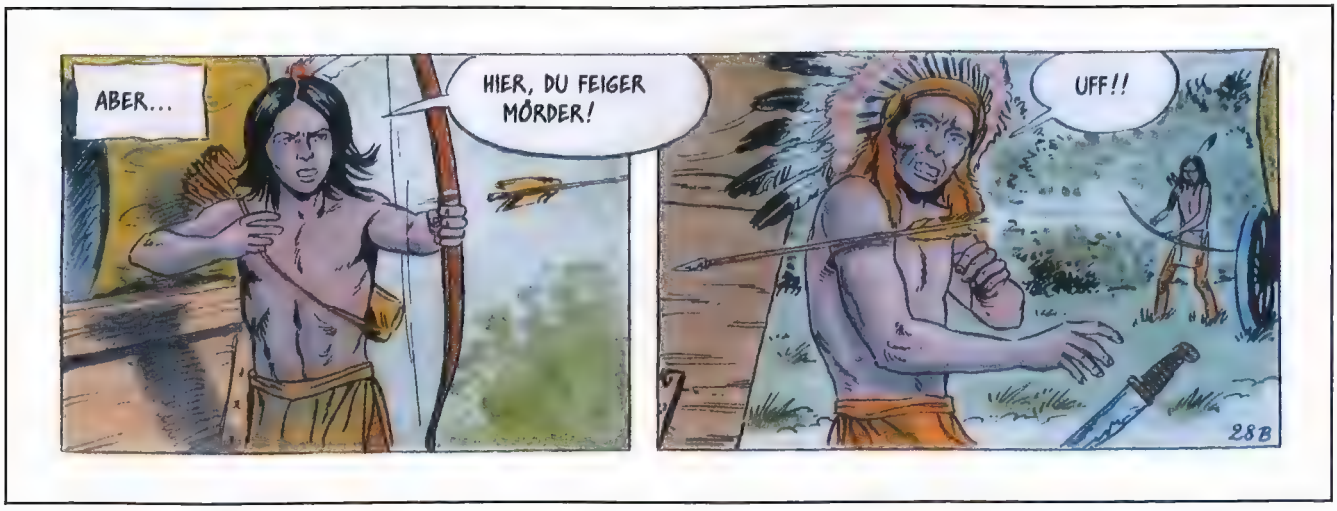

DE DREIGENDE VANDERSTEEN

Dat Vandersteen niet gelukkig was met het feit dat Sels zelf een contract afsloot met de Duitse uitgever, is evident temeer daar *Silberpfeil* in *Felix* de plaats van *Jerom* zou gaan innemen. Karel Biddeloo schrijft hierover: *"Frank is altijd bang geweest voor een mogelijke reactie van Wily Vandersteen, niet zozeer voor een juridische stap maar voor een soort actie in het duister, een onzichtbare bedreiging die altijd kon toeslaan. Ooit moest Frank opgenomen worden voor een lichte operatie en hij was ten zeerste bevreesd dat Vandersteen via onbekende handlangers zou toeslaan, terwijl hij onder verdoving was. Er was echter geen enkele aanleiding of reden voor dergelijke angst, het was een "idée-fixe" van Frank die er soms ook zelf om kon lachen, zoals bij zoveel dingen".*

Niettegenstaande Silberpfeil de vierde westernreeks was bij Bastei, kregen de Duitse lezertjes geen last van een overdosis want hun enthousiasme was zo groot dat ook *Silberpfeil*, naast *Bessy, Buffalo Bill* en *Lasso* een eigen blad krijgt. Het eerste nummer van het veertiendaagse blad verschijnt op 22 juni 1970. De reeks loopt ook wekelijks door in *Felix*. Zo verschijnen vier nieuwe verhalen van *Silberpfeil* per maand. Op 3 december 1971, met ingang van het nummer 39, wordt *Silberpfeil* een weekblad en daardoor stopt de publicatie in *Felix* met nummer 690 van 30 december 1971. De laatste *Silberpfeil*, nr 768, verschijnt op 26 november 1988. De andere westernreeksen waren toen al lang gestopt, ook *Bessy* (in november 1985). Maar *Silberpfeil* had ondertussen wel serieus wat 'pluimen verloren'. Vanaf 19 augustus 85, nr 683, was het blad terug veertiendaags geworden en vanaf 18 februari 80, nr 411, verschenen er regelmatig herdrukken. Na 26 april 1986, nummer 701, waren het nog uitsluitend herdrukken. In totaal gaat het toch om een enorme productie van meer dan 700 verhalen. Slechts 82 verhalen verschenen bij ons in *Ohee/ Ohee club*. Maar daar waar Frank Sels naar Duitse gewoonte nooit zelf de covers schilderde voor de Duitse uitgaven (Bastei deed hiervoor beroep op de Spaanse studio Ortega), verzorgt hij bij ons in het begin wel de *Ohee*-cover. In Vlaanderen zijn er ook enkele pogingen geweest om Zilverpijl-albums uit te brengen maar het bleef telkens maar bij twee of drie titels per uitgever. Sels deed in de loop der jaren beroep op diverse medewerkers, naast Edgard Gastmans hebben o.a. ook Klaus Scholz in de periode 1973-1980, zijn zoon Erwin vanaf 1978 en zijn dochter Danielle vanaf 1982 meegetekend aan *Silberpfeil*. Sommige verhalen werden op initiatief van uitgeverij Bastei door Spaanse tekenaars gemaakt, wat duidelijk te merken is aan de totaal andere tekenstijl van bepaalde afleveringen.

Der Fremde aus dem Nebel!
Kommt zu mir, meine Kleinen! Ihr habt genug gespielt!
Ich habe Angst, Ray!
Ruhig, Liebling! Ich glaube, das Schlimmste ist vorbei!
PROCH!
Von dem Sog erfasst, verschwindet die grauenhafte Besatzung des Schiffes in der Schatulle ...
Auf Wiedersehen! Und schöne Flitterwochen! Ha ha ha ha!
Möglicherweise. Denn als der Nebel sich lichtet, dümpelt das Schiff träge im Londoner Hafen. Und doch – wenn zwei Menschen das gleiche träumen, steckt dann nicht vielleicht doch noch etwas anderes dahinter ...
Wir sind allein an Deck!
Das muß ein Alptraum gewesen sein!
Seltsam? Aber so steht es geschrieben ...

HET EINDE VAN HET AVONTUUR

Toen Frank Sels bij Bastei te horen kreeg dat Zilverpijl -en met hem het westerngenre- ten dode opgeschreven was, deed hij enkele voorstellen voor een nieuwe reeks, die echter allemaal werden afgewezen. Van Bastei mocht hij nog wat tekenwerk doen voor een griezelreeks maar tot een nieuwe Selsserie kwam het niet meer. Frank Sels overleed op 14 december 1986. Het meest uitgewerkte project dat hij naliet, was de sf-strip *Op zoek naar Alfadir*, waarvan hij bijna 30 platen tekende. Deze strip werd door zijn zoon Erwin afgewerkt en verscheen in 2004 als eerste deel van de reeks Frank Sels Archiv bij Wick comics. Deze Duitse uitgeverij brengt al jaren Studio Vandersteen strips en het werk van Frank Sels in verzorgde uitgaven met zeer gedetailleerde en goed gedocumenteerde achtergrondartikelen. Een eerbetoon dat de veel te vroeg overleden Frank Sels meer dan verdient en waar Vlaanderen schromelijk achterblijft.

Noten

(1) *Ohee* bracht 5 verhalen van *De zeearend* nrs 70 99 136 158 en 270, maar deze 16 platen zijn niet in Ohee verschenen ook al dateert nr 270 van daarna (15 juni 68).
(2) Ook Karel Verschuere tekende nog een *Buffalo Bill* voor Bastei: aflevering 14 van 4 augustus 69, en ook nog een tweede (maar die heb ik in de Bastei-uitgaven nog niet kunnen terugvinden). Want in 1970 verschenen er 6 Buffalo Bill's van Verschuere in *Ohee* nrs 362 365 372 379 382 en 385. Verschuere tekende deze 2 Buffalo Bill's waarschijnlijk juist voor zijn *Tom Berry*-overeenkomst met Pabel Verlag.

Met dank aan Etienne Hauwaerts, Danny De Laet, Ivan Thoma en Ulrich Wick.

Frank Sels werd geïnterviewd in november van 1986 en niemand wist dat dit zijn laatste mededeling zou zijn. Begraven tussen onbekenden miste ik toch de mensen die hem groot gemaakt hadden en die hij groot gemaakt heeft. Waar waren zijn collega-tekenaars, de verzamelaars van zijn albums? Hopelijk draagt dit artikel ertoe bij dat hij beter bekend zal worden want in Vlaanderen is nog zoveel talent en Frank was één van de beste. Maar zoals hijzelf zei: "Ik wordt gesaboteerd in Vlaanderen". En zijn er zo niet velen?

DOOR **FRANÇOIS DOCKX**

Hoe bent u tot het tekenen van strips gekomen?
F.S.: Heel jong was ik al bezig met tekenen, en talent, word je daar niet mee geboren? Ik ben blijven tekenen en vroeg aan mijn familie hoe ze mijn tekeningen vonden. Later vroeg ik dit aan vrienden en kennissen en nog later aan andere tekenaars. Als deze dan lof over je werk spreken... En tenslotte heb je ook ogen in je hoofd. Je eigen werk kan je zelf altijd goed vinden maar de mening van anderen is ook belangrijk!

Welk was uw aandeel en taak in Studio Vandersteen?
F.S.: Mijn taak in de studio was niet zo gering, want men noemde mij een werkpaard. Ik heb zowel Karl May als de Rode Ridder en Bessy getekend. Van deze laatste zelfs een behoorlijk aantal. Dit deed ik om de stijl te pakken te krijgen, want tenslotte heb je reeds min of meer een eigen stijl ontwikkeld. Maar in studioverband is het wel noodzakelijk dat iedere tekenaar dezelfde tekenstijl gebruikt om verwarring te voorkomen.

Hoe en waarom is Studio Sels opgericht?
F.S.: Na een tijd in Studio Vandersteen wou ik zelfstandig werken en mijn eigen stijl ontwikkelen of vervolmaken zoals je wilt. Ook om verdere horizonten te verkennen.

Dit leidt tot de vraag, waarom vindt men na Ohee Zilverpijl nog bijna uitsluitend in Duitsland?
F.S.: In Vlaanderen zijn toch albums van mij verschenen, of las je die toen niet? *(ik kon toen nog niet zo goed lezen! -red.)* In België waren er reeds veel tekenaars en uitgevers waren niet zo sterk geïnteresseerd in iets nieuw.
Alleen Bastei Verlag was sterk geïnteresseerd en dus gaven zij mijn werk uit. De Duitse uitgeverij koos *Zilverpijl*, een indianenverhaal. Ik had nochtans andere dingen voorgesteld omdat er reeds zoveel westerns in Duitsland waren. Maar ja, wie is er de baas? Tot nu toe heeft *Zilverpijl* reeds 710 verschillende avonturen in Duitsland beleefd.

Wie zijn uw grote stripvoorbeelden?
F.S.: Heb je soms een lijst bij de hand, want het zijn er zoveel? Een kleine greep: Hans Kresse (vandaar de naam van mijn zoon), Jijé, Gir, Vance, Cuvelier, V. de la Fuente,... ik ben er hopelijk geen vergeten, oh ja! Rene Follet, Blanc Dumont enz.

Hoe denkt u over de nieuwe stroming in de stripwereld?
F.S.: Hoe denk ik over nieuwe strips? Strips worden steeds meer perfect werk, niet alleen wat tekeningen betreft. Ook de tekstschrijvers kunnen zich niet meer veroorloven om verkeerde dingen te schrijven. Tekenaars en scenaristen zijn langzamerhand deskundigen aan het worden.

Frank Sels, het laatste interview

Mensen weten niet half wat je moet kunnen om een beeldverhaal te maken. Ik denk dat boeken schrijven veel gemakkelijker is.

Wat is volgens u de klare lijn, en hoe noemt u uw stijl?
F.S.: Daar heeft iedereen zijn eigen mening over. Volgens mij is de klare stijl *(F.S. rommelt door zijn baard)...* Sommige tekenaars verkiezen hun personages op de voorgrond met een dikke klare lijn om meer reliëf te geven. Diegene die ik het best kende, was Karel Verschuere. Hij trok rond zijn personages een zeer stevige lijn, die een speciale sfeer gaf aan zijn werk. En volgens de Stripbib *(een stripbibliotheek in Antwerpen -nu 't Vlaams Stripcentrum -red.)* grijpen kinderen nog steeds naar de oude, ongekleurde Bessy's. Voor zover mijn idee over de klare lijn, ander onderwerp graag!
Mijn stijl. Eigenaardige vraag. Ik ben er nog nooit bij gekomen om mijn tekenstijl een naam te geven. Ik kan wel zeggen dat mijn *Zilverpijl* een groot succes is geweest in Duitstalige landen en Scandinavië. Dit zegt misschien wel genoeg. Mijn stijl is vlot en warm (naar men zegt). Ik wil helemaal geen lof zwaaien over mezelf, hoor! Dat zou ik zelfs wansmakelijk vinden, zowel voor mijzelf als voor de anderen. En voor wie mijn stijl slordig vindt, mijn Duitse verhalen verschenen in een ritme van 28 platen per week, dus meen ik wel te mogen zeggen dat onder zulke omstandigheden mijn werk nog best mag gezien worden.

Hoe staat u tegenover verzamelaars?
F.S.: Daar sta ik heel positief tegenover. Al ken ik ze niet, het zijn en blijven mijn vrienden. Het zijn zij die de strips uit het verdomhoekje gehaald hebben, waar het onderwijs ze erin had geworpen. Originelen zowel als boeken worden reeds verkocht en aangekocht als antiek en die waardering verdient de stripwereld. De tekenaars worden eindelijk naar waarde geschat en geprezen.

Plannen?
F.S.: Ja, genoeg. Er zijn al twee luxe-Zilverpijlverhalen verschenen en nog meer speciaal werk zal volgen.

Ideeën voor de toekomst?
F.S.: Ja! Maar daarover zeg ik liefst niet teveel, er is ook nog de concurrentie, zie je!

Hoe ziet u de toekomst van de strip?
F.S.: Spijtig genoeg heb ik geen glazen bol en dus kan ik de toekomst niet voorspellen.

De lezers en ikzelf danken u voor de tijd die u in dit artikel hebt gestoken.
F.S.: Graag gedaan!

97 97
10 jaar vzw Arcadia

VOORSTELLING VAN HET JAARPROGRAMMA
VAN VZW ARCADIA OP
DE 2DE STRIP-PLATEN-CD-DVD-BEURS
TE PUTTE OP 28 JANUARI 2007

ARCADIA vzw
BORGERSTEINLEI 60
B 2860 SINT-KATELIJNE-WAVER
INFO • TEL 0475 31 26 19
INFO@ARCADIASTRIPS.BE • WWW.ARCADIASTRIPS.BE

De Striepclub
www.striepclub.be, de actieve site vol promoties, acties, activiteiten, speciale uitgaven, posters en prentkaarten, enkel te verkrijgen in of via De Striepclub.

Schrijf je in op onze wekelijkse nieuwsbrief via info@striepclub.be
www.striepclub.be

Gobelijn

mechelsestraat 35 - 3000 leuven
016 23 55 86
www.gobelijn.be - info@gobelijn.be

BESTEL ONLINE www.gobelix.com

Stripwinkel
HET „B"-GEVAAR

ERIK DENEYER
Greepstraat 15
1000 Brussel

Open
maandag tot zaterdag
van 10u30 tot 19u.
tel/fax: 02/513.14.86

STRIPWINKEL
COMICS!
NIEUWE, TWEEDE-HANDS EN ANTIQUARISCHE STRIPS
OOK AANKOOP VAN JOUW STRIPS.
PIERKE

F. VAN RYHOVENLAAN 312 (HOEK ANJELIERSTR.) 9000 GENT
TEL: 09 227 70 86

Een bevoorrechte getuige

Erwin Sels zette ons op het spoor van Hugo Renaerts, die niet alleen de scenarist van Frank Sels was, maar vooral ook een goede vriend. Hij werkte eveneens voor de Bessystudio. Vanuit zijn thuishaven Spanje mailde hij ons volgende tekst, een verrassende getuigenis over het leven en de carrière van Frank Sels.

DOOR **HUGO RENAERTS**

DE SCHOOLTIJD

Het was in de afdeling sierkunsten van de Cadixstraat, ik denk in 1956, dat 'de Çois' en ik samen in dezelfde klas terecht kwamen. Een generatie die later bekend (berucht) zou worden, met onder andere Ferre Grignard, Koen Caljauw, Ludo Beerten, John Huybreghts, Frans Antonis.

Ook Hans Weyler (de zoon van de stichter van Poppenkast Pats) zat bij ons en nog enkele randfiguren die het mee bont - té bont - maakten. Ik zat toevallig naast de Çois toen we onze eerste tekenles hadden met leraar Goyvaerts, een van de bekenden van de Cadixstraat (o.a. waren daar als leraar ook Frans Dillen en Lode Sebreghts). We hadden twee uur tijd om iets vrij te tekenen, zodat men kon zien wat voor vlees men in de kuip had. Op die twee uur tijd tekende Sels de slag van Troje, op een A-3 formaat, met misschien wel een paar honderd figuren, paarden, wagens, etc. Toen de leraar die tekening zag keek hij er lang naar, keek toen naar Sels en zei tenslotte: *"Wat kan ik u nog leren?"*

François Sels had, behalve een geweldig tekentalent, een eigenaardig karakter. Hij was eigenzinnig en wou altijd zijn eigen weg gaan, nam zelden iets aan van anderen, ook niet van de leraars. Schilderen, geometrie, bouwkunde... al dat geteken interesseerde hem niet. Hij wou alleen maar strips tekenen en dat bracht hem vaak in conflict met de leraars. Bovendien was Sels iemand - wat ik altijd in hem gewaardeerd heb - die altijd de waarheid - natuurlijk zijn waarheid - zei. Hij nam nooit een blad voor de mond en kwam onverbloemd en zonder diplomatie voor zijn mening uit. 'Hij zei zijn gedacht', zegt men in Antwerpen.

Daardoor was hij wel bij zijn kameraden geliefd, maar beslist niet bij de leraars en het zou hem in zijn latere loopbaan ook veel vrienden en werk kosten.

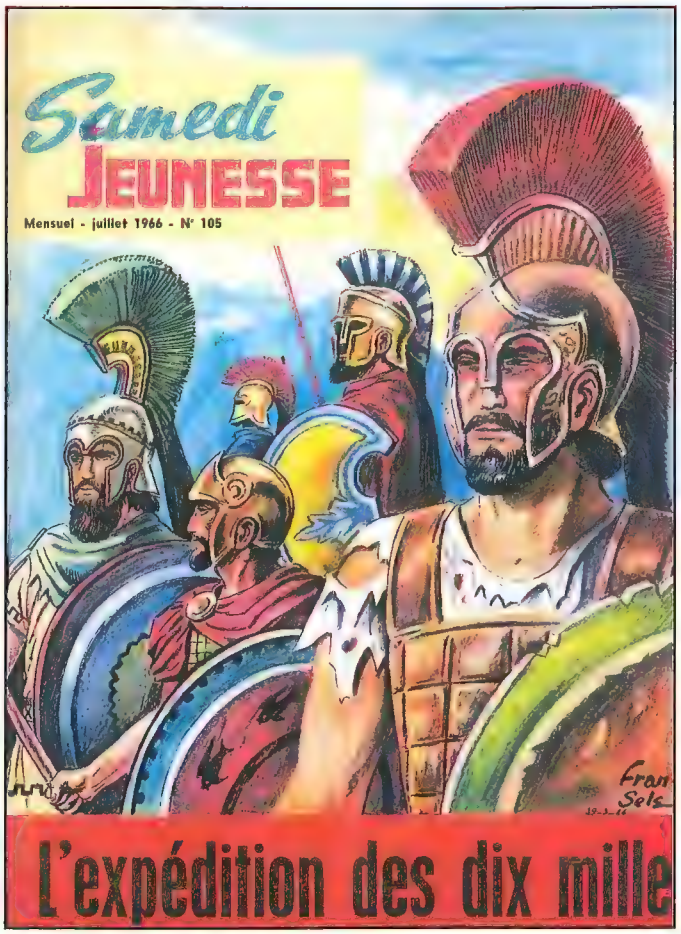

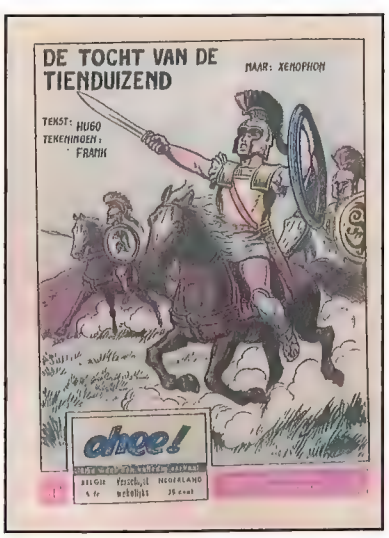

Verhalen als De tocht van de tienduizend (naar Grieks schrijver Xenophon) en De Ilias over het beleg van Troje, die Hugo Renaers en Frank Sels samen maakten voor Ohee!, waren rechtstreeks geïnspireerd op hun schooltijd . Sels tekende al scènes als deze op de schoolbanken

DE SAMENWERKING

Zoals Sels bezeten was door tekenen, was ik bezeten door schrijven. Het bleek al snel dat ik toch niet zo'n talent was op tekengebied, maar beter kon schrijven. En omdat Sels en ik altijd naast elkaar zaten, vonden we elkaar snel. Hij begon mijn verhalen te illustreren en ja, het moest er van komen, na een paar weken vroeg hij me om een scenario te schrijven voor een stripverhaal.

Onze eerste gezamenlijke strip werd getekend op ruitjespapier in de lessen van geschiedenis, wiskunde en Nederlandse taal en met een groot theatraal gebaar verscheurd door de leraar wiskunde, die van oordeel was dat de stelling van Pythagoras en de vierkantswortels te veel door ons werden verwaarloosd. Maar dat was niet van aard om ons te ontmoedigen, wel om onze strategie te wijzigen in die zin dat het volgende verhaal geschreven en getekend werd op banken die meer achteraan in de klas stonden. Het hoeft nauwelijks gezegd dat we allebei op het einde van het schooljaar geen flauw idee hadden wie Pythagoras was en dat we uit Filips de Schone geen vierkantswortel konden trekken, maar dat hebben we later ook nooit gekund, ondanks dat we allebei in het leven geslaagd zijn.

Het schooljaar liep tenslotte ten einde en de klas sierkunsten, die toen al - bekijk de namen nog maar eens - instond voor een rebellenafdeling, werd door de schooldirecteur ontbonden. Een hoop leerlingen kon kiezen: naar een andere school of naar een andere afdeling. Sels koos voor de grafische afdeling en omdat ik ondertussen wel wist dat mijn tekentalent nooit het peil van Rubens of Picasso zou bereiken, besloot ik gewoon om hem te volgen, zodat we samen verder verhalen konden maken. Dat werd echter een jaar lang onderbroken. François was niet alleen een uitstekende tekenaar, hij had ook altijd energie te over. Na schooltijd klom hij op zeker ogenblik in een hoogspanningsmast. We hebben het er daarna nooit over gehad waarom. Misschien vond hij het op dat ogenblik gewoon een goed idee. Maar hij viel van tien meter hoog en brak zowat alle botten die hij in zijn lichaam had. Bijna een vol jaar zou hij in het ziekenhuis verblijven. Later diende hij nog regelmatig opgenomen te worden om bouten en schroeven te verwijderen. Tot groot jolijt van het verplegend personeel, want de kamer van Sels was altijd een stripmuseum. Zijn opname in het ziekenhuis kon hem nooit beletten om verder te tekenen en regelmatig dienden te verpleegsters naar de thermometer te zoeken onder stapels getekende Zilverpijlen en Tinka's, terwijl zelfs de muren vol hingen met zijn geesteskinderen.

▲ *Jaren 70, een kijkje in de Gretrystraat: Hugo Renaerts in het midden, omringd door Patrick Van Lierde, Eugeen Goossens en Walter Laureyssens.*

Toen hij terug kwam, moest hij natuurlijk dat jaar overdoen. En, toeval of niet, ik ook, want ondertussen waren de leraars er nog steeds niet in geslaagd mijn belangstelling voor Pythagoras en Karel de Stoute naar een levendiger peil op te voeren. En daar zaten we dus weer bij elkaar. Ik opnieuw zijn verhalen schrijvend en hij ze opnieuw tekenend. Op gewoon papier en soms, als er wat zakgeld overbleef, op echt tekenpapier. Ik begon ook verhalen te schrijven, die hij dan illustreerde. En natuurlijk dachten we allebei wel aan uitgeven, maar op dat moment was het nog meer geld dan verhalen uitgeven. Hele strips belandden in de vuilnisbakken. In 1961 namen we afscheid, mét een diploma, en trokken de wijde wereld rond Antwerpen in. Ik kon niet vermoeden dat ik Sels nog zou terugzien, ondanks onze jarenlange vriendschap en samenwerking. Maar het zou anders lopen.

DE EERSTE STRIPS

Het toeval zou ons enkele jaren later weer bij elkaar brengen. Ik was ondertussen verhuisd naar Stabroek, maar omdat ik pleegouders had, stond ik niet onder mijn eigen naam in de telefoongids. Ik was ook in een theatergroep en daar hoorde ik van Lorenzo - een andere acteur die Sels goed kende - dat die koortsachtig op zoek was naar een zekere Hugo die in de Cadixstraat bij hem op school had gezeten.

◀ *Frank Sels tekende een hele stapel Ohees, op scenario van Hugo Renaerts en andere scenaristen*

Zilverpijl met cover van Klaus Scholz, in die tijd medewerker van Frank Sels, nu tekenaar van de Rode Ridder. ▶

Lorenzo kende zo'n Hugo en de volgende dag al wachtte François ongeduldig op het einde van de repetitie om me mee te nemen naar een hoekje in het café vóór de theaterzaal. Hij tekende verhalen voor het weekblad *Ohee!* en hij had een scenarist nodig. Hij had wel ideeën zat, maar hij kon zelf geen verhaal in elkaar steken. Hij had het ook met enkele anderen geprobeerd, maar was daar niet tevreden over, ook al omdat ze nooit op tijd leverden. En of ik...? Het was het begin van een jarenlange samenwerking. Sels was op dat ogenblik bezeten door de oudheid, door Grieken, Romeinen, Perzen en Vikings, door alles wat zwaarden, speren en schilden droeg en liefst voorzien was van mooie harnassen en helmen. Hij verslond de literatuur daarover en kwam wekelijks met een of ander verhaal uit die tijd met de vraag of ik dat in een scenario voor een strip van 36 pagina's wou bewerken. Het was nu serieus werk, want het werd uitgegeven én betaald. Vreemd is dat we in die tijd weinig contact hadden met elkaar, maar dat zou altijd zo blijven. Hij gaf zijn idee, ik maakte er een scenario van, hij tekende het. Zo simpel ging dat. Ik gaf geen aanwijzingen over de tekeningen, hij gaf geen aanwijzingen over het verhaal; ieder ging zijn eigen weg, maar het klikte. Hij had zijn handen vol met tekenen en ik werkte nog, turnde en speelde toneel en dus ging de rest van de vrije tijd op in het schrijven. Vraag me niet hoeveel verhalen we samen maakten voor *Ohee!* Ik kan het onmogelijk nakijken, maar het moeten er minstens vijftig geweest zijn. Ik vroeg hem een keer of hij ook komisch kon tekenen. Ik schreef graag komisch. Hij zou het proberen. Ik herinner me nog onze eerste komische strip: *De toreador van Toledo*. Nu lag de sterkte van Sels in de realistische strip en niet in de komische. Hij diende voorbeelden te zoeken en zijn voorkeur ging uit naar de stijl van Uderzo. Dat was helaas hier en daar duidelijk merkbaar, want sommige figuren leken te veel op Asterix en Oberlix of een van de Romeinse nevenfiguren. Hij kreeg echter wel de smaak te pakken en startte later zelfs een nieuwe serie, Arkulleke, waarvan alleen maar enkele afleveringen zijn verschenen.

Verzamelaars kunnen met dit lijstje weer op zoek... vooral naar Kogels in een antilope(262). Die is immers niet gesigneerd. Dat de strip getekend werd "naar Raf Van De Linde" leidt wel eens tot verwarring. Maar dit is wel degelijk Sels.

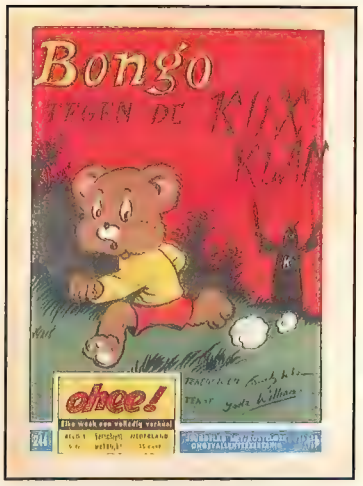

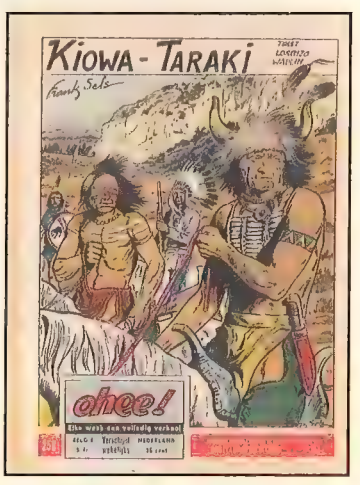

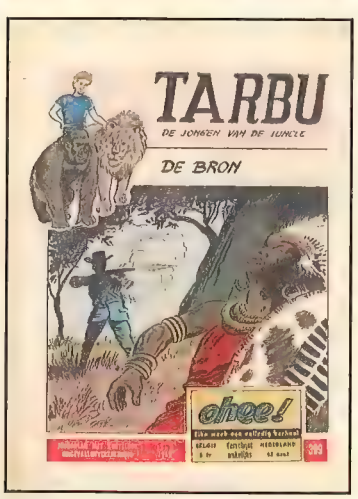

FRANK SELS IN *OHEE!*
70 99 114 116 118 121 128 132 136 140 147 150 152 154 158 218 239 244 247 248 253 254 258 262 263 270 283 302 303 307 308 309 320

ZILVERPIJL
OHEE 418 422 425 429 433 437 442 446 448 451 453 456 460 464 468 473 477 481 486 490 495 499 503 508 512 516 521 525 529 535 538 542 547 551 555 560 564 568 573 577 581 586 590 595 599 603 608 612 618 620 625
OHEE CLUB 1 3 5 9 13 17 19 23 27 32 38 41 49 52 54 57 63 69 71 74 79 82 87 89 92 95 100 104 106 108 111 114 118 122 124 126 128 130 134 137 140

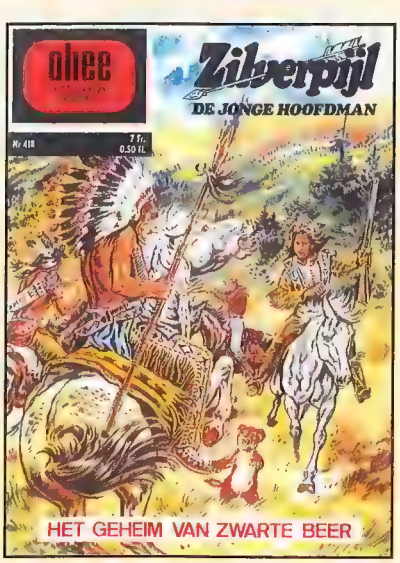

Unterdessen...
Was war das gerade für ein Gepolter?
Ich fürchte, sie haben die Treppe zerstört!
Dann wollen uns die Halunken hier oben zurücklassen! Ohne Wasser und Nahrung!
Ein Sprung von hier oben wäre lebensgefährlich!!
Wären Vater und ich doch nur in Durango geblieben...!
Hör auf zu klagen! Überleg lieber, wie wir hier rauskommen!
Wenn wir uns nur von hier oben abseilen könnten...!
Ich hab's! Los, zieh dein Kleid aus!
Mondkind knotet die Kleider fest aneinander und
Hoffentlich halten die Kleider unser Gewicht!
Es reicht nicht ganz! Das letzte Stück müssen wir springen!
Wenn uns jemand so sieht, schäme ich mich zu Tode!
Los! Spring jetzt!
Ich habe solche Angst!
Plötzlich
RRRATSCH!
AAAAH!
Gott sei Dank! Außer ein paar blauen Flecken habe ich mir nichts getan!
So! Jetzt komme ich!
KRATSCH!
Mannu! Das Kleid zerfällt!
Unser Absturz hatte immerhin ein Gutes: So haben wir wenigstens einen Teil unserer Sachen wieder!
Auf Mein Fuß!
KRACKS
Mein schönes Kleid! Ich könnte heulen!

Frank Sels tekende prachtige vrouwen... in feite wordt Zilverpijl weggespeeld door Maankind, puur op présence ! Niet Karel Biddeloo heeft de erotiek geïntroduceerd in de Vlaamse strip, zoals men aanneemt, maar Frank Sels. Getuige daarvan onderstaande platen, die natuurlijk niet door de beugel konden in Duitsland in 1983, maar in een gekuiste versie verschenen.

HOE HUGO RENAERTS ZICH DE OVERSTAP NAAR DE BESSYSTUDIO HERINNERT...

Op dat moment kreeg hij echter een aanbieding van het weekblad *Ons Land* om een vervolgstrip te maken, liefst over indianen. Dat was zijn oude liefde: indianen. We praatten er een uurtje over en het werd *Kleine Antilope*, de voorloper van *Zilverpijl*. Want inderdaad, de figuren die hierin verwerkt waren, zouden later dienst doen voor zijn bekende serie over *Zilverpijl*. Het werd geen stormachtig succes en na het eerste verhaal wou *Ons Land* niet meer verder met de strip. Maar zijn werk was wel Willy Vandersteen opgevallen, die toen een gebrek had aan tekenaars. Zijn *Bessy* was bij de Duitse uitgeverij Bastei Verlag ingeslagen en die wilden er wekelijks een verhaal van hebben. Gewoon op 28 pagina's, goedkope uitgave. Pulp. Maar het zou een doorbraak voor Vandersteen kunnen betekenen in Duitsland. Alleen... een compleet verhaal, iedere week! Iedereen begrijpt dat dit in die tijd een geweldige opgave was. Echter niet voor sneltekenaar Sels. Sels werd aangeworven, stopte met eigen werk en ik dus ook als scenarist.

Het waren twee jaren dat we nauwelijks van elkaar hoorden. Tot op een dag een telefoontje kwam van Sels: of ik even naar de studio van Vandersteen in de Gretrystraat, boven de uitgeverij Standaard wou komen. Daar zagen we elkaar terug. Hij tekende daar de serie van Bessy voor Duitsland, samen met Edgard Gastmans. Maar die twee hadden een aanbieding gekregen van Bastei Verlag om ook Zilverpijl wekelijks uit te geven. Het werd een heel gesprek nu, want het ging niet meer over losse verhalen, maar over een serie waarvan men hoopte dat ze jaren zou lopen. Dat zou ze trouwens ook doen. De zaken dienden dus stevig aangepakt te worden. Er diende niet alleen een opbouw te worden gezocht voor een verhaal, maar voor een serie. Personages dienden te worden uitgediept en eventuele bijfiguren verzonnen. Ik stortte mij samen met mijn vrouw op documentatie. We brachten uren door in de boekwinkel van De Slegte op de Meir in Antwerpen, op zoek naar alle documentatie over cowboys, het wilde westen, de natuur, de dieren, de indianenstammen... want Sels wou zijn verhalen liefst combineren met waar gebeurde feiten en figuren die echt bestaan hadden en de Duitse uitgeverij wou een educatieve inbreng over dieren en de natuur in die streek. Het resultaat was een uitgebreide bibliotheek over de Verenigde Staten in de tweede helft van de negentiende eeuw, een bibliotheek van tenslotte ongeveer vierhonderd boeken. Die moesten allemaal mee naar Spanje, want ze waren noodzakelijk, omdat we toen ook de scenario's schreven voor de Duitse Bessy.

VAN BESSY NAAR ZILVERPIJL

De eerste Zilverpijlen werden getekend temidden van een onoverzichtelijke chaos. Toen ik de studio binnenkwam met mijn eerste verhalen, lag de grond bezaaid met tekeningen van Bessy en Zilverpijl, want Çois en Edgard deden nu dubbel werk. Ze namen zelfs tabletten om wakker te blijven en werkten vaak hele nachten door. Ik heb zelfs enkele weken de potloodschetsen voor Bessy gemaakt en dat had tot gevolg dat mijn lievelingshobby, het toneel, er moest aan geloven. Het was jammer, maar ja, die verhalen schrijven deed ik ook graag en het bracht geld op, dus... Lang duurde die stress niet, want het is logisch dat Vandersteen niet tevreden was met die concurrentie binnen zijn eigen terrein. Sels en Gastmans gingen er uit. Al moet ik zeggen dat ze tot de laatste minuut hun Bessy's hebben afgeleverd. De samenwerking met Gastmans zou trouwens niet lang duren. Edgard was een rare jongen. Later zou men nog van hem horen. Hij tekende een verhaal van *Bessy* voor Vandersteen. Maar wat bleek? Hij had een vroeger verhaal van *Zilverpijl* 'hertekend', dat wil zeggen: van Falk had hij Andy gemaakt, van Zilverpijl maakte hij Edelhert en van het poemajong Tinka maakte hij een Bessy. Dat wist Vandersteen natuurlijk niet, maar de Duitse uitgeverij vergeleek de twee verhalen met elkaar, zag dat ze- op de figuren na - identiek waren en kwam boos met Vandersteen praten. Het gevolg was dat Gastmans weer op straat stond. Dezelfde grap zou hij trouwens later nog eens uithalen met Jommeke van Jef Nys heeft men mij later verteld, maar daar steek ik mijn hand niet voor in het vuur *(HR refereert hier naar Willeke. Gastmans werd zelfs voor dit plagiaat veroordeeld -red.)*. Sels kon het wél alleen aan om wekelijks een Zilverpijl te tekenen. Ik heb nog nooit iemand zo snel zien tekenen en dat was ook merkbaar in de tekeningen: er zat inderdaad beweging in. Hij had trouwens geen potlood-schetsen nodig. Ik heb gezien dat hij bij het tekenen van Bessy gewoon met de tekenpen een heel andere tekening maakte over een potloodschets heen. Vaak deed hij het ook met zijn eigen verhalen: meteen in inkt. Omdat ik ook snel schreef werden we bij de medewerkers bekend als het Dynamische Duo.

DE 'VLAAMSE' ZILVERPIJLEN

Omdat uitgeverij Bastei Verlag aan François Sels, hij heette nu Frank Sels, de uitgaven in België had vrijgegeven, begon Frank naar een middel te zoeken om die hier te laten uitgeven. Een heleboel verhalen van Zilverpijl verschenen ook in *Ohee!* en vele van de omslagen werden getekend door Robert Wuyts, ook medewerker van de studio Bessy *(Robert Wuyts heeft naar eigen zeggen vier jaar met plezier voor Frank Sels gewerkt. De eerste keer op zeventienjarige leeftijd tijdens de vakantie -red.)*. Hij had ooit ook nog een Duitse medewerker, een zekere Scholz, de enige geloof ik die lange tijd met Sels heeft samengewerkt.

Zilverpijl begon te verschijnen in *Ohee!* en werd ook in Vlaanderen redelijk bekend, zodat Frank Sels besloot de serie in boekvorm uit te geven. Alleen was er geen uitgever voor te vinden. Dus besloot hij zelf het heft in handen te nemen. Drie keer heeft hij geprobeerd de boeken zelf te laten drukken en uit te geven, maar drie keer mislukte het jammerlijk, omdat hij geen grote uitgever achter zich had.

Logisch, iemand die niet de minste ervaring heeft op dat gebied, staat alleen en hulpeloos in die wereld. Ondertussen begonnen er ook problemen te komen met de uitgeverij. Die wilden hun eigen scenaristen inschakelen. Ze stuurden enkele scenario's op, waar we samen hartelijk om gelachen hebben. Ze waren inderdaad bar slecht. Dus stuurde Sels een in zijn eigen typische radicale stijl een brief naar Bastei dat hij weigerde die rotverhalen te tekenen. Dat was het begin van een steeds stroever wordende relatie, die Frank tenslotte zou breken. Nu werd hem verboden nog andere tekenaars aan Zilverpijl te laten meewerken, omdat de stijl te verschillend was en te duidelijk merkbaar voor de lezers. Daar kon ik ze geen ongelijk in geven. Sels was iemand die zijn pen snel over het papier liet gaan, waardoor de figuren heel beweeglijk werden, een kneep die geen enkele andere realistische tekenaar bezat en die moeilijk te evenaren was. Maar een heel verhaal per week jarenlang volhouden, was onbegonnen werk. Frank wist dat mijn vrouw goed tekende. Die had ondertussen al diverse scenario's geschreven voor Jeff Broeckx, voor diens series *Sloeber* en *Dag & Heidi* en me ook vaak geholpen met scenario's voor Bessy en Zilverpijl. Greet tekende enkele proeven en Sels was in de wolken. Zelfs Ingrid, de vrouw van Frank, kon geen verschil ontdekken. Zo begon voor Greet een periode van tekenen van Zilverpijlen en bij Bastei hebben ze nooit gezien of geweten dat er tóch iemand anders mee hielp. Misschien komt hier het verhaal vandaan van de 'Spaanse' tekenares van Zilverpijl. Dat was dus Greet die in Spanje de verhalen tekende. Maar zoals gezegd begon men bij Bastei moeilijk te doen. Sels was iemand die graag de puntjes op de i zette. Ik gaf hem regelmatig scenario's waarin bekende personen voorkwamen. Ik had enkele foto's van hoofdman Rode Wolk en die gaf ik een rol in een scenario. Sels tekende inderdaad Rode Wolk, de gelijkenis was sprekend, het wás Rode Wolk. Maar stel je voor: bij Bastei hadden ze die naam gewoon veranderd in *Listige Beer* of zo-iets. Een andere keer hadden ze, omdat ze publiciteit inlasten tussen de prentjes, een hele pagina ingekort en die herleid tot twee tekeningen, die ze zelf gemaakt hadden *(zie als voorbeeld het artikel in Fenix 38 -red.)*. Sels mocht geen andere mensen laten tekenen omdat de stijl opviel, maar die twee prentjes waren zó slecht en zó buiten de stijl... Tweemaal kreeg Sels die boekjes in handen, bekeek ze, sprong in de auto en reed als een bezetene naar Duitsland om daar, zoals ze in Antwerpen zeggen 'van zijn oren te maken'. Ikzelf ben ook een keer meegereden. Hoe hij daar tekeer ging... Frank Sels was nu eenmaal iemand die heel impulsief was en het was een sensatie om hem daar tegen de uitgevers in zijn Duits-Vlaams te horen brullen.

Tod allen Feinden der tapferen Komantschen!
Sie sollen an unseren Marterpfählen ihr erbärmliches Leben aushauchen!
Hier im Unterholz verlieren sie unsere Spur!
Manitu! Sie sind uns entwischt!
Falk behält recht ...
UFFI
Schnell weiter!
Da seid ihr endlich! Ich hatte schon große Angst um euch!
Die Komantschen warten auf Gewehre ...!
... die ihnen ein Weißer versprochen hat!
Wir müssen das hündische Bleichgesicht finden, ehe es zu spät ist!
Und dann wollen sie unsere Mustangs rauben!
Wie willst du das verhindern, Bruder?

▲ *Zilverpijlplaat van de mysterieuze "Spaanse tekenares", alias Greet Liégeois, die Bastei om de tuin wist te leiden... als "echte Sels!"*

IN MEMORIAM FRANCOIS SELS

Onze eerste ontmoeting als collega's dateert van 1967, 20 jaar geleden. Maar eigenlijk kenden wij elkaar al van op het Stedelijk Instituut voor Sierkunsten en Ambachten. Wij kregen nog les van de beruchte Lode Sebregts, zij het in aparte klassen. Toen al legde François een opmerkelijk talent voor striptekenen aan de dag. Hij bewonderde vooral Hans Kresse en Paul Cuvelier, vooral van de laatste zou hij de stijl adopteren en er zijn eigen interpretatie aan geven. Het was omstreeks 1970 dat François een eigen carrière uitbouwde voor een Duitse uitgever, en zelfs een studio oprichtte. Hij heeft ooit Eduard de Rop en mezelf als medewerkers aangezocht, maar dat is om diverse redenen niet doorgegaan.

Hoewel ik François nooit een echt persoonlijke vriend heb kunnen noemen -daarvoor waren onze kontakten te zeldzaam- hadden wij op veel punten dezelfde interesses en voorkeuren. De Japanse vechtsporten bijvoorbeeld. Hiervan waren wij goed op de hoogte. François en ik hebben respectievelijk Shoto-kan en Kyokushinkai-stijlen gevolgd. Ook waren wij zeer sterk in het westerngebeuren ingeleefd, voor mij was het een hobby die ik nog steeds beoefen, terwijl François dweepte met de indianenwereld, ik herinner me hoe hij met buitengewoon geduld en vaardigheid allerlei siervoorwerpen, kledingstukken en wapens van diverse indianenstammen had gemaakt.

Terug naar het tekenen... de techniek van François was eigenlijk uniek. Hij maakte geen potloodtekeningen, hoogstens ruwe schetsen, al de verdere afwerking gebeurde ineens in inkt. *Ik teken met de pen!* zei hij vaak. *Twijfel je ergens aan? Maak het dan zwart!* die raad kreeg ik ooit van hem. Paradoksaal misschien, maar waar ook! Het dringt nu pas ten volle tot me door dat François eigenlijk nooit de waardering heeft gekregen waar hij recht op had, niet voldoende van zijn collega's - daar hij een eenzame werker was- en niet genoeg van zijn publiek, dat hem niet kende. Daarom is het des te pijnlijker dat een zeldzaam en onbetwistbaar groots kunstenaar als François ook nog vroegtijdig moest heengaan en dat aan de vooravond van nieuwe plannen en nieuwe vooruitzichten.

Misschien heeft de hoge druk, waaronder hij jarenlang gewerkt heeft, zijn tol geëist. Toch was hij altijd, en veel zelfs, bereid tot een snelle kwinkslag, een ironische opmerking, een grap, een lach.

Wellicht, François, ben je steeds aan het werk, in een ander universum, een onbekende dimensie, even onvermoeibaar als altijd. Ik hoop je daar te mogen terugzien!

Karel Biddeloo

EEN EIGEN STUDIO

Ik woonde al in Spanje toen Sels niet meer thuis werkte, maar een studio had gehuurd in Borgerhout. Zeker weet ik het niet, maar ik geloof dat Edgard Gastmans terug even met hem samenwerkte en ook zijn zoon Erwin. Wij woonden in Spanje en ik kwam slechts elke drie maanden naar België om mijn werk af te leveren, mijn loon te ontvangen en nieuw werk te bespreken, zowel bij Sels, Vandersteen, Jeff Broeckx als de Standaard Uitgeverij. Ondertussen was Zilverpijl ook als serie verschenen in de Scandinavische landen, waar het succes ook groot was. De jeugd, die een hele tijd dol was op indianen, begon zich echter stilaan af te keren van het genre en zocht naar nieuwe helden. Maar net zoals Bessy verminderde de oplage van Zilverpijl in Duitsland. De relatie tussen Sels en Bastei Verlag vertroebelde hierdoor nog meer. De uitgeverij ging steeds hogere eisen stellen, waaronder de eis dat zij zelf de scenario's zouden maken en Frank had geen keuze. Het enige wat ik nog deed was die Duitse scenario's vertalen in het Nederlands en ze hier en daar bijschaven. Het was frappant dat in die Duitse scenario's plotseling wel alles mocht wat bij ons verboden was. Zo had men altijd geëist dat de poemawelp nooit langer dan een hele pagina alleen het hoofdpersonage mocht zijn, terwijl die in hun scenario's pagina's lang op de dool was. Er mocht ook geen bloed vloeien, toch niet zichtbaar. In hun scenario's vielen de blanken op de voorgrond dood, met tientallen pijlen doorzeefd. Het begon Frank te ergeren en meer dan eens dook hij weer de auto in om in Duitsland zijn banvloeken uit te spreken over het hoofd van de uitgever. Maar hoe dan ook, die Duitse scenario's konden noch Bessy noch Zilverpijl opnieuw in de belangstelling plaatsen. Beide series gingen integendeel nog sneller naar lagere oplagen. Bastei Verlag stelde daarom Sels voor met een nieuwe serie te beginnen. We kwamen samen en bespraken wat eventueel zou kunnen inslaan. De trend ging in die tijd naar de fantastische verhalen, de voorlopers van de Lord of the Rings, die stijl. We ontwikkelden personages in die stijl en zochten nevenfiguren en een rode draad voor de serie. Daar trokken we mee naar Bastei Verlag. Maar de uitgever toonde zich niet tevreden. Het was de laatste keer dat ik Frank Sels gezien heb. Zijn bericht van overlijden was natuurlijk een koude douche. Maar gelukkig heb ik nog wat (gedrukte) tekeningen van hem overgehouden.

Erwin Sels zet het werk van zijn vader voort...

De drijvende kracht achter dit dossier was vanzelfsprekend Etienne Hauwaerts, die samen met Erwin Sels de belangrijkste elementen aanbracht. We vroegen Erwin Sels ook naar enkele herinneringen aan zijn vader.

DOOR **STEFAN GEYSEN**

Was je vader al vroeg geïnteresseerd in tekenwerk ?
Volgens mijn grootmoeder was dat al van een heel jonge leeftijd, ongeveer een jaar of 5. Ik heb thuis nog schetsen liggen met heel kleine tekeningen. Indianen, cowboys, ridders van alles.

Waren die ook al historisch geïnspireerd?
Jazeker, zijn voorkeur ging toen vooral uit naar Vikingen. Wegens Eric de Noorman en Toenga dat in die tijd verscheen.

Hoe is hij ertoe gekomen om striptekenaar te worden?
Geen idee. Hij werkte op een drukkerij en via een professor is hij in contact gekomen met de Studio Vandersteen. In '63 was hij 21 en deed hij de inkting voor de Rode Ridder tot in 66. Hij gaf de Rode Ridder ook een nieuwe look en imago. Koning Arthur in '64 is een mooi voorbeeld van mijn vader zijn werk. Ja, zeker met al de lange haren. Maar die zijn door de samenwerking met Biddeloo verdwenen en hebben plaats gemaakt voor vrouwelijk schoon *(lacht)*.

In '64 is hij begonnen voor Het Volk en Ohee, is hij daar zelf naartoe gestapt of hebben ze hem gecontacteerd?
Ik denk dat hij er zelf is op afgestapt. Wel tegen de zin van Vandersteen, want dan kon hij minder werken voor hem. Dat deed hij dus thuis na zijn uren. Hij tekende toen *Kleine Antilope* en andere historische verhalen. Kleine Antilope werd later Zilverpijl.

Zilverpijl tekende hij samen met Edgard Gastman?
Ja dat was zijn helper, maar over de reeks had die toch niet veel te zeggen. Het copyright was alleen van m'n vader. Soms is er na zijn dood beweerd dat dat niet zo was, maar daar heb ik altijd een stokje voor kunnen steken. Heel die historie met Jef Nys en piraatuitgaven van Zilverpijl die hij zelf heeft uitgebracht toen m'n vader nog leefde... M'n vader vond dat niet zo erg, het was gewoon een extra Zilverpijl op de markt. Maar het waren wel oude kopies van *Kleine Wapiti* die uitgebracht waren als Zilverpijl, dus niet op de cover maar wel in het boek.

In '67 wordt je vader aangenomen door de Studio's in Antwerpen, kon hij al dat werk nog wel combineren?
Ze waren met twee om elke week een Bessy af te werken. Later met 16 *(ES refereert hier naar de Jeff Broeckx periode - red.)*, dat is ook de reden waarom Vandersteen hem niet kwijt wou. Dat is mij toch altijd gezegd geweest. *(vervolg pag.28)*

In Vlaanderen verschenen verschillende Zilverpijlalbums bij diverse uitgevers en in eigen beheer. In 1973 bestond Edgard Gastmans het zelfs om een illegaal album uit te geven, Verdwaald in de prairie. (door "Studio Ridiga", ook de producent van Willeke). Daarin een verhaal van Kleine Wapiti (Kleine Antilope) door Frank Sels, zonder dat die namen ergens vallen. Gastmans tekende zelf de cover, wat meteen het verschil in stijl duidelijk illustreert...

Mijn Vader is in die tijd met Gastmans voort blijven werken. Daarna is hij naar Bastei Verlag gegaan, omdat hij hier geen kans kreeg om onder zijn eigen naam te werken. Daar hebben ze hem aangenomen omdat zijn strip leek op Winnetoe. Vandersteen heeft zelf gebeld naar Bastei om te zeggen *"als ge die aanneemt heb je geen Bessy meer"*. Daarop heeft Bastei geantwoord, als hij zo belangrijk is voor u, dan nemen we hem zeker aan!

Zilverpijl handelt grotendeels over indianen. Is hij ooit naar ginder getrokken of heeft hij alles gecreëerd uit boeken?
Hij is nooit naar de States getrokken, maar de research was een heel omslachtig werk. Hij haalde vooral inspiratie uit TV, boeken en Westernfilms. Wat natuurlijk niet makkelijk is om zo die beelden vast te leggen. Wat m'n vader wel niet graag had, was dat in die tijd de indianen altijd de "slechten" waren. Dat wou m'n vader eens omdraaien. Hij ging steeds voor de underdog.

Je vader is dus naar Bastei gegaan. Die vielen direct op Zilverpijl. In juni '70 verschijnt er een aparte Duitse reeks net als Bessy. Zoals je al gezegd hebt, was Vandersteen daar niet zo blij mee. Is dat ooit uitgepraat?
Het spijtige is dat dat nooit uitgepraat is. Diegene die het altijd wou uitgeven was Het Volk, maar het is bij 3 uitgaven gebleven. En dan was het zonder boe of ba gedaan, dat was echt... *(stilte)*. Ik was toen al oud genoeg om dat door te hebben.

Is hij door blijven tekenen na de stopzetting van Zilverpijl?
Ja, hij mocht een nieuwe reeks aanbieden bij Bastei. Dus had hij een sciencefictionachtige reeks gemaakt. Een piloot van deze tijd die weggeslingerd werd naar een Atlantisachtige toekomst. Een fantasy reeks volledig in zijn stijl. Maar die werd niet aangenomen. "We doen alleen nog horrorverhalen", was hun uitleg. Die verhalen mocht hij wel tekenen. Nog een vijftal verhalen van een twaalftal bladzijden. En dat was het einde.

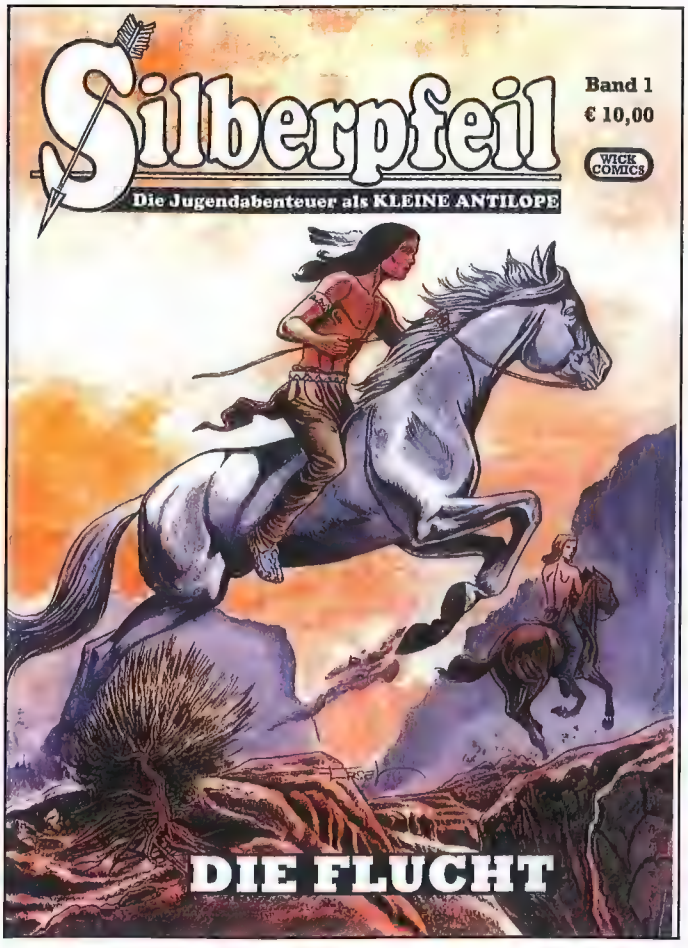

Hoe oud was hij toen hij in '86 overleed?
43 was hij. Dat zette me toch hard aan het denken, hoe is dat nu mogelijk, Ik ben er zelf bijna 43.

Hij heeft toch geweldig veel geproduceerd in korte tijd?
Ze zeggen dat Marc Sleen de productiefste is, vergeet dat maar. Dat is helemaal niet waar. Hij kent mij en m'n vader. *"Ben jij de Sels van de Sels?" (lacht)*. Ze kenden elkaar nog van vroeger.

Had hij ook fanclubs of andere landen die Zilverpijl uitgaven?
Ik heb Deense, Noorse, Zweedse en Finse boeken van hem maar in Vlaanderen was het kalm. 92 Verhalen in Ohee, in Duitsland zijn er 38 verhalen in Felix en 768 Silberpfeil-magazines, 4 Buffalo Bill's en 5 griezelverhalen.

Jij was ook betrokken bij Studio Sels?
Ja, ik werkte ook voor die Studio samen met Klaus Scholz en Jan Van Rooy. We deden alles. Behalve de inkleuring, dat deed Bastei. We deden 1 verhaal per week dus inkleuring was onmogelijk. Het was al moeilijk genoeg, we deden 8 platen per dag. Dat was echt titanenwerk. Veel mensen zullen denken *och god, dat is niks*. Maar zet je er maar eens aan, om een wit blad mooi vol te krijgen en dat 8 keer. Bloed, zweet en tranen heeft ons dat gekost. M'n pa zijn schetsen waren heel summier, daar kan je niet aan uit. Bolletjes, een schouder, een paard, daar kon je niet meer van maken. Daar ging hij dan onmiddellijk over met de pen om alles in detail te zetten.

Je vader kon heel mooi paarden tekenen.
Dat was echt z'n ding.

Als je de oorspronkelijke tekeningen bekijkt vind ik de zwart wit veel mooier dan gekleurd.
Dat is zeker, dat is bij alles. De details gaan verloren door de kleuren, je hebt dus een goede samenhang nodig. Nu, een uitgave in zwart-wit, dat lukt alleen nog voor collector items, liefhebbersuitgaven. Commercieel is dat niet haalbaar.

In Duitsland zijn ze nu de Ohee verhalen en de eerste Zilverpijlen aan het uitgeven.
De uitgever, Ulrich Wick, heeft me opgebeld en heeft gezegd we gaan dat zo goed mogelijk doen. En de covers worden geschilderd door mij, zoals bij de oude versies. Voor deze uitgaven, waarvan het eerste het science-fiction verhaal is heb ik ook de cover gemaakt.

Gaat dat ook in Vlaanderen verschijnen?
Ik denk het niet. Het zal in beperkte aantallen uitkomen: 500 exemplaren genummerd, echte nostalgische collector-items dus. De reeks heet *Frank Sels Archiv* en verschijnt bij Wick Comics.

Uitgaven van Wick Comics met covers van Erwin Sels. Ook voltooide hij voor deze uitgever en grote bewonderaar zijn vaders laatste project: Op zoek naar Alfadir.

Zoekertjespagina

GEZOCHT:

* **SUSKE EN WISKE :** stripboek 'De Aankondiging'. Gaat over alle aankondigingen van de strips die gingen verschijnen.
Wim Meulemans, 013/31 22 54 (142)
* **EPPO :** Winkeliersticker 'koop hier Eppo', aan tijdschriftenhandelaren verstrekt om op de ruiten van de winkels te plakken voor promotie van het blad Eppo. Verspreid rond 1978. Buiten deze tekst waarschijnlijk de afbeelding van Lucky Luke.
Erwin Broman, broman1@hetnet.nl, tel.nr.0416-344979 (142)
* **OHEE,** verhalen van Amaury, de ridder met het zilveren blazoen : 2, 12, 21, 90, 91, 336 en 472 ; De staat is niet belangrijk.
Paul Matthijs, 053 78 46 53 - 0478 256 146 (142)
* **ONS VOLKSKE** 1965 : nrs 1, 3, 13 en 14 ; 1968: nrs 1, 22, 24, 26, 27, 28, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 41, 43 ; 1969: nrs 35 tot en met 48, + nrs 50, 51, 52 (53?) ; 1970: nrs 11, 26, 27, 37 en 38 ; 1971: nrs 7, 16, 17, 18, 25, 27 en 29 ; 1972: nrs 24 tot en met 52 (of 53?) Dirk Nuyts orange.eden@pandora.be (142)
* **Rabobanktijdschriftje** Ping 2e jrg.3 en 4,17e jaargang 1,3 en 10.Ook gezocht de Ping Extra Band. Robbedoes complete losse nummers:1265,1266,1267,1268,1270,1271,1314,1318,1321,1324,1326,1328,1717 t/m 1730,1652 en 1789. Ook gezocht alles van M-Magazine (van de melkbrigade) nederlands of frans en Kahrels stripblad.
Klaas de krijger email KDeKrijger@cs.com of tel/fax 0031 229 201927 NL 0229-201927 (140)
* **Ons Volkske** nr 47 van 23 nov. 1961 en van het weekblad Taptoe(uitg. Het Volk) het nr 30 van 4 nov. 1945
Flor Cools, Tel.: 03 886 69 98 E-mail: florent.cools@telenet.be (140)
* **D. Dubbel & Cesar** : nrs 13 - de spiegel van Castar; 14 - de flitsbuzzer; 16 - de zingzanger; 17 - het plum plummysterie ; Jommeke (1ste druk) : nr. 4 - de purperen pillen; 5 - de muzikale Bella; 14 - op heksenjacht ; Kuifje : 1953 volledige jaargang, in losse nummers of bundeling - nieuwstaat ; Humoradio : 1938 nrs 23, 24, 25, 26, 27, 34, 40, 41, 42, 43, 44, 48, 49, 50, 51, 52 ; Robbedoes : losse nummers 983 - 1106 - 1303 (25e jaargang) - 1331; tevens volgende nummers voor microverhalen : 1152, 1214, 1215, 1216 , 1218, 1224, 1227, 1228, 1229, 1231, 1233, 1250, 1252, 1253, 1256, 1263, 1295, 1299, 1301, 1306, 1308, 1331, 1335, 1342, 1344, 1345, 1346, 1347, 1375, 1388, 1395, 1399, 1402, 1403, 1405, 1406, 1407 OFWEL ALBUMS nrs 81, 82, 83, 84, 87, 88, 90, 91, 93, 94 en 95 (met microverhalen) ; BRAVO : bundelingen 1e reeks nrs 7 en 8; bundelingen 2de reeks nrs van 5 tot en met 14, 16 tot en met 22
Henri De Leeuw 03/270.89.83 - 0474 692536 (140)
* **ONS VOLKSKE** 1946 nr 1 (ik geef • 50) - KAPOENTJE 1951 nrs 41-42-43-44-45 (de eerste krantenbijlagen, ik geef • 10 voor een mooi exemplaar) - KAPOENTJE kleine bundelingen met linnen rug 53A (1-13/1953) en 2-53 (14-26/1953) ik geef • 50 - MICKEY nrs 48 - 53 (ik geef • 5 voor een mooi exemplaar) - SPRINT nrs 1 t/m 23 MET bijlage (ik geef • 50 voor een mooi exemplaar) - ONS ZONDAGSBLAD nrs 3-6-25-45-47-305-324-546-570-842 (ik geef • 5 voor een mooi exemplaar) - ZONNELAND jaargang 1957 MET CHROMO'S (ik geef • 50) - ZONNEKIND 1966 nr 7 (ik geef • 10) Paul de Bont 014 / 65 73 79 (135)
* **Originelen** van Marc sleen of Willy vandersteen,en eerste drukken uit de eerste reeksen zoals matsuoka,erfenis,beo,het eiland amoras,rikki e.a.Het mogen zowel zeer mooie alsook te restaureren exemplaren zijn. 0477 204846 claesen.dirk@pandora.be (135)
* **Frisko kid-stickers,** maakt niet uit hoeveel.
caluwaerts.guillaume@belgacom.net tel. 03-658-10-15 (134)
* **Vlaamse Filmkes** *:* nummers onder de 500 *;* **OHEE** 20,92,184 in goede staat ; **Suske&Wiske** tweekleuren in mooie staat: *De ringelingschat, De geverniste zeerovers, De duistere diamant* ; **Bob et Bobette** oude reeks ; **Tintin** in kleur of zwart-wit tot 1946; 't **Kapoentje** 1948 : 23,25,26, 27,29,30,31,33 t/m41,43,44,45,51,52; 1949 : 1-21, 38,39,41,42,44 t/m 50; **PEP** 1963: 1,2 - 1965: 4,28,49 ; **Robbedoes** met micro's 1145/1155/1156/1157/1159/1160/1161/1162/1163/1664/1171 1191/1193/1195/1196/1197/1198/1199/1200(p29)/1201/1202/1203/1205/1206/1208/1210/1216/1226/1235 1251/1252/1255/1259/1263/1264/1265/1270/1271/1274/ 1275/1290/1291/1292/1293/1294/1295/1296/1297/1298 1299/1300/1301/1302/1316/1317/1318/1319/1320/1321/1322/1323/1324/1325/1326/1327/1328/1330/1337/1339/1340 1342/1343/1344/1345/1346/1347/1348/1349/1350/1351/1352/1353/1354/1365/1382/1394/1397/1403/1404/1406/1408/ 1409/1410/1413/1414/1415/1416/1417/1418/1419/1420/1421/1422/1423/1424/1425/1426/1427/1428/1429/1430/1431/ 1432/1433/1434/1435/1436/1437/1438/1439/1440/1441/1442/1443/1444/1445/1446
Extra bijlagen : 1368 (+de plakplaatjes) ; 1408 (+maatband) , 1459 (+Jaap), 1496 (+ballon), 1577 (+Poster Marsu - bestaat die?), 1601 (+Kerstbol), 1616 (+Poster Buck),1653 (+Film Jaap), 1756 (+Poster Ruimte)
Kuifje losse nrs. 9°jaar nr40+42 ; 14° nr24 ; 21° nr7 ; 24° nr 6 ; 1957 nrs50,51,52
Patrick Vranken 052/31.23.46 of brabant.strip@worldonline.be

AANGEBODEN:

* **Volledige Stripreeksen**, o.a. Archie ; De Generaal ; De Geuzen ; Jessica Blandy ; Heibel ; Jess Long ; Ketje ; Kiekeboe ; De Lustige Kapoentjes ; Olivier Blunder ;Rik Ringers ; Ronnie Hanssen ; Storm ; Thomas Pips reeks) ; Trigië ; Yoko Tsuno ; Gazet Van Antwerpen (100 nummers). Antiquarische strips in goede tot prima staat, modernere stripreeksen in nieuwstaat en / of prima staat. alles aan zeer lage prijzen.
Alain Forssman 0479 / 35.00.86 (142)

Zoekertjes schriftelijk meedelen (brief of e-mail). Telkens naam en telefoonnr. vermelden a.u.b.

Stripwinkel TISTJEN DOP

www.tistjendop.be

Patersstraat 96 - 2300 Turnhout
tel. 014/42.88.29 - info@tistjendop.be

Ook ruime keuze in Engelstalige strips: graphic novels, klassiekers, humor en underground.

STRIPWINKEL WONDERLAND

wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

Stripfestival Middelkerke 2007

Volgend jaar de 21° editie van het MilkyWay Stripfestival,

in juli *en* augustus 2007

Meer info volgt!

Info: 0494/13 25 83
aranco@skynet.be
website: **www.stripbdmiddelkerke.be**

Verrassing! We hebben een nieuwe rubriek in het blad, Het ABC van de stip door Luderei, die regelmatig zal verschijnen.

TIJD VOOR...

HET ABC VAN DE STRIP

door JEF Vandersleen *

---WAARIN WE DEZE KEER AANDACHT HEBBEN VOOR DE "V" VAN = VLAANDEREN.

VOORSPELLING #1 = JOMMEKE GAAT VERDER MEE MET DE TIJD.

Jommeke, kom gauw kijken naar dit YouTube-filmpje uit Amerika!

Maar dat is Flip! Daar zit hij dus!

Professor, gij moet ons naar Amerika brengen! Wij gaan Flip zoeken!

Okee! Allemaal uitstappen! Ik bedoel... instappen!

EVEN LATER IN AMERIKA.

Daar is hij!

VOORSPELLING #2 = KIEKEBOE 116 NEEMT EEN KIJKJE ACHTER DE SCHERMEN VAN DE STRIP.

Hallo, ik speel Fanny. En jij?

Lies Breuck, de sexy lijfwachte van de ex-president.

Hmm. Laten we dat scenario maar al eens overlopen.

KIEKEBOE "ALBUM 116" SCENARIO

TEKENAAR MERHO DOET EEN "PAUL GEERTS" EN GEEFT ZICHZELF EEN HOOFDROL IN HET VERHAAL.

p.28: "vrouwengevecht bij het zwembad." Zeg, is dat nu echt nodig?

Heu... Het mag ook in de sauna.

VOORSPELLING #3 = DE EERSTE VERMOEDENS RIJZEN DAT DE B.V.-VIJVER STILAAN UITGEPLUIT RAAKT.

DE EELNIGE 2DE

NICOLE & HUGO

DECK & COV UIT DE KAST

SERGE SIMONART

-WAREGEM

DEN BERGE VAN DE KREUN

MICHEL DE STRAATRODDEL

SIEGFRIED & PHARA ① - OP ONDERZOEK -

D.F.

ER VERSCHIJNEN IN 2007 MAAR LIEFST VIER SUSKE EN WISKE-ALBUMS:

"DE MAFFE MOLENAAR" (NAAR AANLEIDING VAN HET JAAR VAN DE MOLEN),

" DE AKELIGE ANTISEMIET",

"DE ENGE EX-ALITEUR"

EN HET IJZERSTERKE "FEEST BIJ FORTISBANK", DAT ALGEMEEN ALS EEN ARTISTIEKE TRIOMF BESCHOUWD ZAL WORDEN.

Kijk daar!

Deksels!

Inderdaad. Waar zouden die voor dienen?

PLOTS...

Dat kan ik jullie vertellen.

De geheimzinnige gemaskerde!

VOORSPELLING #5 = URBANUS VERZINT EEN STRIP DIE METEEN...

Karditsel/Karditsel Kak Drol Nr. 1

--- AANSLAAT BIJ DE KLEINTJES.

EN DIRK STALLAERT WORDT DISCREET GEPOLSD VOOR ENKELE TOPREEKSEN.

?

Hij is voor ons!

PIF!

BONK!

AUW!

Vergeet het maar!

Ik had hem het eerst gezien!

EN TENSLOTTE, VOORSPELLING #6 = NA EEN TWEETAL VRIJWEL PIN-UPLOZE ALBUMS VOLGT NOG EENS...

HOUSE

2007

De Kleine Robben KAÏNA & ABELIAH

PLAYB

--- EEN LEKKER OUDERWETS RODE-RIDDERVERHAAL.

LUDEREI 2006

COLLECTIE FENIX

2006

De complete reeks!

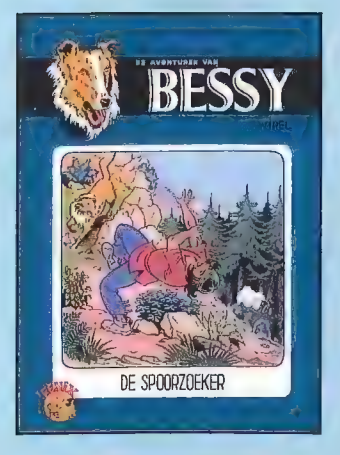

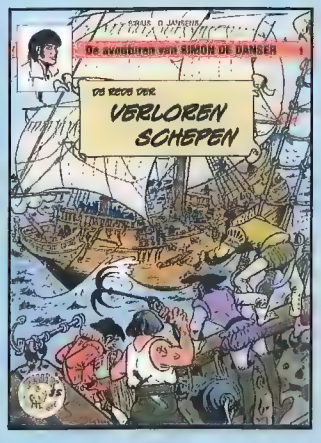

Deze prachtige albums zijn nu af te halen voor wie intekende!

op onze ledendagen en op diverse beurzen (zie ook de agenda)

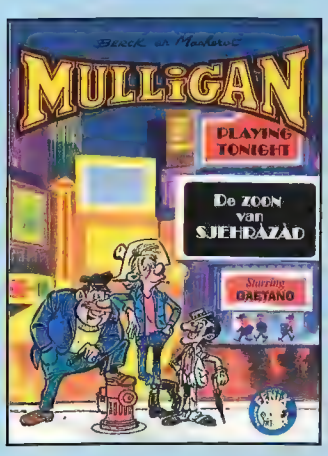

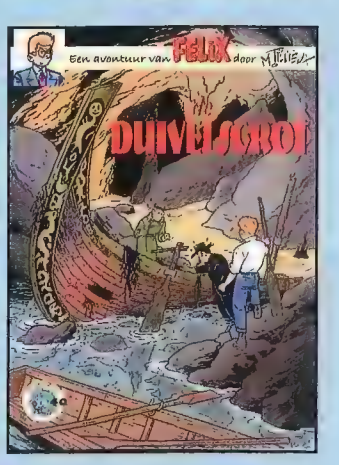

34. Bessy, *De spoorzoeker*
35. Simon de Danser *deel I*
36. Jan Heibel, *De heksenketel*
37. Mulligan *deel 2*
38. Zilverpijl,
De verleiding van Endo
39. Dees Dubbel,
De lach van tante Wanne
40. Felix, *De Duivelsgrot*
41. Oktaaf speels vals

De resterende albums worden ook zo spoedig mogelijk verzonden.

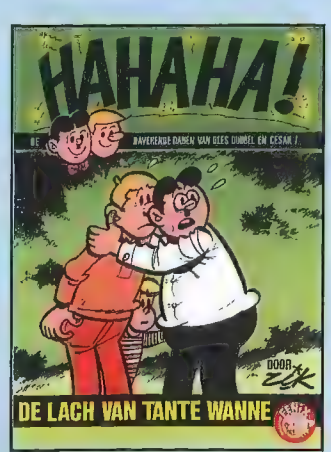

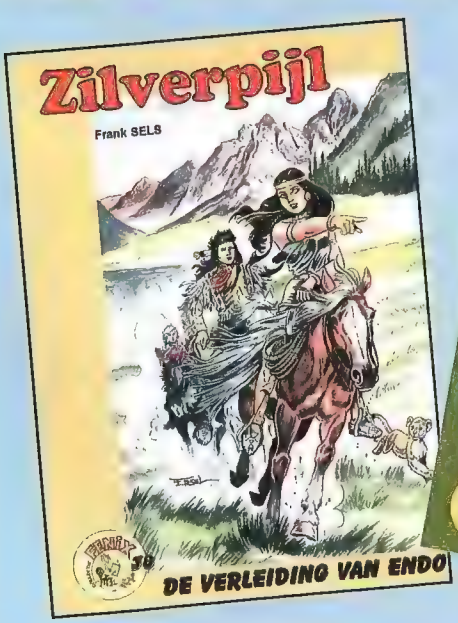

Fenix 38 heeft een cover van Erwin Sels
De cover van Fenix 41 werd getekend door Dirk Stallaert

Collectie Fenix 2007

Lang naar uitgekeken, naar deze pagina?

Verschillende ongeruste leden schreven ons al om te weten hoe en wanneer ze konden intekenen op Collectie Fenix 2007. Er zijn er zelfs een paar die al een verkeerd bedrag gestort hebben, vol vertrouwen dat we gewoon weer een geweldige reeks zullen afleveren.

En dat zijn we ook van plan!

We gaan het echter lichtjes anders aanpakken dit jaar, beter.
Elk jaar zijn er misverstanden, leden die dit magazine te laat lezen,
leden die niet of verkeerd storten, enz, enz. We hebben daarom die pechvogels
beloofd dat iedereen persoonlijk verwittigd zal worden, en dus doen we dat ook.

Iedereen die de afgelopen 2 jaar intekende, krijgt een brief

Daarin het complete programma, de prijs en een overschrijving.
Vergissing of vergetelheid niet meer mogelijk (ahum...)
Die brief komt er op het einde van het jaar, maar door de drukte met de post
kan dat ook begin 2007 zijn. Geen zorgen : ***we starten niet met de inschrijvingen alvorens de brieven goed en wel aangekomen zijn!***

Kijk ook regelmatig op de website (www.brabantstrip.be)
voor meer info. Dat is ook aangeraden voor wie nog nooit eerder intekende.

Hoe gek doen we deze keer?

We werken momenteel nog aan albums van
onder andere : Kari Lente (Bob Mau)
Dag en Heidi (Jeff Broeckx),
Heibel (Hurey), Berck,
Thomas Pips ! (Buth), en vooral
een album met onuitgegeven

Grappen van...
LAMBIK!

Ja, we begrijpen dat het schuim u nu echt op de lippen staat, maar... niet bellen, niet schrijven, niet in paniek raken. Gewoon nog even wachten op die brief...

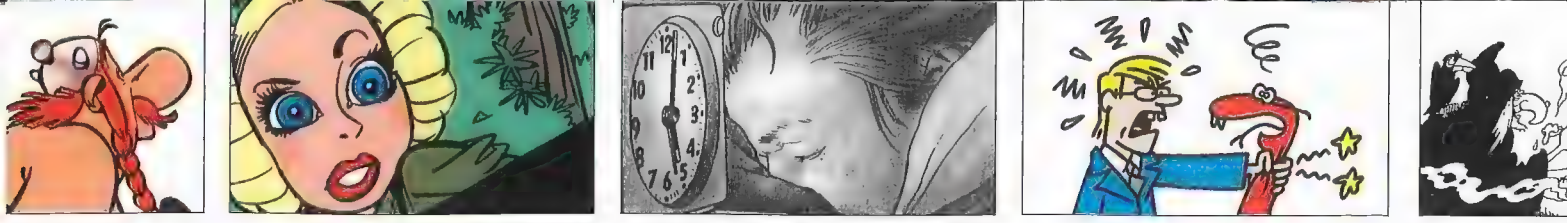

ets **Koffie** Klets **Koffie** Klets **Koffie** Klets **Kof**

Tekenaars
Op 8 november 2006 was de tentoonstelling *Tekenaars!* te bekijken in avant-première op de Antwerpse Boekenbeurs. Vanaf februari 2007 begint deze veertig portretten tellende tentoonstelling aan een rondreis langs de bibliotheken van de provincie Antwerpen. Het geheel werd ontworpen door de jonge Turnhoutse fotograaf Bart Van der Moeren, als hommage aan de Vlaamse striptekenaars. Hij trok in opdracht van de vzw Strip Turnhout en het Antwerpse Bibliotheekcentrum Vrieselhof op pad om een doorsnede van het Vlaamse tekenaarsgild op de gevoelige plaat vast te leggen. Hiervoor fotografeerde hij, los van stijlen en genres, tekenaars uit verschillende generaties. Makers van populaire krantenstrips plaatst hij naast de tekenaars van de meer artistieke graphic novels. Bij de start van de rondreis verschijnt een catalogus met de portretten van alle deelnemende tekenaars.

Het einde van Thorgal?
Met Thorgal 29: *Het Offer,* wordt de vruchtbare samenwerking tussen Rosinski en Van Hamme afgesloten. Van Hamme wenste te stoppen met het schrijven van scenario's voor Thorgal, gewoon omdat hij zich niet wilde herhalen en de lezer originele verhalen wilde aanbieden. Yves Sente, die al scenarist is voor series als Blake en Mortimer en *Graaf Skarbek* met Rosinski, neemt de fakkel over. Hij zal dit naar eigen zeggen doen met het nodige respect voor de serie, die trouwens de naam Thorgal blijft behouden, maar met zijn eigen toonzetting. Yves Sente zal met Jolan, zoon van Thorgal, zijn eigen weg inslaan. In het jaar 2007 zal men bij *Le Lombard* zonder twijfel Jolan hoog in het vaandel dragen op het vlak van Avontuur met een grote A. Gelijktijdig verscheen (Franstalig) naast de reguliere uitgave een speciale editie van 94 pagina's. Helaas naar (goede/slechte) gewoonte niet vertaald in het Nederlands. Prijs speciale editie 16, 00 euro. Meer Thorgal op www.thorgal.com

Jesscia Blandy
Het uitgavenbeleid van sommige uitgevers maakt de vreemdste sprongen. Grillige gedachtenkronkels! Zo besliste uitgeverij Dupuis om het 24ste en meteen laatste Jessica Blandy album *De bewakers* niet uit te brengen in hardcover. Dat weekte op diverse forums allerlei reacties los. Wie doet nu zoiets, een laatste deel uitbrengen in softcover, terwijl alle albums in de serie Spotlight Dupuis verschenen als hardcover? De uitleg van uitgeverij Dupuis was niet echt overtuigend. Er werd gegoocheld met winstmarges, uitgavenbeleid, te dure kosten, te weinig omzet van de albums. Kortom de gewone nietszeggende uitleg waar geen mens, laat staan een verzamelaar wat aan heeft. Maar gelukkig zijn er de reddende enthousiastelingen, mensen met hart en ziel voor de strip, die zoiets niet op hun beloop kunnen laten. Na moeizaam overleg met Renaud en de Franse uitgeverstak van Dupuis en het getouwtrek met andere concurrenten, kreeg stripwinkel Atlantis uit Oudenaarde de eer om het album in hardcover op de markt te brengen, dit in een oplage van 600 exemplaren. Het album wordt gebracht met een speciaal voor deze uitgave getekende cover, en aangevuld met en aantal pagina's schetsen en een genummerde ex-libris. Belangstellenden kunnen het album bestellen via de Strip-speciaalzaak (www.stripspeciaalzaak.be) of bij stripwinkel Atlantis (Broekstraat 2, 9700 Oudenaarde, tel. 055 / 31.81.74.)

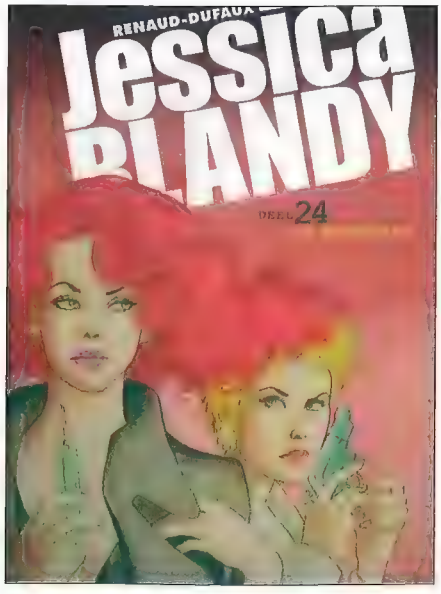

Disney en kunst
De Oostendse kunstenaar Don Ken is de enige beeldende kunstenaar ter wereld die de tekenfilmfiguren van Walt Disney mag gebruiken. Kim Clijsters heeft werken van hem, en ook Walter Grootaers en Johnny Halliday zijn grote fans. De ondubbelzinnige positieve boodschap in de doeken van Don Ken heeft inderdaad al menig kunstliefhebber enthousiast gemaakt. Momenteel zit hij volop in de voorberei-

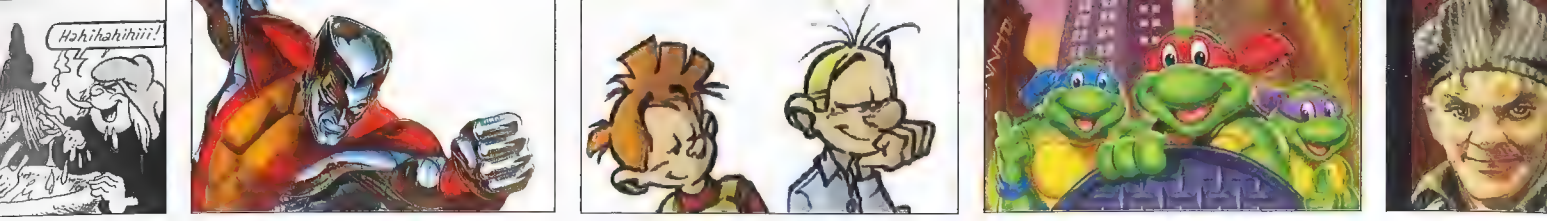

ding van een grote expositie in de New Yorkse kunstwijk Chelsea, waar de galerij waarmee hij werkt, Robinsons *Art Gallery* uit Knokke, een filiaal heeft. Don Ken was ooit nog werkzaam als reclamefotograaf, maar focust zich al geruime tijd op zijn typische kunstwerken waarmee hij internationaal naam en faam heeft verworven. Hoe kwam hij erbij om Disneyfiguren te gebruiken? "*Ik was al een tijdje bezig met popart en op een bepaald ogenblik, een dertiental jaar geleden, verwerkte ik Disneyfiguren in mijn schilderijen*", vertelt Don Ken. "*Dat werd toen gepubliceerd met als resultaat dat ik bijna een proces aan mijn broek had van de Walt Disney Studio's omdat ik in al mijn naïviteit zonder toestemming hun personages had gebruikt. Ik ging daarop met die mensen praten wat resulteerde in een exclusieve overeenkomst. Na maanden onderhandelen kreeg ik recent ook van Warner Bros een dergelijke exclusieve licentie om bepaalde figuren te gebruiken – niet allemaal – zoals de Road Runner en Bugs Bunny.*"

Kiekeboe weldra jarig

In 2007 viert stripauteur Merho de 30ste verjaardag van Kiekeboe. Het BCB wijdt terecht een tentoonstelling aan dit Vlaams fenomeen, dat weinig bekend is in heel België. Michel Kempeneers (*De Standaard* 22/11/06) zette die 30 jaar even op een keurig rijtje. Op 15 februari 1977 verschenen in *Het Laatste Nieuws* de eerste stroken van *De Wollebollen,* het allereerste Kiekeboeverhaal. Robert Merhottein (1948), alias Merho, gaf er een veilige positie bij Studio Vandersteen voor op. Het bleek een juiste gok. In Vlaanderen heeft hij zijn leermeester zelfs overtroefd en is Kiekeboe al jaren de populairste strip. De reeks is in die 30 jaar op alle vlakken realistischer geworden: niet alleen qua uiterlijk van de personages, maar ook wat de verhalen betreft. Kiekeboe evolueerde mee met zijn tijd. Je zou kunnen zeggen dat Kiekeboe een tijdsdocument is geworden. Merho: "*Een strip als Kiekeboe is gebonden aan een interne logica, waarvan ik al eens een keertje durf afwijken. En zeker niet alles kan. Toen Fanny enkele albums lang een vaste vriend had, kwamen daar reacties op, maar daar heb ik mij niets van aangetrokken. Uiteraard komen er in Kiekeboe clichés voor, maar dat stoort mij niet, want het werkt. Ik probeer ook altijd zoveel mogelijk te variëren. Over de opvolging van Kiekeboe ligt voorlopig nog niets vast. Ik wil mij zeker niet vastpinnen op een geestelijk testament à la Vandersteen. Ik vind dat te strak, je moet een strip in zijn maatschappelijke context durven plaatsen, en je weet nooit of zo'n onderwerp over tien jaar niet plots heel relevant zou kunnen zijn.*" Meer Merho in DSM bijlage van *De Standaard* van 18/11/2006.

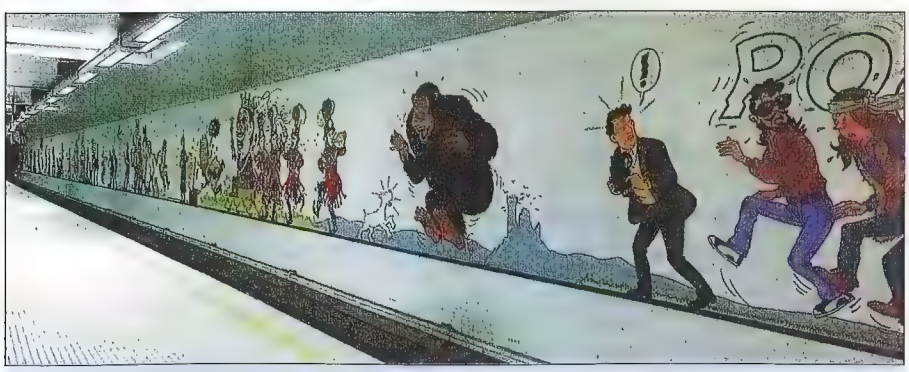

Kuifje

Het Kuifje-fresco in het metrostation van Stokkel schittert terug zoals voorheen. Specialiste Elvira Iozzi zorgde samen met 3 studenten meer dan 3 maanden lang 's nachts van 1 tot 4 voor een grondige opkuisbeurt én anti-graffitibehandeling van het monumentale kunstwerk. De muurschildering van Bob de Moor en Studio Hergé bestaat uit twee bas-reliëfs, elk 135 meter lang; er staan meer dan 140 figuren op afgebeeld uit 22 Kuifjesalbums. Hergé zelf tekende de schetsen van het kunstwerk net voor hij overleed.

Kampioenen gaan door tot het gaatje

Op zaterdag 16 december 2006 startte op Eén de nieuwe reeks van F.C. De Kampioenen. Een komediereeks die aan zijn 17de seizoen begint, het blijft een unicum in het Vlaamse tv-land. Naast de gebruikelijke verhaallijnen vol "*drollige*" misverstanden,

woordspelingen uit de oude doos en slapsticktoestanden, mogen de trouwe fans vooral uitkijken naar een speciale dubbelaflevering, waarin de Kampioenen op cruise gaan. Dank zij de rederij *Royal Caribbean International* kon de ploeg als enige passagier meevaren op de maidentrip van het grootste cruiseschip ter wereld. En ja, dit heeft uiteraard wat met strip te maken. Op 6 december bracht Hec Leemans als een soortement opwarmer van de tv-serie zijn 45ste F.C. De Kampioenenstrip uit. Net als in de dubbele aflevering van de 17de reeks gaan de Kampioenen in *Alle hens aan dek* aan boord van de *Freedom of the Sea.* Het rare, of het leuke is, dat het nog maar de tweede keer is dat een Kampioenenalbum gelinkt wordt aan een aflevering. Verder tapt Hec Leemans gelukkig uit zijn eigen inspiratie. Wellicht is dat de verklaring waarom wij hier thuis meer genieten van Leemans' strip dan van de TV-serie zelf. Het boek is beter dan de film, zo gaat het toch meestal?

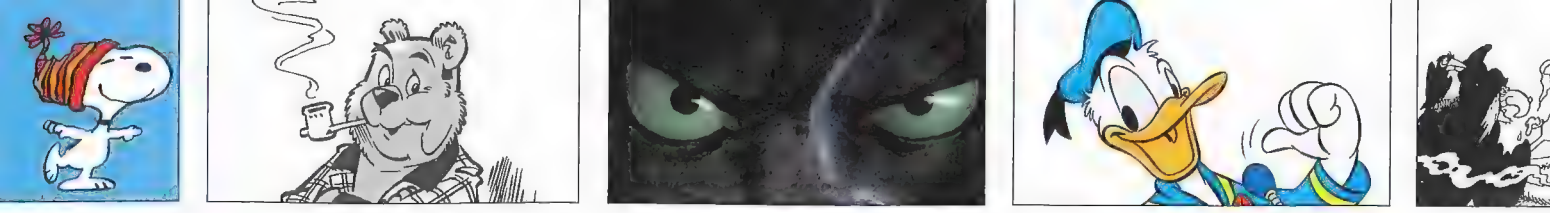

Stamgasten

Na vier jaar van stilte is er weer een nieuw album van De Stamgasten van Nederlander Toon van Driel. "*Met deze strip, Freeze! genaamd, heb ik alles uit de kast gehaald: kleur, formaat en papier. Behalve een aantal bekende strips uit het Algemeen Dagblad, staan er ook een groot aantal nieuwe tekeningen in.*" Wat Toon over de streep trok voor dit nieuwe album, was het succes van zijn expositie in museum Naturalis in Leiden (28/06/2003 - 26/10/2003), waar

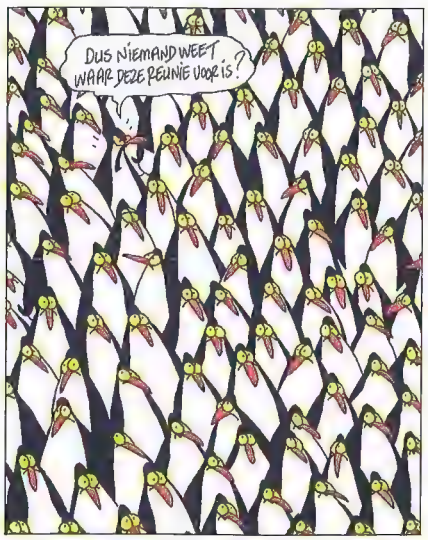

het publiek zich kon vergapen aan levensgrote schilderijen van Toons geesteskinderen. Opnieuw kunnen we kennismaken met de koolmezen in hun luxe BMW, de suffe leeuw Felis Leo en het kanariefantje Kierewiet. Uiteraard ontmoeten we ook Toons diepgewortelde fascinatie: de pinguïn, in het bijzonder het volstrekt zinloze bestaan van deze lijzige loopvogel. De titel *Freez!* is vooral een ode aan zijn lievelingsbeest. "*In Naturalis lachten de mensen zich kapot. Ik zag dat van een afstand, want je schaamt je toch een beetje er bij te gaan staan, maar ik begreep toen dat de Stamgasten na al die jaren weer een mooie uitgave verdienden.*" Maar er is meer voor de echte Toon van Driel-fan! De speciale luxe editie van *Freeze!* komt volgend jaar mei en gaat ongeveer 39,95 kosten (het betreft een beperkte oplage van 500 stuks). Je krijgt hierbij een originele tekening van je favoriete stamgast op naam cadeau. Meer info op: toonvandriel.nl

Katastroofstrip

Of het volgende project er daadwerkelijk komt, is een open vraag. Wat wel zeker is: In 2007 bestaat de Antwerpse groep *Katastroof* 30 jaar. Ter ere van dit jubileum verschijnt een stripalbum vol gags met de Zjuul Krapuul, Jos Smos en Stef Bef in de hoofdrol. "*We zien dit als een geschenk aan de fans, dus we willen ze zo goedkoop mogelijk verkopen. Daar hebben we natuurlijk wel geldschieters voor nodig*", aldus Stef Bef. Een groep met een reputatie als die van Katastroof heeft het natuurlijk moeilijk om zakenpartners te vinden. Wie desondanks toch met de Antwerpse groep geassocieerd wil worden, kan zich nu een plaatsje kopen in de *Katastroof*-strip. Gaan de catastrofale anarchisten de commerciële toer op? Gaan ze hun ziel verkopen aan de meest biedende door middel van product placement? Stef Bef antwoordt: "*Bedrijven die ons sponsoren om de strip op de markt te krijgen, verdienen inderdaad een plekje in onze strip. Maar wie ons kent, weet dat wij hun producten niet zo maar de hemel in gaan prijzen. Als bij wijze van spreken een bepaald Nederlands biermerk per se in de strip wilt, oké. Maar verwacht niet dat de personages in de strip het ook nog met volle goesting gaan opdrinken!*" Wie het risico wil nemen om zijn product in de Katastroof-strip te laten voorkomen, neemt contact op met stef.bef@katastroof.be.

Dubbelop

Het hoofdstuk over het blad Katrien (BSM 140) gaat uiteindelijk zijn laatste fase in, waarbij uitgeverij *Sanoma* zijn kaarten op tafel legt. Na diverse klachten van abonnees en kopers die het blad aankochten in de losse verkoop, en die vaststelden dat het telkens om een heruitgave ging van een reeds verschenen nummer in 2000,

gaf Sanoma volgende uitleg : "*Het blad is veel te duur om te produceren en de prijs van 2,50 euro is zelfs te laag! Om geen 5 euro te vragen aan onze lezers, herdrukken we oudere nummers. Zo zullen de volgende nummers ook dezelfde inhoud bevatten als de nummers in 2000.*" Sanoma gaat er van uit dat abonnees maar twee jaar lid blijven waardoor zij dan niet dezelfde uitgave krijgen. De uitgever had al klachten verwacht en een beleid opgesteld. Abonnees krijgen hun geld terug wanneer zij dubbele nummers ontvangen.

Habemus cuniculam

Na *Miffa ad mare* (Nijntje aan zee), het eerste Nijntje-boek dat in het Latijn werd vertaald, werd op 8 november het tweede uitgebracht. Het kreeg als titel simpelweg Miffa en werd in het Dick Bruna huis in Utrecht gepresenteerd in aanwezigheid van de verzamelde pers en de leerlingen van het Stedelijk Gymnasium Utrecht. Nijntje is het geesteskind van Dick Bruna;

omdat de naam overal ter wereld als Miffy wordt vertaald en omdat Nijntje in het Latijn onmogelijk te gebruiken valt, werd hij in de taal der Romeinen tot Miffa omgedoopt. Het boekje wordt uitgegeven door *Bornmeer* in Leeuwarden en in België verdeeld door Denis & Co. Net als bij voorgaand boekje is de nieuwe titel van Dick Bruna vertaald door oud-lerares klassieke talen Marleen Mulder. Het bijzondere aan dit deel is – aldus de uitgeverij – dat niet minder dan een echte annunciatie plaatsvindt, een boodschap van de Heer aan Maria. Een engel kondigt bij mevrouw Pluis de geboorte van Nijntje aan. We geven nog even de Latijnse annunciatie mee voor de geïnteresseerden: angela dixit: domina ave (de engel zei: dag mevrouw pluis) attende quid dicam (let op wat ik u zeg) habebis caram filiam (u krijgt een lief klein dochtertje) tum angela avolat... (toen vloog de engel weg…). Et ecce pulchro in die (en ja hoor op een mooie dag) venit cunicula (kwam er een klein konijntje) ei vestem induunt (ze trokken haar een jurkje aan) ei nomen est miffa

(en noemden haar toen Nijntje). Leuk zou zijn als strpiheld Alex nu in een volgend album een hok in de tuin zou plaatsen, en… toch even met Jacques Martin bellen.

Ritstier & Van Kooten

Adri van Kooten (*Spertijd, Quark*) en Willem Ritstier (*Gaaibaai, Nicky Saxx*) werken aan een driedelige manga, getiteld Winth. Ieder deel bevat 128 pagina's

en ieder deel wordt opgedeeld in vier hoofdstukken van 32 pagina's. In het kort gaat het verhaal over de geboorte van Winth, die wordt opgevoed en voorbereid om zijn wereld te behoeden voor de ondergang. Door zijn speciale gaven (en een verboden liefde) weet hij door te dringen tot de hoogste regionen van de macht, die hij van binnenuit probeert te bestrijden en te overwinnen. Het eerste deel staat gepland voor eind 2007.

Actie

Mogen wij u Bednet vzw voorstellen? Bednet wil een virtueel netwerk ontwikkelen om langdurig zieke kinderen tussen 6 en 18 jaar in Vlaanderen te verbinden aan hun eigen klas en hun recht op onderwijs te garanderen. Begin december werd gestart met een sensibiliseringsactie en met de lancering van een website www.bednet.be (eerste fase) om het probleem van langdurig zieke kinderen in de aandacht te brengen, om partners aan te trekken en om fondsen te werven. Naar aanleiding van deze actie wordt een kaartenverkoop georganiseerd, met illustraties van 20 bekende Vlaamse illustratoren van kinder- en jeugdboeken en striptekenaars In elk setje zit ook een infokaart van Bednet met een illustratie van Biep en Zwiep. Heeft u interesse? De kaarten zijn vanaf december op de nieuwe website te zien en te bestellen. Bestellen kan eveneens rechtstreeks bij Bednet: Bednet Bondgenotenlaan 134 bus 4, 3000 Leuven of tel +32(0)16/20.40.45 of : info@bednet.be

Daedalus

Sinds eind november 2006 heeft Vlaanderen er een uitgeverij bij. Deze nieuwe uitgeverij heet Daedalus en is een initiatief van Michel Croonen, eigenaar van Diginet en zoon van Louis Croonen - de vroegere eigenaar van Humo en medeoprichter van VTM – en van Luk Schrijvers, eigenaar van stripwinkel Bloomies uit Genk. Ze willen graag op elke laatste woensdag van de maand 2 tot 4 albums uitgeven. Het zal wel om vertalingen van Franse albums gaan van uitgeverijen waaronder *Glénat, Soleil, Delcourt, Humanoides*, enz. Zo wordt de nieuwe uitgever een rechtstreekse concurrent van onder meer *Talent* en *Arboris*. Er wordt gemikt op 30 tot 40 nieuwe titels per jaar. Deze verschijnen ofwel in softcover of hardcover, maar naar verluidt nooit in beide uitvoeringen. Meer info, en inschrijven voor de nieuwsbrief op www.uitgeverijdaedalus.be

In memoriam René Sterne

Op 15 november 2006 overleed striptekenaar René Sterne (54). Sterne was de auteur van de reeks Adler en werkte momenteel met scenarist Jean Van Hamme aan het volgende album van Blake en Mortimer. René Sterne werd in 1952 in België geboren. Hij studeerde Frans, geschiedenis en filosofie en niets wees er op dat hem een carrière als stripauteur wachtte. Na een tijdje in het onderwijs gaf hij dat beroep op om iets anders te doen. In 1985 debuteerde hij als striptekenaar in het weekblad Kuifje met *Het vliegtuig van Nanga*. Het verhaal speelde

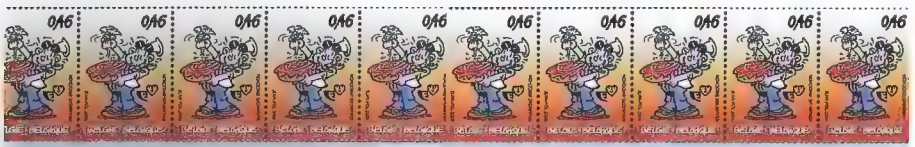

Kramikske

Op 19 november werd op de Heizel tijdens het evenement Belgica (vijfjaarlijks Filateliefeest van 16 tot 20/11/2006) de nieuwe postzegel, ontworpen door tekenaar Jean-Pol, voorgesteld. Hierop prijkt de afbeelding van Kramikske. Een leuk stripfiguurtje dat Jean-Pol tekende van 1970 tot 1995. Van Kramikse verschenen 20 albums en diverse kortverhalen. Oorspronkelijk werd de bakkersjongen ontworpen als merchandisingfiguurtje voor bakkerijen. In 1995 stopte Jean-Pol met de serie omdat het moeilijk was om nog originele verhalen te verzinnen. Ondertussen tekent Jean-Pol *Sammy* op scenario van Cauvin. Toch heeft de tekenaar nog buitenlandse plannen met Kramikske. Het is zijn droom om deze albums in Frankrijk te verspreiden. Door de bekendheid van Sammy willen de Franstalige fans van deze reeks weten wat Jean-Pol vroeger deed. De postzegel kan misschien helpen om de Franse uitgevers te overtuigen; wie weet begint Kramikske nog aan een tweede leven.

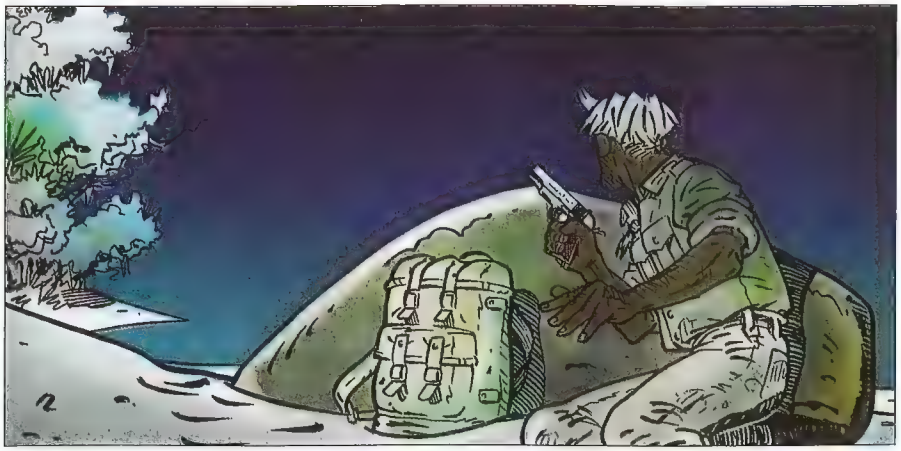

zich af na de oorlog en introduceerde een nieuwe held, Adler. De Luftwaffepiloot was de moordzucht van Hitler beu, deserteerde in 1942 en vluchtte naar India. *Le Lombard* publiceerde het eerste album van wat later de reeks *Adler* werd. Sindsdien schreef en tekende Sterne nog negen albums met de avonturen van zijn held. Zijn vrouw en stripauteur, Chantal De Spiegeleer (bekend van de reeks Madila) zorgde voor de inkleuring. In 1992 vestigde het koppel zich op de eilandengroep Grenadines in de Caraïben. Daar werkte René Sterne aan een nieuwe Blake en Mortimer, naar het scenario van Jean Van Hamme. Een project dat hem zeer nauw aan het hart lag, maar waar hij het einde helaas niet meer van zal zien.

De geboorte van Eric

Eric de Noorman is een begrip dat in Nederland en ook in Vlaanderen nog steeds leeft. Daarom brengt de stichting Hans G. Kresse het jubileumboek *Eric de Noorman opnieuw bekeken* op de markt. Dit boek geeft een uitstekend beeld van de geboortetijd van de held, zijn glorietijd en het fandom dat hierna ontstond. De biografie en historische tekst werd opgesteld door Rob van Eijck. Dick Matena, vriend, bewonderaar en collega van Kresse, schreef een persoonlijke inleiding. Het boek biedt een kijk op mooie gevarieerde afbeeldingen, origineel werk en nooit eerder verschenen tekeningen, maar ook foto's uit het leven van Kresse. Deel twee van de jubileumuitgave is een facsimile van *De Romeinse helm,* die opnieuw van de originele platen werd gescand. De boeken *Eric de Noorman opnieuw bekeken* en *de Romeinse helm* worden tezamen verkocht voor de prijs van 22,50 euro. De donateurs van de stichting Hans G. Kresse zijn beter af. Hun uitgave bestaat uit drie delen. Voor hen werd aan de publieksuitgave het verhaal *De dodenridders toegevoegd.* Hun uitgave gaat dan wel 28,50 euro kosten, plus 5 euro verzendkosten. Verder verschijnt er eveneens het boek *Eric de Noorman 60 jaar,* een uitgave bij het murenproject in Arnhem. Dit boek dat een beeld brengt van het maken van de schetsen, de motivatie erbij en het komen tot een definitieve illustratie, verschijnt bij uitgeverij *Terra* en kost 17,95 euro.

Er kan er maar 1 de populairste zijn

Nu het toch over de populairste strip gaat, er bestaat allang onenigheid over welke de best verkochte strip in Vlaanderen is. De eerste plaats wordt opgeëist door zowel Jef Nys als Merho, maar is afhankelijk van de gebruikte parameters. Beiden beweren dat ieder album een oplage heeft van zo'n 90.000 exemplaren. Van *Kiekeboe* werden er volgens Merho sinds 1977 zo'n 20 miljoen verkocht, van *Jommeke* zijn dat er ondertussen zo'n 54 miljoen. Jaarlijks gaan er van *Kiekeboe* tussen de 850.000 en 900.000 albums over de toonbank. Van *Jommeke*, dat in 1959 een oplage had van 45.625 exemplaren, worden er sinds 1971 jaarlijks meer dan 1 miljoen albums verkocht, met pieken van meer dan 2 miljoen in 1976 en 1979. "*Nys heeft een grotere backlist*", relativeert Merho. Dat klopt: van Kiekeboe verschenen tot nog toe 111 albums, van Jommeke 236. In de daaropvolgende lijst van best verkochte strips in Vlaanderen vallen de namen Urbanus, F.C. De kampioenen, Suske en Wiske, XIII, Largo Winch en Thorgal. (*De Morgen* 24/11/2006)

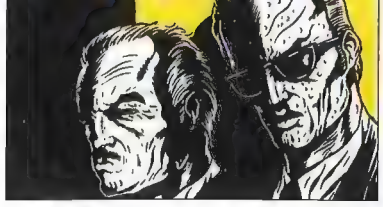

Van Straaten erotisch
Met zijn nieuwste album *Lust* brengt Nederlander Peter van Straaten gedroomde mannenfantasieën tot leven. In dit album is de oogst van vakantiewerk van de afgelopen vijftien jaar gebundeld. Zo worden circa 70 nieuwe erotische tekeningen van Van Straaten gebundeld, die hij zelf sprookjes voor volwassenen noemt, en die zich niet alleen afspelen in de slaapkamer, maar op het strand, het park, de boekhandel, het café of in de tuin. Reeds eerder verschenen in 1986 de bundels *Aanstoot en Nastoot.* Maar hoe breng je deze tekeningen, die ondanks een fijnzinnige stijl wel degelijk expliciet zijn, aan de man? "*Op de Frankfurter Buchmesse vonden ze het allemaal geweldig, maar het uitgeven deden ze niet. Daar konden ze echt niet aan beginnen. Amerikanen willen het al helemaal niet. Ik heb een gesprek gehad met televisiepresentator Tijs van den Brink van de Evangelische Omroep. Die vond het verschrikkelijk. Hij nam het boek ook niet mee naar huis. Hij vond het porno. Ik breng heterofantasieën; naar homoseksualiteit gaat mijn fantasie niet uit, ik weet er te weinig van. Opwinding is er nauwelijks bij. In het begin nog wel, de eerste vijf minuten, maar daarna neemt tekenen je helemaal in beslag. Sadisme en bondage, daar moet ik niks van hebben, kinderporno vreselijk, ook verkrachting gaat te ver, al zou het wel boeiend zijn om te tekenen.*" Wie meer wil zien dan deze 70 tekeningen kan nog terecht tot 21 januari 2007 in Kunsthal Rotterdam Museumpark - Westzeedijk 341, 3015 AA Rotterdam. Tel: 010-4400301, Fax: 010-4367152. Website: kunsthal.nl of e-mail: communicatie@kunsthal.nl. Hierna verhuist de tentoonstelling naar het Musée de l'Erotisme in Parijs. Het boek werd uitgegeven door De Harmonie in samenwerking met het Vlaamse Manteau. Prijs 24,90.

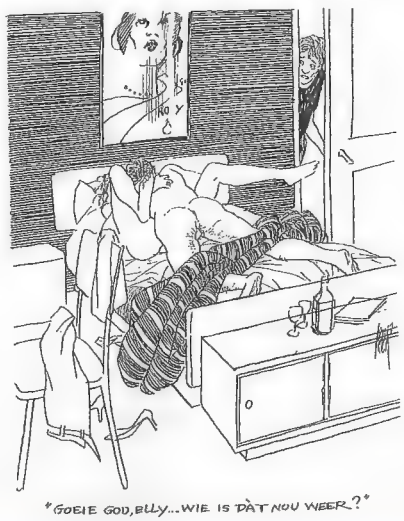

De Zonnetempel revisited
Musicalster Henk Poort kruipt vanaf volgend jaar weer in de huid van kapitein Haddock. Hij speelt de norse kapitein in de musical *Kuifje De Zonnetempel.* Vijf jaar geleden stond Poort in die rol op de planken in België, en in 2007 is hij Haddock in Nederland. Naast Poort zijn onder anderen sopraan Miranda van Kralingen, Dick Cohen en Richard Spijkers te zien in de muzikale voorstelling. Alleszins een verrassing is dat de jonge Vlaamse acteur Jelle Cleymans, van de jeugdreeks *Spring*, Kuifje speelt. Een droom die in vervulling gaat volgens Jelle. Zijn zus Clara speelde vijf jaar terug de rol van Zorrino in dezelfde musical. Toen al droomde Jelle er van om mee te doen. *Kuifje De Zonnetempel* gaat op 22 mei 2007, de honderdste geboortedag van Kuifje-bedenker Hergé, in première in het nieuwe *Luxor Theater* in Rotterdam. Daarna zakken cast en crew af naar het Kursaal in Oostende, waar Vlaanderen van 5 juli tot 19 augustus 2007 opnieuw kennis kan maken met de musical. Meer info op musicalkuifje.com

Suikerklontjes

Moordende Concurrentie van **Franka** nog gekocht, de nieuwe druk? Als je goed kijkt staat op de cover de titel nu wel goed, maar verder in de boeken niet. In de colofon en in de uitleg over het verhaal in de luxe versies wordt nog altijd "*concurentie*" gezet. Slordig, slordig … *** In januari verschijnt de nieuwe reeks van Jean-François en Maryse Charles: ***War and dreams*** dat zich afspeelt op de Opaalkust, tussen de 2 kapen, in Frankrijk. Een veelbelovende nieuwe serie! *** In maart verschijnt het 4de deel van *De slaap van het Monster* van **Bilal**. In het Frans verschijnt er ook een luxe-editie die de 4 delen in 1 bevat. *** *Uitgeverij L* heeft uitstekend nieuws. Na de vorige twee aangekondigde delen van ***Boeddha*** werd besloten om de serie die acht delen beslaat, volledig uit te geven in het Nederlands *** Siro maakt een nieuw deel van *Het kruis van Cazenac*. Bedolven onder verschillende series (*lijst 66, Reiziger...*) geeft **Eric Stalner** de tekenaarfakkel door van het kruis van Cazenac aan Siro. Desondanks zal Eric verder doen met het tekenen van de serie in potlood, Siro zal ze inkten *** Juanjo Guarnido zal de covers tekenen van de 12 albums van de nog te verschijnen serie ***Voyager*** (het eerste album komt in maart 2007..), gemaakt door Pierre Boisserie en Eric Stalner voor Glénat. Kers op de taart: Juanjo Guarnido zal ook het 13de album maken dat de serie afsluit (voorzien in 2009). Of er een Nederlandse vertaling voorzien is, blijft voorlopig nog een raadsel *** **Aankomend talent** verdient af en toe een duwtje in de rug. Wie zouden wij zijn om volgende site dan niet te vermelden? En de naam klinkt nog leuk ook: pindasite.be *** Bij **Disney** zijn ze begin dit jaar gelukkig teruggekomen van het idee om alleen nog maar animatiefilms met de computer te maken. Er wordt weer getekend aan traditionele tekenfilms, en een van de eerste projecten is *Frog Princess*. Iedereen is razend benieuwd natuurlijk; vooral omdat veel mensen bij Disney toch vooral aan tekenfilms denken, en niet aan computeranimatie. En de eerste geruchten steken de kop op. Zo zou een Disney-animator zich laaiend enthousiast over de film hebben uitgelaten. En zeggen mensen die het eerste artwork hebben gezien, dat de stijl veel weg heeft van een Miyazaki-film. Klinkt interessant! *** Voor fans van **Soeperman**, een strip getekend door Rene Uilenbroek op scenario van Willem Ritstier, kan 2007 al niet meer stuk. In januari verschijnt bij uitgeverij *Beedee* het tweede Soeperman album. Dit onder de titel *Soeperman pakt het groot aan* *** Wie houdt van een combinatie van beeldverhalen, gedichten en schilderijen moet beslist eens surfen naar **inexisle.org** ***

Met dank aan Alex Benoit, Wallie Hakkens, Joop Schreurs, www.stripelmagazine.be , Beirinckx Griet, www.gobelijn.be & www.hbl.be

Ook een leuk item gevonden, stuur het als de bliksem naar Koffieklets, Van der Nootstraat 42, 3012 Leuven of e-mail: willem_gay@hotmail.com

Een kijk op...
Reclamestrips!!!

Nieuws vanuit het hoofdkwartier van de Reclamestripclub aan de Vlaamse Westkust, waar voorzitter Jean-Pierre Legein een oogje in het zeil houdt.
Voor alle info : neem contact op met de Reclamestripclub,
Ter Weide 9, 8670 Oostduinkerke
Tel & fax 058/5123.02 (NL :) 003258512302
email : *Reclamestripclub@Skynet.be*

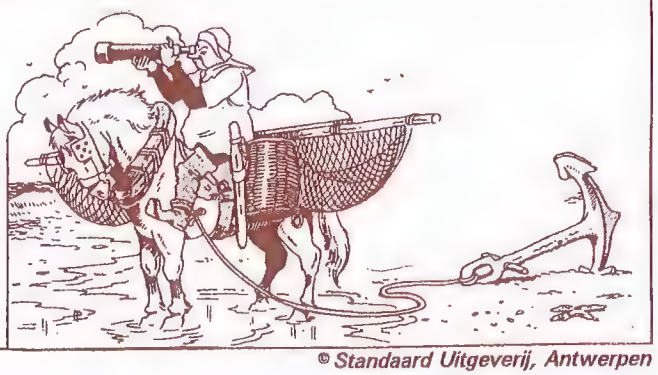

© Standaard Uitgeverij, Antwerpen

Nieuwigheden

RECLAMESTRIPS

Jetix vakantieboek: een uitgave van afgelopen zomer alweer, dit A5-formaat boekje boordevol spelletjes, raadseltjes, kleurplaten en natuurlijk ook strips. Hoewel op de voor- en achterzijde de adviesprijs van 3,95 euro vermeld staat, werden de boekjes gratis geschonken aan wie 3 Look-O-Look hangzakjes snoep kocht. Eigenaardig aan dit 52 pagina's tellend boek met stevige kaft is de nummering aan de achterzijde: 'Jetix Magazine – Special 1b'. Waarschijnlijk verscheen er dus reeds eerder een dergelijke special, daar hebben we echter zelf niet meer informatie over, maar mogelijk verwijst dit naar het 'Jetix mini magazine', dat we vorig jaar in het april-nummer van BSM reeds vermeldden. In dit dik vakantieboek staan de stripavonturen van *Eek! The Cat*, *What's with Andy?* en *Inspector Gadget*. Ter promotie van dit vakantieboek verscheen o.a. een advertentie in het blad *Lekker Leven* en in nr. 5 van mei 2006 van *Tsjakka!*, de kinderbijlage van het blad *Boodschappen*.(NL)

Wijnkado: op de website www.wijnkado.nl kan je terecht als je van plan bent iemand een fles wijn of champagne te schenken, maar zelf geen tijd hebt om ze te gaan kopen en bezorgen. Op deze website krijg je namelijk de keuze tussen verschillende wijnen, die dan afgeleverd kunnen worden in geschenk-verpakking bij een adres naar keuze. De persoon die dan deze fles(sen) ontvangt, krijgt er ter promotie nog een informatiefoldertje van de website in de vorm van een stripje op A5-formaat. Deze strip heeft Robert-Jan Kerstens van de firma Wijnkado laten tekenen door *Luc Verschuuren*, striptekenaar en kunstenaar uit Oisterwijk en bekend van o.a. *Het geheim van Oisterwijk* en *Brand in Breda* uit de *Jules & Ollie*-stripstedenreeks. De strip dateert al uit 2005, maar werd pas onlangs opgemerkt door een aandachtig lid van de reclamestripclub. De strip wordt door het bedrijf gebruikt in publicaties en wordt bij wijnkado's gestopt om uit te leggen wat het bedrijf doet.(NL)

GELEGENHEIDSUITGAVEN

Het plezante cirkus: ach, bij het horen van de titel van deze stripreeks van de hand van *Willy Vandersteen* uit reeds lang vervlogen tijden, denken we met weemoed terug aan dit stukje nostalgie uit onze kinderjaren. Tegenwoordig is het echter niet meer zo eenvoudig om nog deze albums op de kop te tikken, tenzij je een bereid bent veel geld neer te leggen. Hoog tijd dus om deze minder bekende, maar daarom niet minder aangename reeks opnieuw uit te geven. Ter gelegenheid van de tentoonstelling 'Willy Vandersteen' op zaterdag 21 en zondag 22 januari 2006 verscheen daarom een luxe hardcover-uitgave van het eerste album van *Het plezante cirkus*. Deze uitgave verscheen in de originele vierkleurendruk in een eenmalige oplage van 500 exemplaren, genummerd van 001 tot 500, en was enkel gedurende deze twee dagen ter plaatse te verkrijgen. De verkoopprijs bedroeg 55,00 euro per

stuk. Nu, bijna één jaar later is het tijd voor deel 2 van *Het plezante cirkus*. Deze zal verschijnen in identieke uitvoering als het eerste deel. Hij zal te koop worden aangeboden aan de bezoekers van de 2de Putse Strip-, platen-, cd- & dvdbeurs die zal plaatsvinden op 20 januari 2007 te Putte. Over de prijs is voorlopig nog niks bekend, maar voor meer informatie kan je terecht via mail op john.keuleers@telenet.be. Ook de uitgave van de delen 3, 4 en 5 van *Het plezante cirkus* zijn inmiddels voorzien voor de drie volgende edities van de beurs.(B)

De Post heeft een afspraak met de sint: dit jaar stuurden de brave en minder brave kinderen in België samen 200.000 brieven aan Sinterklaas. Bij De Post visten ze deze brieven geadresseerd aan "Sinterklaas in Spanje", "Sint-Nicolaas in de Hemelstraat", "Voor de sint in kinderland" enz. er allemaal zorgvuldig uit. De Post kent namelijk het enige juiste adres van de Goede Man, en bezorgde hem graag al die brieven. Maar wat dit allemaal nog meer bijzonder maakt is dat de sint een groot deel van al deze brieven ook effectief beantwoord

heeft. Net zoals vorig jaar liet De Post namelijk ook dit jaar in de aanloop van Sinterklaas een exclusief album van *Stam & Pilou* maken. De eersten die een brief naar Sinterklaas stuurden kregen dan in de week van 2 december een getekende postkaart van de sint en dit verrassingsboek gratis toegestuurd. Het album, met de titel *Schrijf een brief aan je lief!* bevat naast een stripverhaal ook nog een aantal kleurplaten en denkspelletjes. Tekst en tekeningen van dit album van *Stam & Pilou* zijn zoals gebruikelijk van *Studio Max!* alias *De Marck & De Wulf*. Het album verscheen trouwens ook in het Frans.(B)

RECLAMESTRIPS BIJ KRANTEN, TIJDSCHRIFTEN, ENZ...

Noortje: in het nummer 41 van 13 oktober 2006 van het meidenblad *Tina* verscheen voor de 1500ste keer een stripaflevering van *Noortje*. Dit kon natuurlijk niet onopgemerkt voorbij gaan, daarom dus dat bij dit nummer gratis een mini-stripboekje van Noortje bij het magazine werd toegevoegd. Het boekje met als titel *Noortje is the best* bevat maar liefst 24 grappige, melige, blunderige en gekke *Noortje*-gags, die allemaal reeds in het weekblad *Tina* verschenen. In de zomer van vorig jaar verscheen er een ander dergelijk mini-stripboekje van *Noortje* bij het weekblad *Tina*. Toen was dit naar aanleiding van de 30ste verjaardag van *Noortje*. Het boekje telde toen maar liefst 59 bladzijden en is net als alle *Noortje*-strips getekend wordt door *Jan Steeman* op scenario van *Patty Klein*.(NL)

Het mysterie van de verdwenen bomen: dinsdag 10 oktober werd door de Wereldgezondheidsorganisatie uitgeroepen tot *Dag van de Geestelijke Gezondheid*. Om deze dag in de kijker te plaatsen kwam het psychiatrisch centrum Sint-Amandus met een bijzonder stripverhaal op de proppen. Deze strip, met als titel *Het mysterie van de verdwenen bomen*, tracht de vele clichés die er bestaan rond het "zottenkot" te doorbreken. Dat hiervoor gekozen werd voor het medium van het stripverhaal is niet verwonderlijk als je weet dat het de bedoeling is van de initiatiefnemers om deze clichés al bij zo jong mogelijke kinderen te doorbreken. Striptekenaar Maarten De Saeger tekende de strip, waarin een jongen en een meisje in een bos in de buurt van een psychiatrische inrichting op zoek gaan naar een mysterieuze bomendief. Daar komen ze dan in contact met Johan, een gehuwde en succesvolle ingenieur die in Sint-Amandus terechtkwam door een depressie. De 165 leerlingen van de vijfde en zesde klassen in Beernem kregen reeds een gratis exemplaar van het stripverhaal toegestopt.(B)

RECLAMESTRIPS IN KRANTEN, TIJDSCHRIFTEN, ENZ...

Zone 03/: in het nummer van 6 t/m 19 december van het stadsmagazine *Zone 03/* ontdekten we een stripje getiteld *De Rioolkrak*. Hierin wordt reclame gemaakt voor een ontstoppingsbedrijf. Het stripje draagt het nummer 4, dus waarschijnlijk verschenen er in vorige nummers ook al andere afleveringen. *Zone 03/* is het stadsmagazine, met o.a. een volledige cultuuragenda voor de stad Antwerpen, dat tweewekelijks verschijnt en dat gratis verdeeld wordt op tal van openbare plaatsen in gans de stad. *Zone 03/* heeft trouwens nog twee broertjes, namelijk *Zone 02/* en *Zone 09/*, respectievelijk voor de steden Brussel en Gent.(B)

CURIOSA

Enjoy New Life: onder deze titel gaf *The Electrolux Group* een hardcover brochure uit om jonge ouders en dan vooral jonge moeders te helpen door hen huishoudapparaten beter te leren kennen, zodanig dat ze hun jonge kinderen nog beter zouden kunnen verzorgen. Daarnaast is het met deze brochure natuurlijk ook gewoon de bedoeling producten aan de man, of in dit geval aan de vrouw, te kunnen brengen. Het boekje (15,5 x15,7cm) telt 43 pagina's en is geïllustreerd door *David Merveille*. Op http://www.merveille.be/david kan je alvast werk van deze vrij onbekende schrijver/illustrator bewonderen.(B)

Kiekeboe: Naar aanleiding van de 3de Kiekeboefandag op zaterdag 18 november 2006 in het ontmoetingscentrum in Olsene werd een exclusief *Kiekeboe*-item te koop aangeboden op slechts 50 exemplaren. Dit jaar was het item een ex-libris op groot formaat (x), genummerd en gesigneerd door *Merho*. De ex-libris stelt de potloodversie voor van de platen 7 en 8 van het 111de verhaal van *Kiekeboe*, getiteld *Dédé bij nacht*. Wie op de Kiekeboefandag vlug was en 25 euro uit zijn buidel haalde, kon zich eigenaar van een dergelijke ex-libris noemen. Om alles eerlijk te houden was er een limiet ingesteld: elke bezoeker kon slechts één ex-libris kopen.(B)

Alles of niets: onder deze titel kan je momenteel bij de gespecialiseerde boekhandel een zelfgids voor mensen met een bipolaire stoornis kopen, niet dat we zeggen dat het nodig is natuurlijk. Voor wie, net zoals mezelf overigens niet weet wat een bipolaire stoornis is: dit is een ernstige psychische aandoening die veel breder bekend is onder de naam "manische depressie".
Het boekje is een mix van educatief proza, een evocatief stripverhaal, gedichten en liedjesteksten. Het stripverhaal gaat over Andrea, een fictief personage maar gebaseerd op ware feiten. Het stripverhaal illustreert hoe de depressie of de waanzin van de manie worden veroorzaakt door de vervreemding van de eigen ik, waarin het personage hulpeloos ronddrijft alvorens ze in behandeling gaat. De striptekeningen zijn van de hand van Erik Thys. Het boek is in de eerste plaats gemaakt voor patiënten, maar kan ook dienen voor personen die een beter inzicht willen verkrijgen in de denkwereld van manisch depressieven. De lezers krijgen op een toegankelijke en aantrekkelijke manier de essentiële informatie over de ziekte, de behandeling en het te verwachten resultaat van de behandeling onder ogen. Een bipolaire stoornis is in feite een stemmingsstoornis. Een stoornis waarbij iemands stemming soms heen en weer schommelt tussen twee extremen: een totaaltoestand van hopeloosheid, depressie, of een onstuitbare dadendrang en uitgelaten stemming, manie. Onderzoek heeft aangetoond dat psycho-educatie, waarbij patiënten meer inzicht krijgen over de aandoening die hen treft, op lange termijn gunstig is voor het verloop van het herstel. Dit boekje wil daarin een versterkende rol spelen. *"We weten uit ervaring dat wie meer over zijn of haar ziekte weet, ook langer beter blijft. Zodra mensen weten dat ze deze ziekte hebben, slagen ze er soms in om de wisselende stemming onder controle te krijgen. Genezen is misschien niet altijd mogelijk, herstel vaak wel en een waardevol leven leiden ook"*, aldus dr De Hert, coauteur en psychiater in het Universitair Centrum St.Jozef te Kortenberg. Alles of Niets is vanzelfsprekend ook geschikt voor familieleden of verwanten van patiënten met bipolaire stoornis. Ook zij vinden hierin de noodzakelijke informatie waarmee ze de aandoening die hen onrechtstreeks treft, beter kunnen begrijpen en kunnen leren hoe ze daar mee kunnen omgaan. Het boekje is volledig gratis te verkrijgen bij psychiatrische instellingen en zelfstandig werkende psychiaters voor mensen met een bipolaire stoornis en hun verwanten. Het is tot stand gekomen dankzij de samenwerking van vzw Het Mis Verstand, een non-profit-organisatie die misverstanden en vooroordelen rond psychiatrische stoornissen wil bestrijden, en Janssen-Cilag, pionier op het vlak van de behandeling van geestesziekten en andere aandoeningen van het centrale zenuwstelsel. Alles of Niets wordt uitgebracht door uitgeverij Houtekiet.(B)

Stefaan Lezy

Met dank aan Martin van Meenen, John Keuleers, Johan Van Ransbeeck, Joop Schreurs, André Wijntjes, Yves Pieters, Herwig Plateau, Willem Gay en Jean-Pierre Legein.

Gelezen Verwennerij met een beeldschone topcriminele!

Qua verwennerij kan het tellen : een beeldschone topcriminele die nu al twee albums lang in een rottempo de stripkaders met haar frêle schoonheid vult. Weet je, soms is een mens gewoon tevreden dat-ie een striplezer is en mogen we ons lekker verkneukelen dat de niet-striplezende bevolking nooit zal kennismaken met een vrouw als Lola Bogota! De verhalen spelen zich af in de jaren '50 en draaien volledig rond de sexy criminele Lola, een totaal foute heldin die zonder scrupules alles neerknalt wat er in haar weg staat. Je houdt het echt niet voor mogelijk hoeveel er in de weg kan staan in één album… Iedereen – of toch wel de heel rijken onder ons – kan Lola inhuren voor een klusje. Zo zien we haar in het eerste album actief bezig zijn met drugs en vecht ze een robbertje uit met wat plaatselijke maffia en mogen we haar in het tweede album bekijken wanneer ze een klusje klaart voor JFK, ongetwijfeld nog bekend uit uw ver en pukkelvol verleden. In beide albums wordt ze in haar explosieve uitspattingen steevast begeleid door bevallige assistente Jane en – deus ex machina van dienst – Z. De verhaallijnen zijn erg rechtuit; geen ingewikkelde plotten, geen diepzinnige gesprekken of volledige uitdieping van de karakters. Nee, gewoon een rollercoaster van opeenvolgende gewelddadige scènes zonder dat de humorvolle knipoogjes werden vergeten. Albums vol pure actie waarvoor je geen uren moet studeren vooraleer je exact weet – of toch pretendeert te weten – hoe de situatie nu net in elkaar zit. Lola Bogota kreeg de eer om het allereerste album in kleur te zijn in de jonge geschiedenis van *Uitgeverij Beedee;* een uitstekende keuze die de uitgeverij zich zeker nog niet betreurd zal hebben! Net zoals vele lezers het zich nog niet zullen betreurd hebben kennis te hebben gemaakt met deze twee knalalbums. Ober, nog een Lola Bogota, alstublieft, en snel! KURT

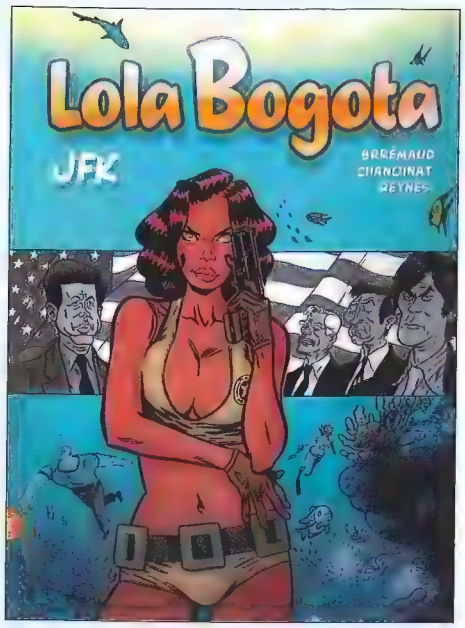

Lola Bogota 1: Onze-Lieve-Vrouwe van Colombia
Lola Bogota 2: JFK
Reynès, Brrémaud en Chanoinat
Uitgeverij Beedee
9,95 euro per album.

Arashi

Prises Ai 2: *Nieuw licht,* tek: Misaho Kujiradov & ontworpen door Courtney Love & D.J. Milky & scen: Misaho Kujiradov & D.J. Milky, sc 6,95, eerste vier pagina's in kleur, overige zwart-wit, genre: manga.

Warcraft: De Sunwell-trilogie 2: *Schaduwen van ijs,* tek: Jae-Hwan im & scen: Richard Knaak, sc 6,95, zwart-wit, genre: manga.

Arboris

Durango 14: *Vuur uit de hel,* tek: Thierry Girod, sc 7,50, kleur, genre: western. Na jaren van afwezigheid duikt de kille doder weer op.

Het land achter de regenboog, tek & scen: Freddy Milton, sc 14,95, kleur, genre: avontuur. Is een verhaal waarvan je zelf het verloop kunt bepalen, via verwijzingen naar andere pagina's.

BeeDee

Aimée TV 1: *Uw dagelijkse manga moment,* tek & scen: Aimée De Jongh, sc 9,95, zwart-wit, genre: gags. Aimée wordt presentatrice van een mangaprogramma op tv, wat een aantal leuke gags oplevert.

Argibald 2: *Lief dagboek,* tek & scen: Argibald, sc 9,95, zwart-wit, genre: cartoons. Absurde cartoons, gebracht in al even absurde tekeningen.

Jack Pott 2: *Paniek in de Sahara,* tek: Minck Oosterveer & scen: Willem Ritstier, sc 14,95, zwart-wit, genre: avontuur. Eerste druk oplage 500 exemplaren. Verhaal werd voorgepubliceerd in het dagblad AD (Algemeen Dagblad) in 1991. Jack Pott, een held met het ene oog gericht op vrouwelijk schoon en met het andere steeds op zoek naar avontuur.

Lola Bogota 2: *JFK,* tek: Mathieu Reynès & scen: Fréderic Brrémaud & Philippe Chanoinat, sc 9,95, kleur, genre: misdaad.

Wolf 3: *Avontuur op Yggdrasil,* tek: Steven Dupré & scen: Anch, sc 12,95, zwart-wit, genre: humor/avontuur. Herdruk met gewijzigde voorplaat. Oplage tweede druk 500 exemplaren.

Boumaar

Bob Evers 2: *Avonturen in de Stille Zuidzee,* tek: Hans van Oudenaarden & scen: Frank Jonker, naar de verhalen van Willy van der Heide, sc 7,50, hc 14,95, kleur, genre: avontuur. Eerste verhaal uit de Zuidzee trilogie.

Brabant Strip vzw

Collectie Fenix 39: De daverende avonturen van Dees Dubbel en Cesar!: *De lach van tante Wanne,* tek & scen: Rik, sc 9,00, zwart-wit, genre: humor/avontuur. Het verhaal verscheen in Het Volk van 16 december 1976 tot 24 maart 1977 en verscheen niet eerder in album. Oplage 1100 genummerde en 25 Romeins genummerde exemplaren.

Dargaud

De Schorpioen 7: *In de naam van de vader,* tek: Marini & scen: Desberg, sc 5,25, kleur, genre: historisch avontuur. Eerste deel van de tweede cyclus. Waarin de Schorpioen zijn zoektocht naar de waarheid verder zet. Vooral kardinaal Trebaldi, die op onrechtmatige manier tot paus werd verkozen, verdient zijn onverdeelde aandacht.

Djinn 6: *De zwarte parel,* tek: Mirallés & scen: Dufaux, sc 5,25, kleur, genre: avontuur. Tweede deel van de tweede cyclus, die vier delen beslaat.

De Bezige Bij

Avonturen van Tom Poes 1: *De Laatste Markies van Carabas, Het Land van de Blikken Mannen, De Betoverde Spiegel,* tek & scen: Marten Toonder, sc 15,00, zwart-wit, genre: literaire fictie

Avonturen van Tom Poes 2: *De Bergmensen, Het Geheim van het Noorderlicht, De Talisman.* tek & scen: Marten Toonder, sc 15,00, zwart-wit, genre: literaire fictie

Avonturen van Tom Poes 3: *De Watergeest, Tom Poes Ontmoet een Oude Bekende, De Superfilm-Onderneming,* tek & scen: Marten Toonder, sc 15,00, zwart-wit, genre: literaire fictie

Avonturen van Tom Poes 4: *De Meester-Schilder, De Chinese Waaier* en *De Wonderdokter,* tek & scen: Marten Toonder, sc 15,00, zwart-wit, genre: literaire fictie.

De Brakke Hond

De Brakke Hond, herfst 2006, driemaandelijks literair tijdschrift met neus, september 2006, diverse tekenaars & scenaristen, sc 9,00, zwart-wit, genre: graphic novel. Dit stripnummer van De Brakke Hond is een bloemlezing van avontuurlijk hedendaags werk, waarin een selectie geboden wordt van auteurs die op een eigenzinnige manier tekst en beeld gebruiken.

Dupuis

Buck Danny integraal 16: *Onraad in vredestijd,* tek & scen: Francis Bergèse, hc 9,99, kleur, genre: luchtvaartavontuur. Bevat album 49: De nacht van de slang, 50: Sabotage in Texas en 51 Mysterie in Antarctica en twee niet eerder in album verschenen kortverhalen van Bergèse.

Cédric 21: *Aan het dromen?,* tek: Laudec & scen: Cauvin, sc 5,25, kleur, genre: humor. Grappen over een hedendaagse puber, die soms hard botst met zijn ouders en zijn eigenzinnige opa.

De Psy 14: *Zen!,* tek: Bédu & scen: Cauvin, sc 5,25, kleur, genre: humor. Moeilijke klanten, hilarische toestanden, een verdrongen verleden, hiervoor moet je zeker een afspraak maken bij de Psy. Maar of dit altijd een goed idee is?

Impressie(s) Dupuis: De azuren boeddha 2/2, tek & scen: Cosey, sc 7,50, kleur, genre: avontuur. De Brit Gifford en de Tibetaanse Lhahl leerden elkaar kennen aan de vooravond van de inval van Chinese troepen in Tibet. Meer dan 13 jaar later is Gifford nog steeds op zoek naar Lhahl, maar de zoektocht nadert zijn einde.

Vrije Vlucht Dupuis: De ruitenwissers, tek & scen: Baudoin, hc 13,50, kleur, genre: striproman. Na *De ogen in de muur* en *De zang van de walvissen* is De ruitenwissers het derde deel van een drieluik.

Vrije Vlucht Dupuis: Miltons dromen 2/2, tek: Maël & scen: Frédéric Féjard & Sylvain Ricard, hc 13,50, kleur, genre: striproman. Landverhuizers op weg naar het westen raken betrokken bij een aantal raadselachtige moorden. De FBI probeert de schuldige op te sporen.

Vrije Vlucht Dupuis: Muchacho 2/2, tek & scen: Lepage, hc 14,00, kleur, genre: striproman. Een weergaloos verhaal van opstand, passie en het ontdekken van zichzelf. Dat is wat Gabriël de la Serna beleeft terwijl hij zich afzet tegen de plaatselijke machtshebbers, en opgevangen wordt door de guerrillero's.

Graton Editeur

Dossier Michel Vaillant 9: *Pescarolo de marathonrijder,* tek & scen: Studio Graton naar Jean Graton, sc 7,50, kleur, genre: autosport. Kortverhalen afgewisseld door tekst over Henri Pescarolo.

Kana

Naruto 2: *De slechtst mogelijke klant,* tek & scen: Masashi Kishimoto, sc met stofomslag 5,95, zwart-wit, genre: manga. Naruto wil uitgroeien tot een topninja. Maar eer het zover is moet hij nog vele watertjes doorzwemmen.

Shaman King 5: tek & scen: Hiroyuki Takei, sc met stofomslag 5,95, zwart-wit, genre: manga. Het Shaman Fight, dat iedere 500 jaar plaatsvindt, is geopend. Yoh heeft zich kunnen kwalificeren voor deelname. In zijn eerste match moet hij

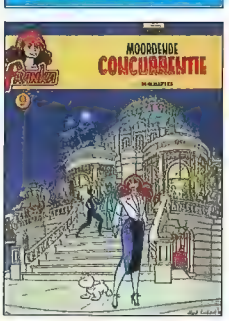

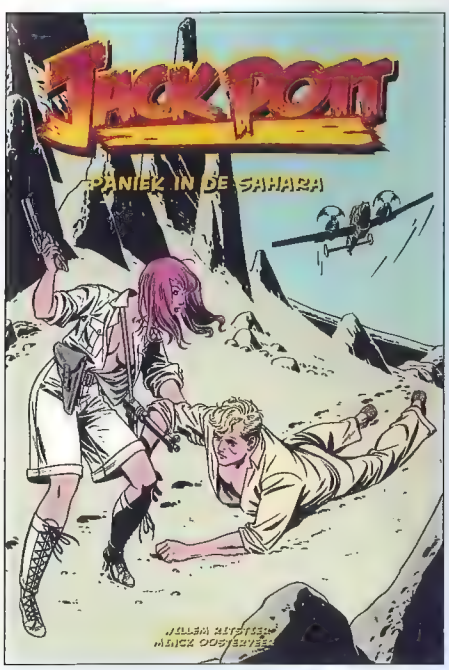

Gelezen In nauwe schoentjes

Stripheld Jack Pott krijgt bij *Beedee* een pracht van een herkansing. Hoezo herkansing? Wat velen waarschijnlijk uit het oog verloren, is dat in 1994 en 1995 twee lijvige albums, van Jack Pott verschenen bij *De Boemerang*. Gebracht, zoals het helemaal niet hoort. Het werk van Willem Ritstier en Minck Oosterveer werd niet de eer aangedaan die het verdiende. Slordige lay-out, pagina's scheef afgedrukt, stroken niet gelijkmatig verdeeld over de pagina's, en de tekstballons opgevuld met piepkleine lettertjes. Neen, geef ons dan maar de uitgave van *Beedee*. Clean gebracht zoals het hoort. Mooie lay-out, perfect leesbaar en op een groter formaat. Met jammer genoeg één klein schoonheidsfoutje. Op pagina vijf en pagina zes werd tweemaal dezelfde strook afgedrukt. Hoe raar het ook klinkt, Jack is niet meteen een held op zoek naar het avontuur met grote A. Hij hangt liever lui rond in louche bars, waar hij door middel van poker zijn kostje verdient en waarbij zijn hoge winsten niet meteen bij iedere medespeler in goed aarde vallen. Vuisten worden gebald, revolvers bovengehaald, maar zoals het betaamt weet Jack steeds de dans te ontspringen. Helaas met achterlating van zijn zuur verdiende centen. Gelukkig kruist er op dat moment wel één of andere jongedame zijn pad, die onze held ongewild meesleurt in een bloedstollend avontuur. Dat wordt bevolkt met wrede Duitsers, die een vooruit geschoven geheime basis opbouwen in El Karamein als voorbereiding op Wereldoorlog II. Aan onze schone, werkzaam voor de Britse veiligheidsdienst, en aan Jack om dit illegale bolwerk met de grond gelijk te maken. En dat het gaat knallen, zal waarschijnlijk niemand verbazen. Jack Pott, een kruising tussen James Bond en Indiana Jones, een uitstekende combinatie die best te pruimen is. Niet echt overtuigd? Doorblader even deze strip, en je wordt meteen mee gezogen in de schitterende wereld van Jack Pott. WILLEM

Jack Pott 2: Paniek in de Sahara
Willem ritstier & Minc Oosterveer
Uitgeverij Beedee
14,95 euro

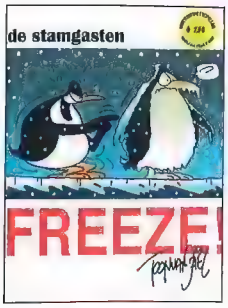

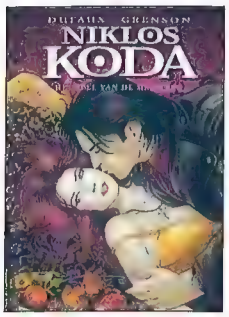

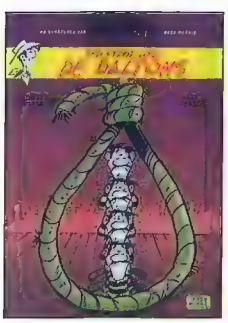

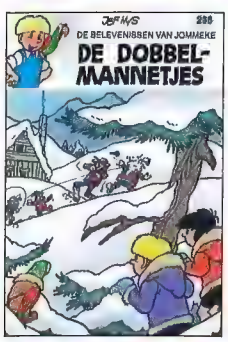

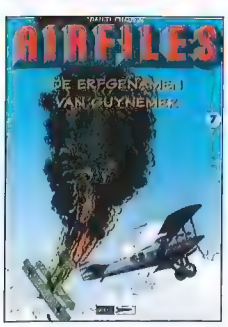

Gelezen

Marsupilamibespreking zonder *hoeba boeba* te gebruiken

De heerser van de Palombiaanse jungle heeft altijd op veel sympathie kunnen rekenen onder de wat knuffelachtig ingestelde aardbewoners onder ons. Helemaal geen vreemde reactie als je weet dat de Marsupilami – want over die heerser hadden we het – een creatie is van André Franquin, de man die ooit heerste over de stripjungle en daarvoor nu beloond wordt met een groots opgezette tentoonstelling in Brussel. Rond het beestje met de multifunctionele staart is een heuse stripreeks gebouwd die ondertussen toch al 19 albums telt. In het recentste 19de album *Witte magie* maakt de familie Marsupilami voor het eerst kennis met sneeuw, terwijl de mislukte goochelaar (zijn naam geef ik hier met veel plezier mee) *Jebendhunmisloekkeling* de Palombische jungle intrekt om minstens één telg uit de Marsupilamifamilie te vangen om later in zijn show op te voeren. Een gegeven dat, heel voorspelbaar, sowieso gedoemd is te mislukken, maar wel op een heel aangename en grappige manier door tekenaar Batem en scenarist Colman (*remember Billy the Cat*) wordt aangebracht. Door de regelmatige afwisseling tussen running gags (o.a. de vliegende beestjes die met vader Marsupilami in ruzie lagen), betoverend mooie plaatjes van de Palombiaanse jungle, het Chahuta-indianentaaltje, lieflijke Marsupilami-scènes en de humoristische vertelstem kan het album omschreven worden als een lekkere, exotische hap. En meer dan dat hoeft een album over de *Marsupilami Franquini* echt niet te zijn. KURT

Marsupilami 19: Witte magie
Batem & Colman
Marsu Productions
5,25 euro

het opnemen tegen HoroHoro, niet direct het eerste het beste lieverdje.
Yu-Gi-Ho 5: tek & scen: Kazuki Takahashi, sc met stofomslag 5,95, zwart-wit, genre: manga. Yugi de held werd altijd gepest, maar door het oplossen van de millenniumpuzzel werd dit opgelost. Nu bestrijdt hij het onrecht met het schaduwspel.

Komik

Senne & Sanne 2: *Dossier Cordoba,* tek & scen: Marc Verhaegen, hc luxe 42,95, kleur, genre: avontuur. Oplage 150 exemplaren. Bevat een 16 pagina's tellend dossier met informatie over de islam, bezochte locaties en verwijderde scènes. Bevat eveneens 7 pagina's met het oorspronkelijke einde dat door actuele gebeurtenissen in België werd herschreven en hertekend.

Land productions

De Stamgasten: *Freeze,* tek & scen: Toon van Driel, sc 7,50, kleur, genre: humor. Met zelfklever op voorplaat met volgende opdruk: Introductieprijs 7,50, normale prijs 9,90. Van dit album verschijnt in de loop van 2007 een beperkte luxe editie. Meer info: www.toonvandriel.nl

Le Lombard

Derde Stroming Lombard: Niklos Koda8: *Het spel van de meesters,* tek: Grenson & scen: Dufaux, sc 5,25, kleur, genre: occult avontuur. Eerste deel van een tweeluik.
Polyptiek: Het laatste jungleboek 3: *De lente,* tek: Henri Reculé & scen: Stephen Desberg, sc 7,50, kleur, genre: avontuur. Mowgli, die aan het einde van zijn leven is, blijft herinneringen ophalen. Hij maakt zich de bedenking dat de mensenwereld waarin hij belandde na zijn oerwoudavonturen, gevaarlijker is dan de jungle. Derde deel van een vierluik.
Thorgal 29: *Het offer,* tek: Rosinski & scen: Van Hamme, sc 5,25, hc 11,50, kleur, genre: heroic fantasy. Het laatste album waarin Thorghal de hoofdrol vervult en waarin hij de fakkel overdraagt aan zijn zoon Jolan.

Lucky Comics

De avonturen van Lucky Luke 2: *Een strop voor de Daltons,* tek: Achdé & scen: Laurent Gerra & Achdé naar Morris, sc 5,25, kleur, genre: humor. Om overbevolking van de Amerikaanse gevangenissen tegen te gaan worden de langst gestraften tot de strop veroordeeld. Onder hen de Daltons. Maar artikel 236 van het wetboek van strafrecht zorgt nog even voor uitstel.

Marsu Productions

Marsupilami 19: *Witte magie,* tek: Batem & scen: Colman, naar een personage van Franquin, sc 5,25, kleur, genre: humor. Sneeuw in de jungle van Palombië? Welke vreemde krachten zetten hier de natuur op zijn kop?

Mezzanine

De belevenissen van Jommeke 236: *De Dobbelmannetjes,* tek & scen: Studio Nijs naar Jef Nijs, sc 4,20, kleur, genre: humor/avontuur.
K3 nr 14: *De hoed van Ya Ya Yippee,* tek: Patrick Roelens met medewerking van Daniel Van de Voorde & scen: Jan Ruysbergh, sc 4,20, kleur, genre: muziekfavorieten.
The Simpsons 34: diverse tekenaars & scenaristen, sc 4,20, kleur, genre: televisiefavorieten. Bevat twee verhalen: 1: In Burns geloven wij, 2: De goden in werklast.

Miklo

Airfiles 7: *De erfgenamen van Guynemer,* tek & scen: Daniel Chauvin, sc 9,25, kleur, genre: luchtvaart. Vijf gebundelde kortverhalen over helden uit de luchtvaart.

Nijgh & Van Ditmar

Barbara weet het beter, tek & scen: Barbara Stok, sc 9,90, zwart-wit, genre: cartoons. Barbara lost problemen zoals terrorisme, vergrijzing, stijgende huurprijzen en armoede met één vingerknip op.

Parcifal

Parcifal, jaargang 1 nummer 4, diverse tekenaars & scenaristen, sc 4,00, gedeeltelijk kleur, gedeeltelijk zwart-wit, genre: experimenteel. Met wikkel met volgende tekst: Parcifal stripmagazine, speciale editie, 5 boekjes voor 4,00. Parcifal nr. 4 is een experiment: vijf verschillende piraatredacteurs kregen elk carte blanche van de hoofdredactie om een eigen boekje te maken van 24 bladzijden

Prestige

Claudia de vampierridder 1: *De hellepoort,* tek: Franck Tacito & scen: Pat Mills, sc 5,99, kleur, genre: vampirisme.

De woensdagavondsessies 2: *Encrucijada,* tek & scen: Sergio Bleda, sc 5,99, kleur, genre: occult. Waarin een groep paranormaal begaafden ondergedompeld wordt in de meest krankzinnige avonturen.

Slump Nation 2: *Gek van liefde,* tek & scen: Zalozabal, sc 5,99, kleur, genre: sciencefiction/detective. Tijdens zijn zoektocht naar zijn verloren arm ontmoet Doug een ex-Secret Service agente op geheime regeringsmissie. Zij wil Doug helpen als hij haar infiltreert in het circuit van de orgaanhandel. Maar al snel ondervindt Doug dat Rita op heel wat anders uit is.

Retera

DirkJan 12, tek & scen: Mark Retera, sc 7,50, kleur, genre: humor. Mark Retera op zijn best.

Silvester

De verborgen geschiedenis 3: *De graal van Montségur,* tek: Goran Sudzuka & Geto & scen: Jean-Pierre Pécau & cover: Manchu & Oliver Vatine, hc 14,95, kleur, genre: historische fantasy.

Sanoma

Donald Duck Winterboek, diverse tekenaars & scenaristen, sc 4,95k, kleur, genre: winterboek. 144 Pagina's verhalen, strips, puzzels en spelletjes.

Jan, Jans en de kinderen 38, tek & scen: Studio Jan Kruis, sc 4,95, kleur, genre: familiestrip.

Standaard Uitgeverij

De grappen van Lambik 7, geen vermelding van tekenaar of scenarist (naar Willy Vandersteen), sc 3,99, kleur, genre: humor. Doldwaze grappen van een naïeve kaalkop, in de volksmond Lambik genoemd.

De Kriegels 1: *Kriegels in concert,* tek: Steven Dhondt & scen, lay-out & lettering Ivan Adriaenssens naar het boek van Marc De Bel, sc 4,50, kleur, genre: avontuur. De Kriegels gaan bij aanvang van het nieuwe schooljaar naar de middelbare school. Een ideaal territorium om zich eens goed uit te leven.

En daarmee Basta! 3: *Zaterdag-avondkoorts,* tek: Swerts & Vanas & scen: Tom Bouden, sc 4,50, kleur, genre: televisiefavorieten. Het is zaterdagavond, alle medespelers in het verhaal willen ieder op hun eigen manier genieten van het weekend. Maar het loopt wel even anders af dan ze verwacht hadden.

Kiekeboe 111: *Dédé bij nacht,* tek: Merho met medewerking van van Steve Van Bael & Peter Koeken & scen: Merho naar een idee van Steve Van Bael, sc 4,50, kleur, genre: humor/avontuur.

Klein Suske en Wiske 9: *In vliegende vaart,* tek: Jeff Broeckx & scen: Dirk Nielandt & Kris De Saeger i.s.m Studio Vandersteen, sc 3,99, kleur, genre: humor.

Klein Suske en Wiske: *Spelenderwijs,*

Gelezen De Hellepoort

Het zal je maar overkomen. Wil je even een zoenoffer brengen aan je heer en meester Satan, gaat je beoogde slachtoffer tijdens het offerritueel toch wel op de loop. Weg offer, laat de straf van de oppermeester maar komen. Niet van de minste, die straf, een gewone sterveling zou op de knieën zinken, kruisen slaan en bidden en smeken voor het sparen van zijn armzalige leven. Zo niet Claudia. Als ze door zelfontbranding om het leven komt, herrijst ze in de chaos van De Verrijzenis in de baarmoeder des doods. Als vampierridder Claudia Démonia gaat voor haar een nieuwe wereld open. Een wereld bevolkt met misselijk makende creaturen, zombies, vampiers, duivels, demonen, en nog veel meer wat een mens' nachtmerries kan bevolken na een nachtje flink doorzakken. Toch voelt Claudia zich in deze wereld opperbest. Ze ontmoet oude bekenden waaronder Baron Samedi, Heer Mortis, Heer Cryptos, Dracula en diverse andere verderfelijke schepsels die de duistere kant van de maan bevolken. Eens de hartelijke begroeting voorbij, slaat Claudia na het leegzuigen van een jonge deerne aan het shoppen. Het ideale vervoermiddel naar de diverse magazijnen is de Midnight Express, in onze leefwereld openbaar vervoer genoemd. Alleen gaat het in de onderwereld heel wat sneller. Wat wil je ook met een blinde als bestuurder die feilloos zijn reisweg weet uit te stippelen? Na aankoop van een luxueus uitgevoerde doodskist, is het tijd om de gepaste outfit aan te meten. Wat wordt ons aangeboden? De nieuwste modelletjes, geshowd door modellen met dunne witte huid waardoor de aders goed uitkomen. Een uiterst moeilijke keuze voor Claudia. Alles peis en vree in de onderwereld? Helaas voor Claudia is er een clausule in haar contract, dat haar verplicht om binnen zes maanden een nieuw offer aan de meester te brengen. Een haast onmogelijke opdracht. Tot op heden is nog niemand uit de hel ontsnapt. Wat als Claudia aan deze clausule niet voldoet? En wie is de geheimzinnige prediker? Een mens, die in de wereld der ondoden jaagt op deze heidense creaturen. Pulp, maar pulp met klasse. Om van te smullen. WILLEM

Claudia, De Vampierridder 1: De Hellepoort
Tacito & Mills
Prestige
5,95 euro

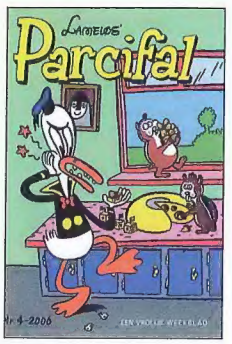

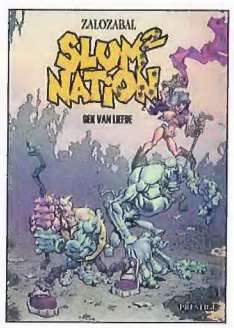

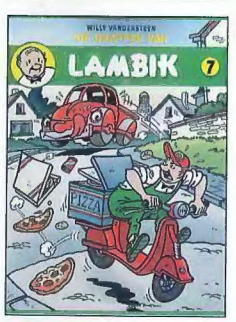

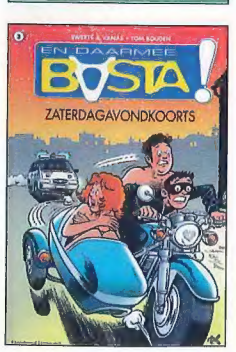

Gelezen Literaire manga

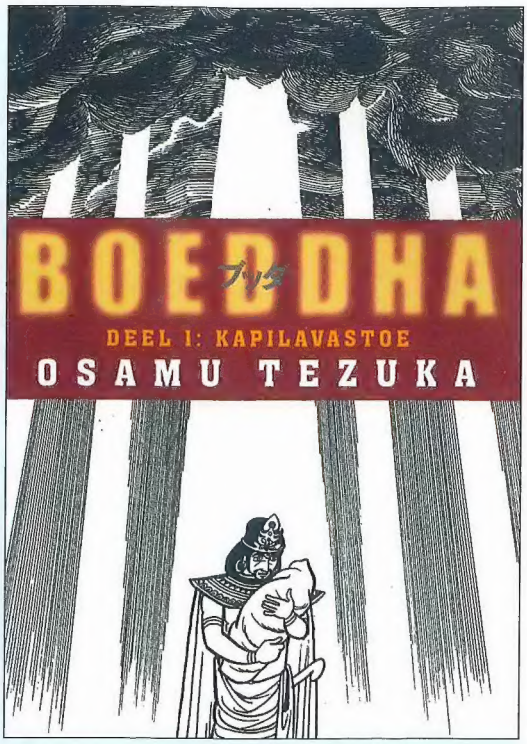

Liefhebbers van de manga en het betere stripverhaal komen bij het lezen van *Boeddha* van Osamu Tezuka ruimschoots aan hun trekken. In deel één, *Kapilavastoe,* werden al de nodige karakters, die de onderdrukking in het oude India spuugzat zijn, geïntroduceerd. Door hun moed en verzet tegen het kastensysteem komen zij vaak in hachelijke situaties terecht. Osamu Tezuka weet dit alles op een schitterende manier te brengen, waardoor dit eerste deel van 400 pagina,s in één ruk wordt uitgelezen. Ook in het zojuist verschenen tweede album *Vier Ontmoetingen*, gaat de meester van de manga weer hard te keer tegen religieuze en politieke onderdrukking en tegen andere wansmakelijke toestanden van de menselijke natuur. De meeste aandacht gaat in dit deel naar de opgroeiende hoofdpersoon Siddhartha, wiens spirituele pad hem transformeerde tot Boeddha. Vooral het hoofdstuk waarin de jonge Siddhartha vele vragen stelt over de dood, en waarin hij droomt een vogeltje te zijn, is van een zeer bijzonder niveau. Vragen die wij ons zeer zeker ook wel eens gesteld zullen hebben en die er mee voor zorgen dat het verhaal voor elk mens boeiend is. Ook de onmogelijke liefde tussen Siddhartha en Migaila doet je op het puntje van je stoel zitten. Neem daarbij de alsmaar dreigende oorlog tussen Kapilavastoe en buurland Kosala en je hebt alle ingrediënten om een klassieker af te leveren. Hierin is Osamu Tezuka dan ook ruimschoots geslaagd. The New York Times schreef niet voor niets "*de allermooiste literaire manga* ooit". Hopelijk laat *uitgeverij L* ons niet te lang wachten op deel drie van deze acht delen tellende reeks. WALLIE

Boedha 1: Kapilavastoe
Boedha 2: Ontmoetingen
Osamu Tezuka
Uitgeverij L
6,95 per album

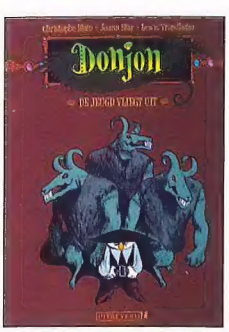

geen vermelding van tekenaar of scenarist, sc 4,95, kleur, genre: mengelwerk. Is geen regulier album uit de reeks Klein Suske Wiske maar een bundeling van kleurplaten, strips, spelletjes, leesverhaal en recepten.

Talent

Arkeod 2: *De erfzonde van de vrouw,* tek: Nicolas Mitric & scen: Nicolas Mitric, Virginie Cady & Laurent Peno-Mazzarine, sc 7,95, kleur, genre: sciencefiction. Verscheen eerder in hc.

Collectie 500 nr 238: Het geheim van bamboe 2, tek & scen: Loïc Malnati, sc 7,95, kleur, genre: fantasy. Verscheen eerder in hc.

Collectie Vinci 62: Starblood 2: *Het dossier De Salvo-bis,* tek: Fino & scen: Rocca, sc 7,95, kleur, misdaad/mysterie.

Collectie Vinci 63: Cyberkiller 3: *Moorden op bestelling,* tek: Claude Plumail & scen: Christian Godard, sc 7,95, kleur, genre: thriller. Verscheen eerder in hc.

Collectie Vinci 64: Cyberkiller 4: *De grote samenzwering,* tek: Claude Plumail & scen: Christian Godard, sc 7,95, kleur, genre: thriller. Verscheen eerder in hc.

Cotton Kid 4: *Het oude spoor van Chisholm,* tek: Pearce & scen: Leturgie, sc 7,95, hc 14,95, kleur, genre: western.

Coleman Wallace 1: *De steen van Onyx,* tek: Burton & scen: Wacquet, sc 7,95, kleur, genre: sciencefiction. Verscheen eerder in hc.

Toog

Collectie Blauw 12: De verhalen van de 7de zucht 1: *Aohige,* tek: Hugues Micol & scen: Eric Adam, sc7,95, kleur, genre: historisch avontuur.

Collectie Blauw 12: De verhalen van de 7de zucht 1: *Shiro Yuki,* tek: Hugues Micol & scen: Eric Adam, sc7,95, kleur, genre: historisch avontuur.
Verscheen eerder in hc.

Uitgeverij Franka

Franka 9: *Moordende concurrentie,* tek & scen: Henk Kuijpers, sc 7,50, hc 14,95, kleur, genre: avontuur. Vijfde, geheel herziene herdruk, met nieuwe cover.

Franka 9: *Moordende concurrentie,* tek & scen: Henk Kuijpers, luxe 39,95, kleur, genre: avontuur. Deze editie bestaat uit 2000 gesigneerde exemplaren, genummerd van 1 t/m 2000. Met als extra een dossier over hoe het album tot stand kwam.

Uitgeverij L

Boedha 2: *Vier ontmoetingen,* tek & scen: Osamu Tezuka, hc 19,95, zwart-wit, genre: manga. Waarin de helden op zoek gaan naar een betere wereld, de volmaakt oprechte mens, maar ook naar macht en aanzien.

Donjon avondschemer: *Armageddon,* tek & scen: Joann Sfar & Lewis Trondheim, hc 9,90, kleur, genre: fantasy.

Donjon ochtendgloren: *De jeugd vliegt uit,* tek: Christophe Blain & scen: Joann Sfar & Lewis Trondheim, hc 9,90, kleur, genre: fantasy. Hyacint een strijder tegen onrecht, ontsteelt aan boefjes hun buit. Wanneer hij de geleende geldbuidel wil schenken aan een goed doel, wordt hij aanzien als een aanrander. Wat kan het leven soms hard zijn voor een rechtshandhaver.

Uitgeverij Van Praag

Agent Orange2: *Het huwelijk van Prins Bernhard,* tek: Erik Varekamp & scen: Mick Peet, sc 15,00, hardcover met linnen rug 17,50, kleur, genre: verstripte biografie. Met extra dossier, bevattende de hoofdpersonen van het verhaal en getuigenissen over de jonge prins Bernhard.

Vzw Bladluis Strips i.s.m de stad Aarschot

Aarschot stript, diverse tekenaars & scenaristen, hc 7,00, zwart-wit, genre: streekverhalen. Historische gebeurtenissen en legendes, die verband houden met de stad Aarschot, in stripvorm gegoten.

Gitschotellei 88
2600 Berchem
tel: 03/236.25.40

OPENINGSUREN:
Ma – Vrij: 12u – 18u
zat: 10u – 18u

De stripspeciaalzaak waar beweging in zit!!

- Zeer ruim aanbod aan nieuwe strips
- 20% korting op alle nieuwe strips (inclusief luxe-edities) met onze klantenkaart.
- Maandelijks signeersessies met tekenaars uit binnen- en buitenland
- Verzorgd antiquariaat aan betaalbare prijzen
- Groot aanbod aan 2de hands strips aan de beste prijzen.
- Uitgaven in eigen beheer: op regelmatige basis brengen wij in samenwerking met striptekenaars en hun uitgevers producten in een kleine oplage uit.
  Voor meer info i.v.m. onze eigen uitgaven neem een kijkje op volgend adres: http://www.stripwinkelalex.com/uitgaven.html

GRATIS exclusieve wikkels in een genummerde en gesigneerde oplage bij aankoop van een stripalbum.
- Wayne Shelton 5 (Denayer) – maart 06 – 5.25 •
- Caroline Baldwin 10 (Taymans) – 1 april 06 –5.25 •
- Suske en Wiske 291 (Morjaeu) – mei 06 –3.99 •
- Voorbij de steen 4 (Ken Broeders) – juni 06 –7.50 •
- Vlad 7 (Griffo) – 7 juni 06 –5.25 •
- Marilyn Monroe (Kas) – 17 juni 06 –5.95 •
- De Mysteries van Osiris (Roels) - oktober 06 - 10.50 •

Collectie Deluxe: luxe editie met linnen rug, nieuwe cover en mini-portfolio met 4 exclusieve prenten.
- India Dreams 4 (J.F. Charles) – maart 06 – 49.95 •
- Alfa 9 (Jigounov) – juni 06 – 49.95 •

In samenwerking met uitgeverij Arboris gerealiseerde hardcovers van door hen uitsluitend in softcover uitgegeven reeksen.
- Konvooi: De jeugdjaren van Navïs – 125 ex. – 18.95 •
- Voorbij de steen 4 – 200 ex waarvan 125 ex. met schetskatern* - 21.95 • / zonder 19.95 • - juni 06
- Alzéor Mondraggo 3 – 200 ex waarvan 125 ex. met schetskatern* – 21.95 • / zonder 19.95 • - 17 juni 06

*enkel voor leden van de L.E.Club

- Limited Edition Club (L.E.C): Een door ons opgerichte club waarbij de leden in ruil voor een jaarlijkse ledenbijdrage genieten van tal van voordelen. Gratis prenten bij aankoop van bepaalde strips, originele en exclusieve clubuitgaven, kortingen en/of andere voordelen op uitgaven in eigen beheer.
  Voor meer info neem een kijkje op volgend adres: http://www.stripwinkelalex.com/leclub.html

www.collectioneur.nl

Dé site voor het uitbreiden van uw verzameling stripboeken.

Eenvoudig & doelmatig

Stripwinkel Adhemar
Kammerstraat 25, 9000 Gent

Geopend
woensdag t/m vrijdag:
10.30uur-19.00uur
zaterdag:
10.00uur-18.00uur
zondag:
10.00uur-12.30uur
tel. 09/224.32.39

In-en verkoop oude stripverhalen, zeefdrukken, curiosa, luxe's,
Tevens alle nieuwe strips in voorraad!

IN 2007...

kan hier uw advertentie staan

in KLEUR

vraag onze interessante voorwaarden

brabant.strip@worldionline.be

Speciaalzaak strips

Plouvier A. - Mahy C.

PHILBO

Boek- en papierhandel

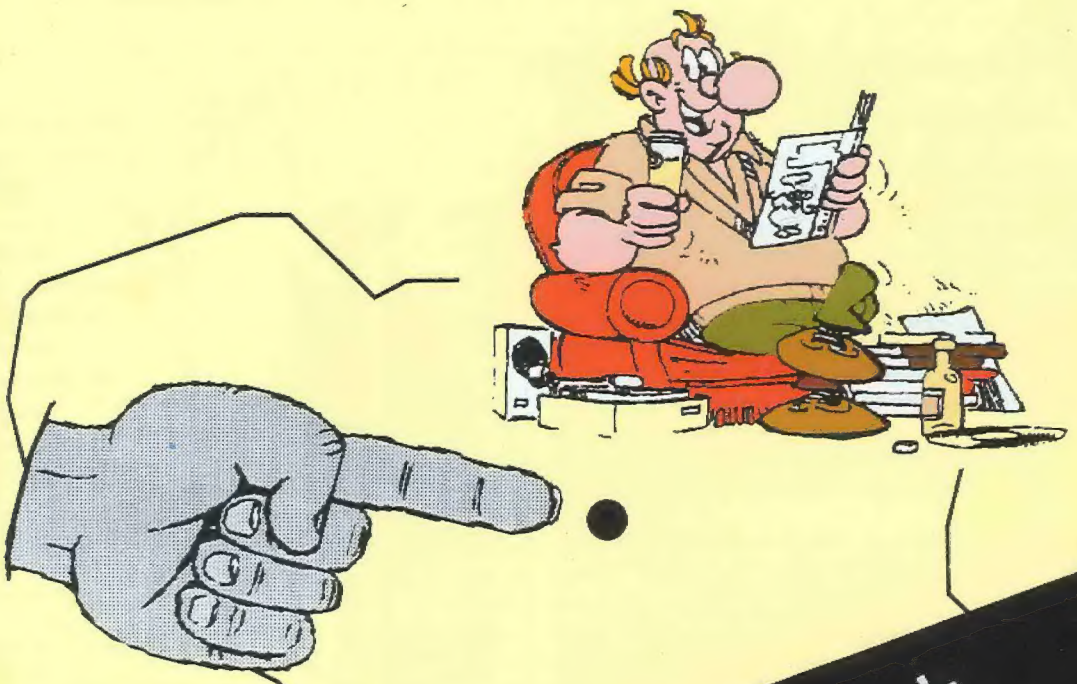

J.B. Nowélei 52 - 1800 Vilvoorde
Tel. 02/251 91 86 / Fax. 02/253 45 94

HRB 570.358 - BTW BE 578.679.630

Artis - Historia en Soubry Ruilcentrum

Ontwerp Drukkerij Dupress 02/253 62 19